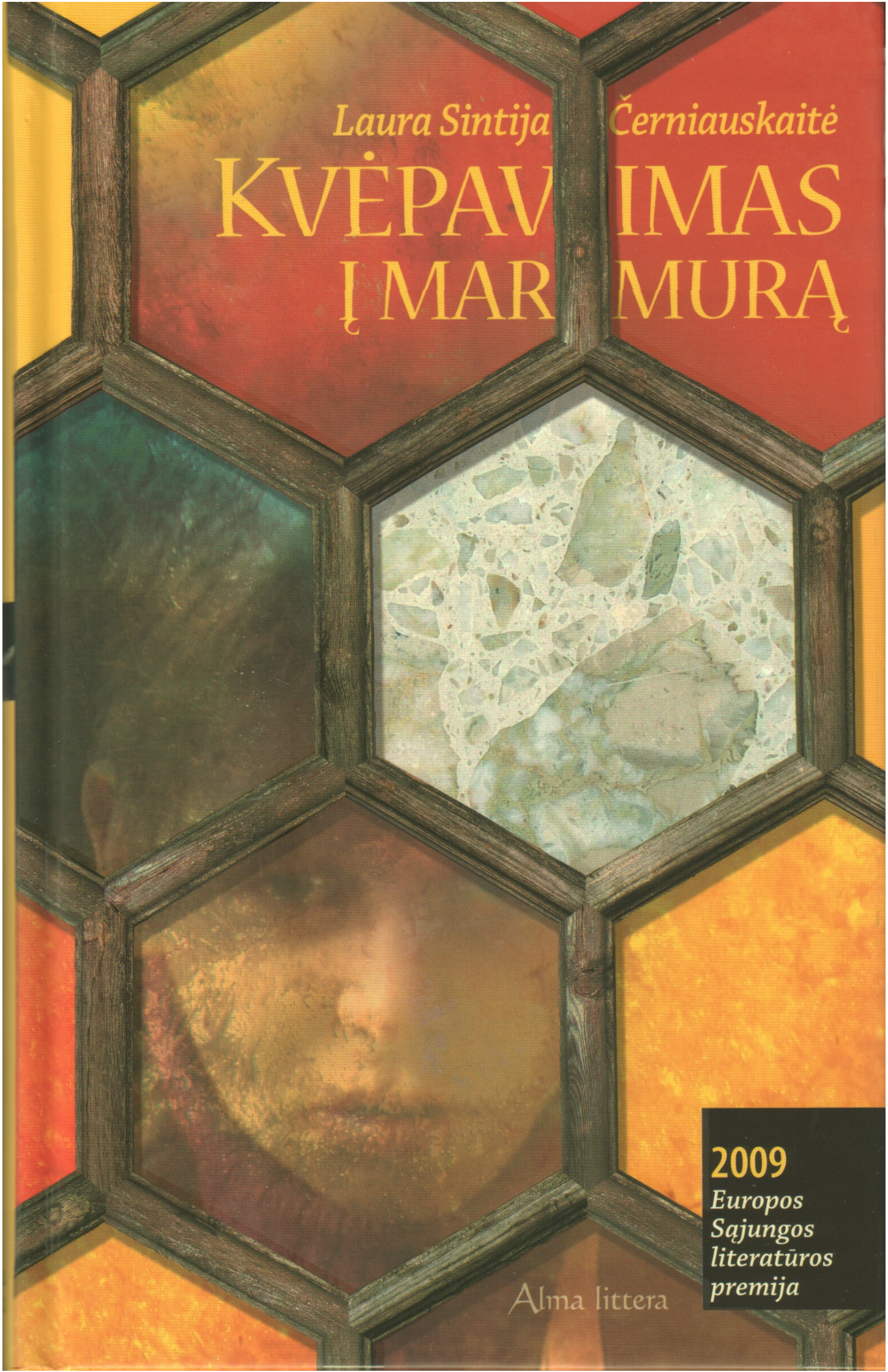
Laura Sintija Černiauskaitė
KVĖPAVIMAS
Į MARMURĄ
2009
Europos
Sąjungos
literatūros
premija
Alma littera

KVĖPAVIMAS Į MARMURĄ

2009

Europos
Sąjungos
literatūros
premija

Laura Sintija Černiauskaitė

KVĖPAVIMAS Į MARMURĄ

ROMANAS

Alma littera

VILNIUS / 2009

UDK 888.2-3
Če321

ISBN 978-9955-38-453-3

© Laura Sintija Černiauskaitė, 2006
© Leidykla „Alma littera“, 2009

OLOS

JIS eina plentu.

Plentas blizga žolėje kaip į vakarus įsmeigtas peilis, o šešėliai ritasi per galvą ir pečius, ir retų automobilių ūžesys tarytum palieka smegenyse garuojančias šliūžes. Blizganti, aliejinga rugpjūčio žolė suvilgo žingsnius, kai trumpam nusuka nuo plento, – jis gyvena čia – šitaip – tarp asfalto ir dangaus, – tarytum iki šiol nieko daugiau ir nebuvo, ir įkyrūs praeities fantomai liko anapus atminties kaip tolstantis triukšmas.

Jis ką tik užgimė iš kažkieno vaizduotės, šaute iššovė virš miškų suskliausto plento po drungna saulės rainele. Jos šviesa visai nereikli, jis sklendžia joje išbaigtas ir lengvas kaip dulkelė.

Tarytum jo tikslas jau būtų sukurtas kartu su juo.

Dabar jis tiesiog veržiasi į priekį, gal nė nežinodamas, kur ir kodėl, bet visa, kas augo jame metų metus, dabar žino už jį ir veda.

Jis turi tik paklusti. Šioje šviesoje jam visa iš anksto atleista.

Žolėje tvinksi saulės nuskrudinti akmenys. Tas kvapas... Įkaitusios odos. Kai vakare virtuvėje įsikniaubdavo nosimi į *jos* kaklą, ten tvinkčiodavo karštas, nervingas kraujo takelis. „Na, kas, kas yra“, – sumurmėdavo *ji* nepakeldama akių nuo knygos. *Ji* retai jį liesdavo, ir jis retai liesdavo *ją* rankomis, kažkodėl nujautė, kad šitai jam užginta. „Kas yra šitam berniukui, – kuždėdavo *ji* bespalviu vėlyvo vakaro balsu, – ką jis atėjo man pasakyti“, – *ji* beveik jau miegodavo. „Nieko.“ „Nieko tai nieko. Eik gult, brolis jau miega.“

Jis man ne brolis.

Jis man ne brolis ir niekas man ne brolis. Aš esu iš oro užgimusi išimtis.

Pro šalį kaip tylus boulingo kamuolys pračiuožė baltas poršė – vienąkart jis matė žaidžiant boulingą per televiziją. Ir matė poršė, kurį galima išlošti, jei kažką pirksi ir užpildysi kuponą. Aplinkui tą kitą poršė, kuris per televiziją švytėjo raudonai kaip karšto vandens rankena globos namų dušuose, glaustėsi ilgakojės, tarsi blizgia plėvele aptrauktos merginos. Jos glostė automobilį lyg gyvą, ir tarytum iš anksto būtų mylėjusios jį išlošusį šeimininką. Tada jam atrodė, kad meilė, apie kurią visi tiek šneka, ir yra – būti tokiam, kad

tave norėtų turėti. Tik niekas negali dorai paaiškinti, kaip tai pasiekiama. Gražuolės, apraizgiusios raudoną poršė kaip kaspinėliai dovaną, turėjo ilgas laibas kojas – daugiau jis niekur tokių nematė; globos namų merginos ir moterys buvo platesnės, minkštais užpakaliais, į kuriuos jis bijojo ilgai žiūrėti, kojos jų buvo stambios, tvirtai rėmėsi į žemę ir koridoriuose sukeldavo nemažai triukšmo. Televizijos gražuolės turbūt specialiai išvedamos ir auginamos kaip ypatinga vištų veislė, kad paskui glaustytųsi prie to poršė, – laikydamas delną ant karščiuojančio kelnių antuko tada nusprendė jis.

Baltas poršė sulėtino greitį ir sustojo. Tik tiek, bet jis iš karto pajuto, kad dėl jo. Apsimetė nepastebįs. Kai nelėtindamas žingsnio priartėjo, atsivėrė priekinės durelės.

– Toli žygiuoji? Sėsk, pavešiu.

Jis išsigando, kad tai *ji* – šviesus kostiumėlis ir smilkiniuose saulės nuauksinti plaukai, ir kvapas – *tas* kvapas, ir blizgančia lykra aptraukta pėda – kaip ir *ji,* moteris vairavo nusiavusi batelius – saugumo dėlei jis užfiksavo visas detales. Ir nuraudo taip tirštai, kad valandėlei aptemo akyse... Tai negalėjo būti *ji,* net ir po tiekos metų, tik ne šitame poršė. Ir tas kvapas – nors panašus, ir balso tembras, ir liesi krumpliai – lyg karūnėlės virš vairo tebuvo sumani klastotė.

Jis įsėdo. Į priekį, prie moters.

Automobilis pajudėjo. Slydo plentu tyliai ir sklandžiai, kaip peilis per sviestą. Moteris kažko klausinėjo, ir jis tik suprato, kad turi meluoti, viską meluoti – nė krislo tiesos. Jiems negalima sakyti tiesos. O pagaliau jis jos ir nežino, ir nenori žinoti. Be to, jam tik iš pradžių atrodė – kol buvo mažesnis, – kad tiesa jiems svarbi. Iš tikrųjų jiems jos nereikia, jie nori girdėti tik sau patogius dalykus. Jis nesuko galvos, ką moteris norėtų išgirsti – turbūt tą patį, ką visi, – pilkas, neužkliūnančias, panašias viena į kitą kaip pakelės alksniai detales. Jį erzino, kad moteris verčia jį sukti smegenis ir aušinti burną. Jis klausėsi jos žemo, tingaus balso ir gerokai delsdamas atsakyti žvilgčiojo į švelniu pūkeliu aptrauktą skruostikaulį po pelenų spalvos plaukais – pro juos košėsi įstriži vakaro saulės spinduliai. Lyg nujausdama šviesos savivalę, moteris išsitraukė segtuką ir paleidusi vairą keliais meistriškais judesiais susisegė plaukus ant pakaušio. Apnuogintame jos skruostikaulio linkyje sugaudė aksominis šešėlis, gundanti paslapties ūksmė – panaši į šlaunies, nutraukus nuo jos nėrinius – su kitais berniukais jis matė tą judesį per televiziją. Jis apsalo, nurijo tąsias seiles ir sugniaužė kelnių kišenėje peiliuką.

– Kur tave paleisti? – paklausė moteris.

– Čia.

– Čia?.. Tiesiog – čia?..

Jos balse, kvapuose, arogantiškame patelės judesių arsenale tyvuliavo vos juntamas pranašumas. Tai jį vedė iš proto.

Jis kyštelėjo peiliuką jai prie kaklo.

– Sustabdyk.

Moteris iš karto pakluso. Iš karto suprato, kad su juo negalima juokauti. Nė nežvilgterėjusi į peiliuką žinojo, kas tyko jai prie gerklės ir kuo tai kvepia.

Jis tik norėjo, kad ji žinotų, ką jis gali. Tik tiek. Pamatyti *tai* jos akyse.

Moteris nežiūrėjo į jį – įsispitrėjo tiesiai priešais save, į šešėliuose skendintį plentą. Pro šalį pralėkė keli automobiliai. Abu vienu metu atkreipė į tai dėmesį, ir tada jis vėl išgirdo jos kvėpavimą. Ne, pamatė – jis sutvaksėjo prasegto švarkelio iškirptėje, po lininiais marškinėliais.

Jis panūdo, kad moteris paliestų jį. Tik nežinojo, kaip paprašyti. Kaip tai sakoma. Ką jie daro, kai nori būti paliesti. Tik tiek.

Jos siauras, kreminis delnas ant jo pigiais skalbikliais trenkiančių drabužių… Ne.

– Ką tu darysi?.. – paklausė ji.

Geriau jau nebūtų klaususi.

Nes jis žinojo, ką norėtų daryti. Tik niekada, niekada to neišdrįs. Bet jis gali padaryti šį tą stipresnio, ką ji atsimins visą gyvenimą.

Jis spūstelėjo peiliuką, ir jos kaklu nudryko kraujo siūlas.

Moteris gaiktelėjo. Ją ėmė purtyti, ji stipriai užsimerkė, veidas susiraukšlėjo, ir – ką tik išrodęs toks ramus ir išdidus – dabar primena nuo šlaunies nuplėštus suglamžytus nėrinius.

Jis nuryja tirštas seiles.

– Klaupkis, – švokščia jis. Nenorėtų to sakyti, nes sakyti *gėda*. Geriau ji perskaitytų jo mintis ir paklustų neversdama jo žemintis, bet ji to negali, ir už tai jis ją nubaus. Moteris susmunka ant guminio kilimėlio, vairo prispaustos krūtys kaip du pasirengę sprukti kiauniukai – smailūs snukučiai kalasi pro lininius marškinėlius, lipa, ieškodami išėjimo, per viršų.

– Ko tu nori? – šnibžda ji.

Jis nežino. Jam tik patinka laikyti ją po peilio geležte, patinka jos šnabždesys, jos minkštumas, jis gali jai liepti bet ką, bet nesugalvoja, ką dar galėtų įsakyti... Bijo ją liesti pirštais, tik peiliuku, pačiu smaigaliu, bet juo neatiteka ta šiluma nuo jos odos. Jis pasilenkia prie moters kaklo ir uodžia, uodžia krešančią olą ant kaklo – tai *jis* ją padarė, *jis* atvėrė jos audinius, *jis* atrakino

tą kvapą, ir jo paslėpsniuose tvinsta ir gaudžia užkariautojo malonumas, plinta iki pat smilkinių...

Jis pratisai suinkščia, įsikniaubia nosimi į žaizdelę moters kakle, ir tuo pat metu įtampa iššauna su tokia jėga, kad jis kone praranda sąmonę.

Moteris atsimerkia ir nuščiuvusi žiūri į plentą. Jo kelnėse šilta ir šlapia, jis glitus ir pažeidžiamas kaip ką tik užsimezgęs gemalas, ir jam taip gėda, kad įmanytų ją pasmaugti ir į skutelius subadyti šitą greitkelį ir mišką.

– Kurva... – šnibžda jis. – Kurva, kurva! – šaukia. – Kaip man išlipti?!..

Durys neatsidaro. Žiūrėdama priešais save moteris vangiai krusteli. Duslus garsas – jis iššauna lauk ir neria pro žemus alksnius į miško prieblandą.

Atsitokėjo prie lapės olos. Tos pačios, kur prieš ketverius metus užgniaužęs kvapą stebėjo lapę ir lapiukus, o grįžęs pas *ją* tik verkė ir nemokėjo paaiškinti, kas atsitiko. Šešėliai ilgėjo, vėsa virš skardžio kvėpavo į nugarą, aštrūs kregždžių sparneliai skaudžiai perkirpo paširdžius – nejau bus lietaus – jo kraujas staiga toks sunkus ir lėtas...

Ola žvelgė tiesiai į jį – išsiplėtęs, nemirksintis vyzdys.

Ji kvepėjo ilgai nekeistais baltiniais, kaip jo sapnuose, kokti ir sava, ir aplinkui pulsavo karštas ir drėgnas oranžinis smėlis. Jokio vėjo. Medžiai ir kregž-

dės nutilo. Kraujas sustojo. Tik smėlis, tik tas smėlis pulsavo lyg karščiuojanti smegenų žievė, ir jis nėrė į jį nespėjęs susivokti ką daro, nėrė toks mažytis lyg būtų išbarstęs kūną pakeliui bruknienojuose lyg būtų išsmukęs iš jo kaip iš sunešioto drabužio ir palikęs pleventi tarp alksnių jis labai skubėjo kad jo nepasivytų ir nesutrukdytų atnašavimo smėliui kuris alsavo kaip dvasia kuris visuomet patenkintas juo kuris susiurbia nuskausmina užberia takus karščiuojančioms mintims.....

Jis gulėjo prispaudęs prie krūtinės kelius, įkišęs galvą į tamsų drėgną urvą, tarp sukąstų dantų grikšėjo smėlis. Ištraukęs galvą pajuto dvelksmą, kaip atvėsusi marška nusileidžiantį ant veido. Kairę ranką keliose vietose buvo susipjaustęs peiliuku – sukrešėjusiose žaizdelėse blykčiojo smėlio smiltys. Jam taip nutikdavo ir globos namuose. Kartą jam net atvedė kažkokią moterį. Ši klausinėjo įsmeigusi į jį skvarbų žvilgsnį. Tik klausinėjo, bet nepyko, jei jis neatsakydavo. Jie norėjo, kad jis įduotų berniuką, pardavusį jam peilį. Bet jis tik šaipėsi.

Jis lengvai rado kelią, nors eglyne jau kaupėsi šešėliai ir šakų arkose aidintis jo šniokštavimas grįždavo šmėklų pavidalais. Eidamas vėl sušilo. Proskynoje dulkė, į nosį smigo šiltos lietaus adatėlės. Jis krūptelėjo – vir-

tuvės lange jau degė šviesa – per saulės rezginį nusirito alpi banga – kiti langai, atrodo, buvo tamsūs – nejau jie visi virtuvėje.

Laikydamasis miško patraukė aplinkui, prie pamiškėje teberiogsančio apleisto tvartelio. Kvėpavo taip garsiai, kad, kai virtuvėje staiga užgeso šviesa, išsigando, jog jį išgirdo. Bet šviesa tik peršoko į kitą langą – tame, didžiausiame kambaryje žiūrėdavo televizorių ir taisydavo mokinių sąsiuvinius.

Jie nelaikė gyvulių. Tvartelis atstojo sandėliuką, o garduose leido kaimynams susikrauti šieną – vis tiek juk stovėjo tušti. Jis pasiklausė – į stogą barbeno retas lietus, šieno nebuvo daug, gal net pernykštis, bet prieblandoje sausi stiebeliai spragsėjo kaip gyvi.

Rado šieno kauburius iš kvapo ir krito žemyn.

Čia jis buvo vienintelis toks didelis ir tamsus, kiti spragsėjo aplinkui, dūrė, kuteno ir, įveikę jį kaip neišvengiamą kliūtį, spraigė savo keliais.

Galbūt jis irgi būtų norėjęs mokėti šitaip perlipęs nueiti, ir viskas.

Atrodo, jis verkė.

Ilgai ilgai į svetingą ir kvapnią šiaudų tamsą. Ašaros išsyk susigerdavo į šiaudus, jų tarytum ir nebuvo. Jis pailso, suknebo kaip išgręžtas audeklas ir paskutiniai raudos traukuliai nuvilnijo pirštais į šieną.

Paskui lietaus barbenimas nutilo, atrodo, lauke išsigiedrijo, pro plyšius lentose įsiskverbė vakaro saulė. Jis nemiegojo, tik lindėjo tamsos kamuoly, ir toji tamsa buvo tamsesnė už tvartelio prieblandą. Ji pamažėle plūdo *iš jo,* kaip užnuodytas kraujas, ir buvo baisi ir saldi. Jis juto jos saugantį nimbą, kai ji plito aplinkui lyg šilta šlapimo dėmė. Jis nemiegojo, tikrai nesudėjo nė bluosto, buvo budrus kaip niekad, nes tamsa reikalavo budrumo, bet kodėl jis tada neišgirdo tų žingsnių – juk žolė visada šnara, kai eina žmogus, net toks tykus ir lengvas, kaip *šitas,*

šitas vaikas.

Šitas atsidūrė čia tyliai ir netikėtai. Jį įsiutino, kad *tas* pirmas jį pamatė, stovėjo čia ir spoksojo į jį, kai jis nežinia ką veikė. *Šitas* buvo toksai – viską pamatydavo pirmas, lyg už kažkokius nuopelnus jam iš aukščiau būtų buvę leista *šitaip* žiūrėti. Atrodė beveik nepasikeitęs, kaulėtais, ligos išgaląstais bruožais – kaip blyški žolelė, tik dabar jiedu buvo vienodo ūgio.

Nuostaba akimirksniui sujungė vaikus į vieną nepatikliai virpantį daiktą, bet netrukus tarp jų įsiterpė pragariškas metalinis džeržgesys – *šitas* iš nuostabos paleido dviratį. Turbūt jis atėjo pasiimti dviračio, patraukė jį nuo sienos ir tada pastebėjo jį, ir neteko amo.

Jiedu krūptelėjo, tarytum aštraus triukšmo perpjauti į dvi dalis, ir vėl sugrįžo kiekvienas prie savęs.

– Iljuša?.. – sušnibždėjo vaikas.

Jis pašoko nemąstydamas. Tik įtūžis sutvaksėjo smilkiniuose. Viskas tarytum iš anksto buvo nuspręsta, ir net ne jis tai sugalvojo.

Tai nebuvo ketinimas.

Tik visada jame glūdėjusi jėga.

Jis tik spėjo užčiuopti peiliuką kelnių kišenėje, kai lyg spyruoklė atsispyrė nuo aslos.

Jis nemoka to judesio, tikrai dar nė sykio, bet tarytum būtų sapnavęs, ilgai ilgai, sapnas po sapno, ir staiga jis kaip žaibas, kaip visad jame glūdėjęs, jam pačiam nė nereikia, tik pasitraukti ir leisti tai galiai, kuri žino geriau už jį, ir ką gi

štai

dar

ir dar

ir dar

ir nejaugi.....

kraujas aptaško saulėje spindinčius dviračio stipinus, ir juoda ola garuoja baltuose marškinėliuose,

žolelės blyškios tik išorėje, bet kai jas perpjauni,

iš jų ištrykšta tokia netikėta spalva,

kad gali išprotėti, kokia ji godi ir ryški,

kaip ją nutildyti, kaip ištvert, jei tik jis būtų žinojęs, kad šitaip

ar tai jis ir ką gi jis

jis šitai padarė
bet ir ką gi
nejau

– –
– –
– –

žingsniai per žolę, artėjantis traškesys, na ir ką

peleniniai plaukai, nesutramdomi, spragsi kaip šienas, virsta per saulėlydžio perlietą tarpdurį, liejasi iš plevenančio gėlėto šilko,

ir staiga nuvysta plazdėjimas, viskas sustoja

tos akys

krištolinė rainelė, čia piestelės ir kuokeliai šypsodavosi skrisdami ratu – jas užtvindo, užtvindo tas garuojantis

į kurį žiūri –
ir klyyyyyyyyyksmas
klyyyyyyyy
klyyyyyyyy

– –
– –
– –

na ir ką na ir ką išleiskit
čia ankšta čia ryšku ir galima uždusti kaip arti
ji tik dabar

tik dabar
atplėšusi akis nuo tos atidarytos ryškios
tik dabar jį pažįsta

– Ilja?... – šnibžda ji. – Ilja, tu?.. Tu, Ilja?.. Tu?..
Ji.
Izabelė.

SPĄSTAI

JO akys buvo rudos, tankia rainele, tarsi iš plieno – jokio vaikui būdingo minkštumo. Kai Izabelę atvedė į grupę, jie visi kaip vienas atsigręžė į duris ir nuščiuvo. Izabelė sustingo mirtinoje tyloje, varstoma penkiolikos porų nemirksinčių akių. Ir šit iš kampo atvilnijo judesys, trumpas, nežymus krustelėjimas – *jis* prispaudė prie lūpų kumštelį ir plykstelėjo rainelių plienu. Turbūt kietumas ir buvo jo ryškiausia savybė – šiurpus kietumas. Izabelė susvyravo ir loštelėjo, lyg gavusi smūgį iš stipresnio priešininko, ir vos girdimas jos kulnelio brūkštelėjimas per kilimą – nevalingas atsakas į vaiko judesį, staiga nutraukė tylą. Kažkur sumirksėjo akys, krustelėjo pirštelis, iš marškinių raukšlės iškrito trupinys, ir popietė vėl suošė lyg vėjui papūtus. Tik rudaakis tebestovėjo prie lango, įsmeigęs į Izabelę dygų, tiriantį žvilgsnį. Kumštelyje jis kažką laikė.

– Iljuša, ką ten turi?.. Kur gavai vinį? Nekišk į burną! – paliepė auklytė.

Vaikas – nė krust. Tik gręžia Izabelę siaurais vyzdžių smeigtukais.

– Ilja, tuoj pat išsitrauki iš burnos vinį ir atiduodi man, – pakartojo auklytė.

Iljos vyzdžiai staiga išsiplėtė, lyg norėjo perduoti užgintąją vinį Izabelei, bet ši supasavo, skubiai nudūrė akis į kilimą, kur skriejo į roges įkinkyti laibakojai elniai ir išsiviepę eskimai pliaukšėjo botagais. Net keista – kilimas naujutėlis, gurgždėjo po kojomis kaip nepramintas sniegas, ir ji kvailai mindžikavo, klausydamasi to magiško gurgždėjimo. *Susiimk,* tarė sau, *kas gi tau darosi.* Reikėjo tik pakelti akis ir atlaikyti vaiko žvilgsnį. Tik tiek.

Kai Izabelė pagaliau išdrįso tai padaryti, Iljos kakliukas trūktelėjo, jis be garso sužiaukčiojo ir vėl lyg niekur nieko nuožmiai blykstelėjo akimis.

– Ilja!.. Ką – tu nurijai ją?.. – sušuko auklytė.

Ji pripuolė prie vaiko ir papurtė, lyg tikėdamasi, kad vinis iš jo iškris kaip grąža iš automato. Ilja, atrodo, buvo prie to įpratęs. Jis susitraukė ir klusniai suglebo, tarytum išsiuntė dvasią į nepasiekiamas kūno gelmes.

– Nepurtykit... Jis prarijo... – sukuždėjo Izabelė.

Po keleto minučių ji jau stovėjo direktorės kabinete ir susijaudinusi stebėjo, kaip jos vaikystės draugė su

alchemikės tikslumu beria į puodelius kavą ir užpila plona garuojančia čiurkšle. Išgirdusi naujieną, Beatričė Brašiškienė baigė terliotis su kava, ramiai pastatė garuojantį arbatinį ant padėklo ir pasakė:

– Sakei, kad nori mergaitės.

– Taip, bet dabar...

– Nesuprantu, kam tau antras bernas. Be to, Ilja Voronovas – ne pats tinkamiausias variantas.

Izabelė pritariamai linktelėjo. Ji žinojo, kad turi išklausyti Beatričės kontrargumentų, taikiai patylėti, o tada pakartoti savo sprendimą. Jai nepadarė įspūdžio nė tai, kad *to Voronovo kilmė neaiški, kad jis greičiausiai turi čigoniško kraujo, ir buvo rastas geležinkelio stotyje dešimties mėnesių toks išsekęs nuo bado ir šalčio, kad niekas netikėjo, jog išgyvens, kad tai negalėjo nepakenkti jo psichikai – jam užeinantys nemotyvuotos agresijos priepuoliai, pagaliau šešerių metų vaikas yra per didelis.*

– Mesk jį iš galvos. Nuvesiu pas mažiukus, – baigė bauginimų tiradą Beatričė.

– Noriu šito arba jokio, – tyliai atrėmė Izabelė.

Jos žodžiuose nuskambėjo toks užsispyrimas, kad Beatričė tik skėstelėjo rankomis.

– Radau mums vaiką, – vakare pasakė Liudui Izabelė.

– Kada?..

– Pas Beatričę.

– Pas Beatričę?.. Tu buvai pas Beatričę?..

Liudo parkeris sustingo, plunksna įsmigo į sąsiuvinį, ir netrukus po ja išplito raudona dėmė.

– Noriu tave ten nuvežti.

Kitą rytą mieste sukdama į banką Izabelė nepastebėjo iš šalutinės gatvės iššokusio automobilio. Ji sumosikavo ore, desperatiškai ieškodama vaiko rankutės, ir šastelėjo atgal ant asfalto. „Ilja, kokie mudu neatsargūs“, – sumurmėjo Izabelė, tarytum tuštuma jai po ranka būtų sutankėjusi iki rudaakio berniuko. Paskui galinėje savo seno golfuko sėdynėje, tarp pirkinių maišų ir skėčio, ji vežė tą tuštumą apsnigtais miškais į Puškų vienkiemį. Iljos pavidalo tuštuma sekė per kiemą iki trobos ir apmaudžiai susiraukė, kai Izabelė pasilenkė pabučiuoti Gailiaus ir iš įpročio pasiteiravo, ar šis nepamiršęs išgerti vaistų.

Po poros dienų Izabelės automobilis vėl įsuko į vaikų globos namų parką. Buvo antra valanda po pietų, sniegas težo saulėkaitoje ir raukšlėjosi kaip permirkusi paklodė. Izabelė taip jaudinosi, kad tik užgesinusi automobilio variklį priešais administracijos pastatą susigriebė atvažiavusi su plačiomis iš spalvotų medvilnės atraižų pasiūtomis kelnėmis, kuriomis vilkėdavo tik namie. *Ką jis apie mane pagalvos,* nusiminė Izabelė, *atrodau kaip apdriskęs klounas,* – ir jau buvo besukanti

namo persirengti, bet tuo metu pro langą ją pastebėjo Beatričė. Išsišiepė ir pamojo, ragindama lipti aukštyn.

Kabinete šniokštė elektrinis arbatinukas, kvepėjo kava ir ant lėkštės laukė du pyragaičiai su pjaustytomis braškėmis.

– Išleisk mus pasivaikščioti, – vos įžengusi paprašė Izabelė.

– Šlapia, – suabejojo Beatričė.

– Bet saulė!..

– Jie miega.

– Aš palauksiu.

Jos išgėrė kavos, parūkė, dar sykį užsiplikė kavos. Ir čia Izabelei kilo įtarimas, kad tarp jos atvykimo ir vos juntamo Beatričės dirglumo yra kažkoks ryšys. Kad ši delsia suvesti Izabelę su vaiku, kurio veidas įsirėžė ir tarsi pridengtas lengvute drobe liko glūdėti Izabelės sapnų slenksčiuose. Jai magėjo praskleisti kraštelį ir atidžiau įsižiūrėti į slepiamus bruožus, bet Izabelė nerado žodžių paaiškinti to nei Liudui, nei juolab – Beatričei.

– Atsimeni, kaip kartą Liudas nusivedė mudvi į atrakcionus? – staiga paklausė Izabelė.

Tada jiedu su Liudu buvo ką tik susipažinę – jis užkalbino Izabelę prie bibliotekos fontano. *Panele, ar negalėtumėte man paimti dviejų knygų?* Izabelę suglumino ne tiek netikėtai iš už nugaros sužaibavęs

prašymas, kiek tai, kad prašytojas buvo išvaizdus ir labai simpatingai pasitikėjo savimi. Negana to – prie fontano buriavosi daugiau merginų, bet kreipėsi jis būtent į *ją*. Bibliotekoje vienu kartu išduodavo penkias knygas, o nepažįstamo intelektualo sąraše buvo septynios. Izabelė sutiko padėti. Netrukus paaiškėjo, kad jaunuolio prašymas nebuvo toks nekaltas – vieną iš tų dviejų knygų, Henrio Milerio „Vėžio atogrąžą“, Izabelė pasiskolino (skambėjo egzotiškai, be to, vėžiai jai priminė vaikystės rytus, kai rasdavo priemenėje pilnus krebždančių vėžių kibirus). Pirmieji puslapiai ją patraukė, nors mažai ką suprato, – ją pakerėjo herojaus tonas ir liguista vaizduotė, bet su kiekvienu puslapiu tonas įžūlėjo, fantazijos darėsi vis įtaigesnės, ir vieną vakarą Izabelė užvertė romaną su tokiu trenksmu, kad pažadino bendrabučio kambariokę, – šitaip vaikystėje ji užtrenkdavo sandėliuko duris, palikdama už jų žiurkes ir kitokius nemalonius, iš maišų ir užuolaidų kontūrų atsirandančius padarus. Taigi romano Izabelė neperskaitė ir baisiai nerimavo, kaip teks išsisukti, jei jaunuolis užsigeis pasidalinti įspūdžiais. Todėl atidėliojo knygą grąžinti. Viskas baigėsi tuo, kad baisingai iškaitusi ji sumelavo, jog Milerį pametė, ir Liudas turėjo sumokėti bibliotekai baudą. Jis *nė trupučio nesupyko, bet Izabelė užsispyrė atitaisyti* nuostolius.

Ji pasiūlė pinigų.

Liudas liepė tučtuojau įsidėti juos atgal.

Tada pakvietė jį išgerti vyno, jis atvažiavo prie upės su keliomis knygomis studento krepšelyje. Taip atsirado pretekstas visai serijai kaltės ir literatūros inspiruotų pasimatymų. Taip Izabelė sužinojo, kad metais už ją vyresnis jaunuolis Pedagoginiame universitete studijuoja kalbą ir literatūrą, o šiam nemažą įspūdį padarė tai, jog Izabelė šiemet įstojo į Dailės akademiją. Kažkodėl ji gėdinosi prisipažinti pasirinkusi grafiką. Abu nelabai išmanė, kur vėliau pritaikys savo nepopuliarias profesijas, bet kol kas šitai tik sustiprino atsirandantį bendrumą. Izabelė paslapčia stebėjosi, ką vyriškas, santūrus, savimi pasitikintis jaunuolis veikia tokiame perdėm humanitariniame fakultete, ir iš pradžių ieškojo jo specialybę pateisinančių keistumų.

Deja, keistumų Liudas beveik neturėjo.

Šiaip ne taip įveikusi pirmą „Uliso“ tomą – ir tik todėl, kad šį kartą užsispyrė atlaikyti intelektualią diskusiją, – Izabelė ryžosi pristatyti naująjį pažįstamą Beatričei. Norėjo pasitikrinti, ar šį kartą jos ir draugės nuomonės sutaps, – nors dėl vaikinų iki šiol taip dar nė sykio nebuvo nutikę.

Izabelė kantriai išlaukė, kol Liudas pirmas persisotins literatūra ir pasiūlys ką nors *kaip vyras*. Jis pasiūlė

atrakcionus. Susitikimo vieta nežadėjo nieko intymaus, ir, kai Izabelė naiviai pasiteiravo, ar galėtų atsivesti draugę, Liudas pats suabejojo savo ketinimais. Žinoma, jis sutiko. Ir tuoj pat susikrimto, kad nėra per daug atviras ir, leisdamas Izabelei laikyti jo dėmesį vien tik draugišku, elgiasi kaip ištižėlis.

Atrakcionų parke Beatričė – kas jai nebuvo būdinga – taupė žodžius. Ir kol Liudas, palikęs jas po medžiais, pirko bilietus, ir kiek vėliau, kai temstant pėsčiomis grįžo į bendrabutį, prikūrusios, kad gyvena kitoje pusėje ir negali leistis lydimos.

O Izabelei tą vakarą pasirodė, kad Liudas, nors vaikščiojo jų draugėje miglotomis, bet vis dėlto Izabelės kavalieriaus teisėmis, žvilgčioja į Beatričę ir demonstruoja humoro jausmą norėdamas padaryti įspūdį *jai*. Izabelė dar sykį pajuto aštrų konkurencijos geluonį – Beatričės draugėje tas geluonis geldavo dažnai ir skaudžiai, kartais, norėdama save pakankinti, ir pati jį išprovokuodavo.

– Judu su Liudu kone pusvalandį įtikinėjote mane suptis ant vieno baisaus atrakciono. Ir aš sutikau. Pasakiau sau – jeigu ištversiu šį išbandymą, Liudas *pasirinks mane.*

– Jis jau buvo tave pasirinkęs, ar pamiršai, – pertarė Beatričė, užgesino cigaretę ir tuoj pat prisidegė kitą. – Beje, kaip jam sekasi? – lyg tarp kitko pasiteiravo ji.

– Gailiukas šiemet lyg ir stipresnis...

– O Liudas?.. Kaip *jam* sekasi?

– Liudas?.. Ačiū, neblogai...

– Mums reikia mokytojo, išleidžiam vieną tokią į dekretą.

– Nori Liudo?

– Manau, jam čia būtų pats tas.

Jos nuleido akis ir sinchroniškai, slėpdamos keistą sumišimą, pakėlė prie lūpų puodelius.

– Na gerai, eime, – pagaliau tarė Beatričė.

Ilja miegojo tolimiausiame kampe prie akvariumo su žuvimis klounais. Izabelės sapno drobulė suvirpėjo ir išsipūtė nuo jausmingo vėjo, ji išsyk pažino trumpai kirptus varno juodumo plaukus. Stebima senyvos auklytės – kyštelėjusi galvą pro duris, Beatričė ženklais parodė šiai laiminanti viską, kas netrukus įvyks, – Izabelė siaurais tarpais tarp lovų nulaviravo iki Iljos. Jis gulėjo nusisukęs į akvariumą, įkniaubęs smailą nosiukę į alkūnės linkį, išsmukęs iš anklodės kaip dovana iš praplėšto popieriaus. Jo kūnelis net miegant atrodė kietas, įtarus, tarytum pasiruošęs bet kada šokti ir kąsti. Auklytė sučežino sausainių maišeliu, Izabelė krūptelėjo tarsi vagis. Ilja atsimerkė. Staiga ir blaiviai, lyg būtų tik vaizdavęs miegantį.

– Sveikas, Ilja, – sukuždėjo Izabelė.

Šis sukarpė blakstienomis.

– Prižadinau tave?

– Mama?.. – vaikas kilstelėjo pašiaušta galvą, mėgino pasiremti alkūne, bet rankutė bejėgiškai nuslydo nuo pagalvės.

– Ne... Bet tu man labai patinki, – leptelėjo Izabelė nei šį, nei tą.

Jiedu nemirksėdami tyrinėjo vienas kitą iš arti. Izabelė užuodė salsvą ką tik nubudusio vaiko kvapą – sveiko vaiko kvapą.

– Aš tave mačiau, – vos sukrutino lūpas Ilja. Matyt, jis turėjo galvoje tą dieną, kai Izabelės akivaizdoje nurijo vinį.

– Ar eitum su manimi pasivaikščioti? – paklausė Izabelė.

– Dabar?

– Dabar.

– Kad negalima...

– Direktorė leido. Apsirenk, aš palauksiu.

Izabelė tikėjosi draugiško gesto, sutikimo ženklo. Džiugesio. Bet – nieko. Vien tik plieninis tamsių rainelių blizgesys.

– Palaukite koridoriuje, kitaip nesikels, – šnipštelėjo auklytė.

Ji spėjo paslėpti sausainius ir nesuvokiamai tyliai išdygo Izabelei už nugaros su Iljos drabužėliais. Ši klusniai linktelėjo, metė į Iljį susimokėlės žvilgsnį ir

tuo pačiu keliu išlaviravo tarp lovų su šnopuojančiais vaikais.

Ilja mikliai apsirengė. Laiptų aikštelėje Izabelė pasiūlė jam delną, bet šis tik prunkštelėjo ir pasibjaurėjęs nustraksėjo žemyn.

Saulė tiesiog draskė akis. Markstydamiesi jiedu žingsniavo per pažliugusią automobilių stovėjimo aikštelę ir džiaugėsi, kad šviesos perteklius kol kas išvadavo juos nuo kalbų. Saulė viską palengvino, nukreipė dėmesį į kovą su spinduliais, o per tą kovą tarp moters ir vaiko atsirado nebylus bendrumas.

Pušyne saulė atsitrenkė į lają, ir šviesos šukės pažiro pro spyglius. Netekę šitos naštos abu staiga sutriko, stabtelėjo ir instinktyviai atšlijo vienas nuo kito. Dabar jau reikėjo atsimerkti ir susižvalgyti.

Izabelė beviltiškai ieškojo išraiškos savo veidui, Iljos akys po kepure lakstė kaip žvėriūkščio, uodžiančio, iš kurios pusės jam gresia pavojus. Staiga ji juste pajuto akimis minkštą, gaivią kaip vaisiaus žievelė Iljos odą, nuo to minkštumo ir Izabelės veide beregint atsirado švelni išraiška.

– Mėgsti suptis? – tyliai paklausė ji.

– Ne, – taip pat tyliai atsakė Ilja.

– Bet čia yra sūpynės?

Jis tylėjo.

– Čia turėtų būti sūpynės. Nuvesi mane?..

– Aš nenoriu suptis, – spardydamas sniego plutą sumurmėjo vaikas.

– *Aš* noriu. Eime.

Sūpuokles rado proskynoje. Medinės laipynės po šiaudiniu stogeliu, čiuožykla, karuselė.

– Palaikyk, – Izabelė įbruko Iljai rankinę ir įsitaisė ant sūpuoklių.

Sūpynių švytuoklė išmetė ją tarp saule nutaškytų kamienų ir vėl sugrąžino prie apačioje laukiančio berniuko. Šis mindžikavo nudūręs akis, lyg svetimkūnį gniaužtdamas prie striukės Izabelės rankinę.

Staiga dirstelėjo į ją ir nusivaipė.

– Kas?.. – uždususi šūktelėjo Izabelė.

– Durnai atrodot, – sumurmėjo Ilja.

– Kas, kas?.. Negirdžiu!..

Izabelė išsigando, kad neatsakingai praleido svarbų momentą. Sustabdė sūpuokles ir tiriamai, o kartu tarytum atsiprašydama nužvelgė vaiką.

– Atsek rankinę, – paprašė ji. – Ten yra kai kas *tau*.

Tai buvo maišelis šokoladu glaistytų zefyrų. Izabelė ilgai trainiojosi po prekybos centrą, kol juos išrinko, – Beatričė prigrasė atvykti tuščiom, tad reikėjo vogčia įteikti Iljai malonias, lengvai sunaikinamas lauktuves. Pavargusi sukinėtis po kepinių skyrių, Izabelė pagaliau nusižiūrėjo zefyrus – iš išorės elegantiškai žvilgančius,

o viduje – akinamai baltus. Pati jų nemėgo, bet jie atrodė tobulai gražūs ir priminė jūros kriaukles.

Ilja įsispitrėjo į zefyrus nieko nesakančiu žvilgsniu. Jai tik dabar dingtelėjo – galbūt jis pirmą kartą mato tokį saldumyną.

– Tai zefyrai. Desertas.

Ilja pasimuistė, kažką sumykė. Dėbtelėjo į Izabelę, lyg ši jam trukdytų.

– Žinai, ką? Aš nusisuksiu ir dar valandžiukę pasisupsiu... O tu paragauk, gerai?

Izabelė išsisupo tiek, kad batelių nosys susilygindavo su apatinėmis pušų šakomis, tenai ją aptaškydavo pro spyglius byrantys saulės trupiniai, ir ji instinktyviai užsimerkdavo.

Užsimerkdavo saulėje ir atsimerkdavo šešėlyje.

Ką aš čia veikiu? – staiga dingtelėjo jai. *Juk supuosi, kad pasirodyčiau jam laisva ir paprasta. Aš ir vėl galvoju tik apie save.*

Pyktelėjusi ant savęs Izabelė nulipo nuo sūpynių ir apsidairė – Ilja stovėjo atokiau nusigręžęs, nusvarinęs galvą, tarp kamienų švietė tik raudonas kaip veršio liežuvis gobtuvas. Paširdžiuose sukilo keistas nerimas – vaiko pečiai trūkčiojo, jis trumpam kilstelėdavo galvą ir vėl, lyg ši būtų per sunki, skubiai nuleisdavo ir susiriesdavo – sniego fone, tarp vienodų tiesių ka-

mienų, tas pasikartojantis judesys atrodė grėsmingas ir kažkoks netinkamas.

Izabelė prišoko vos liesdama kojomis žemę.

Iš vaiko burnos pliūpsniais liejosi vėmalų čiurkšlė. Jis kiauktelėjo lyg pasiutęs lapiukas ir vos juntamu judesiu pavarė Izabelę šalin.

Ant žemės šiureno tuščias šokoladu ištepliotas maišelis.

Nereikėjo palikti jo vieno su tais prakeiktais zefyrais, dairydamasi, ar jų niekas nemato, pyko Izabelė.

Ji lyg užkerėta žiūrėjo į sniege plintančią kakavinę dėmę.

Vėjas priplakė maišelį prie šiurkščios kamieno žievės, Izabelė pasilenkė, bet gūsis, lyg erzindamas, staiga išplėšė jį iš rankų, nuskraidino per sniegą, iškėlė į orą ir išpūtė. Izabelė suplojo, celofanas cyptelėjo ir subliūško tarp delnų, ir ji susijuokė, pergalingai mojuodama Iljai maišeliu.

Šis atlaidžiai vyptelėjo. Tik tiek. Paskui žiūrėjo, kaip Izabelė artėja visa iškaitusi nuo gaudynių, ir iš jos prasagstyto palto lyg seselės chalatas švysčioja baltas megztukas. Balti drabužiai Iljai atgrasūs, juos vilkintys žmonės paprastai ko nors iš jo tikisi, bet niekada aiškiai to nepasako.

Smulkus Iljos veidelis, iš tolo kietas ir tamsus, Izabelei priėjus krustelėjo kaip vėjo pajudintas žiedynas.

Ne, tai dar nebuvo žiedas – greičiau susiskliautęs pumpuras, kietai į mazgą suspausti asmenybės žiedlapiai, baugščios, bežadės linijos.

Ir niekas negalėjo žinoti, kada prasidės sprogimas, koks jis bus ir ką subrandins.

Praėjo aštuonios savaitės, ir vieną popietę Ilja su dirbtinės odos kuprinėle ant pečių nusileido į kiemą. Čia jo laukė saulėje blyksintis Liudo opelis kadetas. Prie langų prilipę vaikai matė, kaip Ilja įsikepurnėjo į automobilį ir kietai suspaudęs lūpas įsitaisė gale prie siauraveidės moters pelenų spalvos plaukais. Nors jauste jautė pavydžius žvilgsnius, Ilja nė karto neatsigręžė ir niekam nepamojo, linkėdamas panašios laimės. Tą akimirką jo krūtinėje siautė prieštaringi vėjai ir, jei tik būtų liovęsis kandžioti lūpas, jie bematant būtų prasiveržę juoku arba ašaromis – pats nenumanė, kuo.

Kitą savaitę Liudas turėjo užimti išeinančios mokytojos vietą. Jis užtruko pas Beatričę, Izabelė su vaiku laukė, kol atklampos per patižusį sniegą ir, nerūpestingai pašmaikštavęs, išveš juos iš šito kiemo su alkanais veidais languose ir nematoma, bet aiškiai juntama tvora.

Ant Iljos kuprinės šypsojosi paršelis su kamuoliu, ir Izabelei dingtelėjo, kad per du pažinties mėnesius dar nematė Iljos šypsančio visa burna. Jos mintis tarytum

nuvilnijo iki vaiko, jis smeigė į ją trumpą, iškalbingą žvilgsnį ir šyptelėjo.

Ir tada ji neištvėrusi paglostė amžinai suspaustą Iljos kumštį.

Vienas lengvas, nereiklus kaip vėjelis prisilietimas.

Bet vaikas susigūžė ir apmirė, lyg pasiruošęs sprukti.

– Nebijok. Neliesiu tavęs, jei tau nejauku, – tyliai pasakė Izabelė.

Jis išgirdo ir suprato kiekvieną jos žodį.

Sėdėjo automobilyje tykus, susikaupęs, įsmeigęs žvilgsnį į administracijos duris, pro kurias turėjo pasirodyti Liudas. Į kumštį sugniaužtas jo delniukas vos prasivėrė – šalta ir tuščia našlaičio taurė, kuri spindėjo žiemos saulėje, vaikiškai laukdama, kad kas nors ją iki kraštų užpildys.

Šitaip vasario pabaigoje per šnypščiantį šlapią sniegą jie atsivežė į Puškus vaiką pasiutusio lapiuko snukučiu.

MIESTE tiek daug juodaplaukių moterų. Juodos garbanos pralėkdamos pakutena akies tinklainę kaip piktdžiugiškos plunksnos. Jis vėl krūpteli. Niekas to nepastebi, nes krūpčioja jis giliai, mintyse.

Žiema chaotiška ir permainingа, nedosni sniego ir šaltuko, jos drėgmė skverbiasi į kaulus kaip sieros rūgštis.

Šit jau bus du mėnesiai.

Anksčiau jie visuomet susitardavo dėl kito karto, ir jis taip nekrūpčiodavo. Tik strėnose užsidegdavo geismas, kai iš minios kaip raganos kamuolys iššokdavo juodų garbanų vainikas. Jis nusinešdavo tą sunkėjantį geismą pas ją ir jai atiduodavo, o ji godžiai sugerdavo viską, kas jame susikaupdavo per išsiskyrimo valandas.

Dabar jis išlipa iš automobilio išgraužtais paširdžiais. Tuštuma juose net skamba – bukai, be skausmo. Tik juodaplaukių moterų gatvėse padaugėjo. Ir jų spindesys sužadina refleksą – tuštuma jo paširdžiuose išsiplečia ir staigiai susitraukia. Refleksinis spazmas. Be skausmo.

Jis žadėjo užsukti į ministeriją, į vaistinę, perbėgti knygynus, gal kur papietauti ir grįždamas namo apsipirkti prekybos centre. Namie pyksta, kai jis pietauja mieste.

Pietauja mieste.

Štai ir vėl. Ne... betgi tai...

Jis trinkteli mašinos durelėmis, mechaniškai nuspaudžia automatinio užrakto mygtuką ir nesidairydamas perbėga gatvę – juodas plaukų perlamutras ir ochrinis vilnonis puspaltis, plukdomi tolyn minios, iš pradžių tarsi nesulimpa į visumą – tie plaukai gali ir nepriklausyti tam puspalčiui, bet jeigu minia prasiskirtų ir leistų jam pridėti vieną... prie kito... Jis

sulėtina žingsnį ir susibruka rankas į palto kišenes, ir kurį laiką atstumas tarp jo ir juodų garbanų nemažėja. Taip... jauki tamsiai ruda karoliukais išsiuvinėta skraistė staiga viską sujungia – iš tolo atrodo, kad jos pečiai apglaistyti dar nesustingusiu šokoladu.

Ji žingsniuoja sparčiai, nesidairydama, kaip visada, kai turi tikslą. Patalpoje jos žingsniai susmulkėja, suminkštėja, apsisiaučia grakščiu tingumu. Bet į lauką ji visuomet išeina su tikslu. Kaip priekaištas visiems slankiojantiems ir tyvuliuojantiems aplink suolus ir po medžiais.

Jis nieko nejaučia, tik eina iš paskos, tarytum pašauktas signalinių jos garbanų žiburių, ir tuštuma paširdžiuose keletą kartų sutrūkčioja. Tik tiek. Jis galėtų sustoti ir grįžti prie automobilio. Ten sugalvotų ką nors.

Jis bet kada gali sustoti.

Garbanos išsuka iš pagrindinės gatvės, ir jis pasileidžia bėgte, kad nepaleistų jos iš akių, – štai. Jos tamsiai raudonas pežo. Ir ji jame – kaip auksinė sėklelė pipiro ankštyje.

Kaip visada pasistatė automobilį draudžiamoje vietoje.

Jis prieina iš kitos pusės ir pabeldžia į stiklą.

Ji sėdi prie vairo ir kuičiasi rankinėje, išsidraikiusiais plaukais – po kojomis, ant guminio kilimėlio, nukri-

tusi pirštinė, ant tuščios sėdynės šalia – paskubom atplėštas cigarečių pakelis ir stambus sidabrinis jos vyro dovanotas žiebtuvėlis.

Pasidažiusi vokus tamsiai violetiniais šešėliais. Vokai susiraukšlėja ir užsidengia blakstienomis – lėtai, nes keldama akis ji niekaip neatsikrato ją apsėdusios minties.

Ir šit ji žiūri į jį. Pirmąją sekundės dalelytę kaip į svetimą. O paskui veidą užlieja nuostaba, ir sumišimas raudonais grūdeliais išmuša skruostus.

Jis atidaro dureles ir tyliai, už nieko neužkliūdamas, lyg driežas įsliuogia į vidų.

Jiedu ilgai tyli, nedrįsdami sudrumsti tylos neatsargiu judesiu. Ji pirma pasisuka į jį ir sušnibžda, tarsi nuspalvina orą vos vos sunkesniu už jį pavidalu:

– Na štai...

Jis tik sukruta, bet neatsako ir nesiliauja spoksoti prieš save nieko nesakančiu žvilgsniu.

– Tu mane sekei? – sušnibžda ji.

– Ėjau pro šalį, pamačiau mašiną... Čia negalima statyti, ar nematai...

Ji tyrinėja jį tuo kankinančiu, baisiu žvilgsniu, į kurį negalima atsakyti.

– Anksčiau ar vėliau tai vis tiek būtų atsitikę... – sako ji.

– Kas?..

– Atsitikę... gatvėje.

Jis manė, kad ji turi galvoje kiek ankstesnius įvykius.

– Aš tikėjausi tave sutikti. Ruošiausi. Ir dabar, kai beldei į langą, buvau pasiruošusi, – sako ji. – Kur mano cigaretės?

Jis sukruta.

– Tu prisėdai mano cigaretes, – ramiai sako ji. Bet jis nieko nedaro.

– Šnekėjai su ja? – klausia jis.

– Ji buvo atvažiavusi.

– Žinau. Tai tu sugalvojai priimti mane pas jus?..

Ji užvedė variklį ir grakščiai, valdingai suėmusi vairą išvairavo automobilį į pagrindinę gatvę.

– Mums reikia žmogaus, – ramiai, lyg tarp kitko sako ji ir pasileidžia per raudoną šviesą.

– Ką tu darai?!..

Ji neatsako, tarsi jai terūpėtų kelias.

– Kur mes važiuojam?..

Tyla. Po kurio laiko:

– Paduok man cigaretes. Jos tau po užpakaliu.

Jis nepaduoda, neišgirsta, dabar jam tai nesvarbu. Gatvės kažkodėl pustuštės, ir jie lekia beveik nestabčiodami.

– Bet kodėl būtinai aš?.. Tu tyčia, tu taip sugalvojai, – sako jis.

Ir iš jos tylėjimo, iš prikąstos lūpos supranta, kad taip ir yra.

– Mes juk susitarėm... Ar girdi?

– Girdžiu, – atrėžia ji.

Paskui jie ilgai tyli. Prasideda priemiesčio kotedžai, medžiai linksta virš plento lyg milžiniški skeletai.

– Kur tavo mašina? – staiga klausia ji.

– Centre.

– Tu vienas?..

– Taip.

Ji įsuka į mišką ir už kelių šimtų metrų sustabdo mašiną pažliugusioje laukymėje prie upės.

– Ji nori pasiimti mūsų vaiką, – sako ji.

– Žinau. Ji ne vienerius metus apie tai kalba.

Tyla. Tik pušų viršūnės kruta, lyg kutenamos.

– Tie mėnesiai... Du?..

– Du. Du mėnesiai, – patvirtina jis.

– Jie buvo... sunkūs.

Jis išsitraukia iš kišenės cigaretę ir užsirūko. Ji stebi, kaip iš jo burnos ir šnervių ritasi kamuoliai.

– Tu žinai, ką apie tai galvoju, – labai tyliai, žiūrėdamas priešais save sako jis.

– Man nusispjaut, ką tu galvoji. Aš matau, ką *jauti*.

Jis meta į ją skubų, veriamą žvilgsnį ir vėl įsižiūri į lėtai plaukiantį upės šviną.

– Duok cigaretę, – kietai sako ji. – Pakelk pagaliau savo sėdynę.

Jis ištraukia iš po savęs sumaigytą LM pakelį ir pasiūlo jai.

– Žiebtuvėlį.

Jis ištraukia iš ten pat žiebtuvėlį, ir abiejų žvilgsniai įsminga į jį lyg į bendrą priešą.

– O, – paniekinamai sako jis žiebtuvėliui.

Laukdama ugnies ji pasilenkia su virpančia tarp lūpų cigarete. Staiga jis atidaro dureles ir šveičia žiebtuvėlį tolyn, tarp pušų, ir tas kupinas neapykantos mostas plyksteli ore kaip artilerijos ugnis.

– Liudai, – sušnibžda ji.

Ir jos žvilgsnis pasklinda, išteka iš akių, išsiveržia per blakstienas ir antakių rėmus, jis raibuliuoja, veidas jame mažėja ir išnyksta – dabar tik žvilgsnis, verpetai, šokantis gyvsidabris:

– Aš nieko neprašau... Tik, kad būtų... kaip anksčiau.

Jis suima jos skruostus ir laiko tarp delnų.

– Ateisi pas mane dirbti?.. – virpėdama klausia ji.

– Ateisiu... Ateisiu, Beatriče.

ANKSČIAU Puškų vienkiemis priklausė Izabelės tėvui Jurgiui Jamontui.

Šis jį pigiai perpirko iš Dioniso Vietušio, vienišo seno žmogaus, buvusio mokytojo ir muzikanto mė-

gėjo. Sumokėjęs grynais, tėvas nufotografavo Dionisą sode prie verandos, kuri buvo dar pakenčiamai išsilaikiusi ir blykčiojo saulėje spalvotais stiklais lyg kaleidoskopas. Dionisas užkėlė kojį ant laiptelio, pasistatė ant kelio armoniką, jo išeiginio švarko atlape styrojo ką tik nulaužta alyvos šakelė. Staiga jis pasigedo lagamino, ir tėvas turėjo vėl atrakinti zaporožiečio bagažinę, atvilkti knygų ir nuotraukų prikimštą dirbtinės odos lagaminą ir, siekdamas dokumentinio tikslumo, dar sykį nutraukti tokį vaizdelį – Dionisas, alyvos, armonika, verandos stiklai žvilga lyg medumi apvarvėjęs didžiulis korys, o prie šeimininko kojų – alyvžiedžių trupiniais nubarstytas lagaminas. Fotografijos nuotaika nė iš tolo nekvepėjo atsisveikinimu, greičiau priešingai – Dionisas atrodė kaip laimingas naujakurys, o alyvomis užantspauduotas lagaminas nežadėjo nė per sprindį pasitraukti nuo verandos laiptų.

Tačiau tėvas uždarė fotoobjektyvą ir, pasiūlęs Dionisui parankę, palydėjo iki geltono zaporožiečio. Maždaug po pusantros valandos senasis Puškų šeimininkas pasirašė sutartį, pagal kurią sutiko būti globojamas senelių prieglaudoje. Toks buvo jo prašymas, sodybos pardavimo sąlyga. Po to dar penkerius metus per didžiąsias šventes tėvas nuveždavo jam degtinės ir nutraukdavo su stikliuku rankoje, iš po tankių žilų ant-

akių vitališkai plieskiančiomis akimis, su dirbtiniu jurginu švarko atlape, ir į kadrą būtinai lyg netyčia turėdavo patekti armonika. Armonikos melodiją ir sintetinį jurginą Izabelė įsiminė ryškiausiai. Ir dar – tankiai Dioniso veidą išvagojusias raukšliukes, iš jų švietė kažkoks tyras nerūpestingumas. Iš arčiau jis atrodė apčiuopiamas kaip saldainis, panašiai ir kvepėjo. Izabelė nekantriai laukdavo, kada Dionisas išsitrauks iš kišenės tą nerūpestingą daiktą, kurio dėka juokaudavo ir dainuodavo, ir paslapčia nuo kitų atiduos jai. Jai atrodė, kad visi aplinkui tik ir laukia, varžosi dėl galimybės tapti Dioniso nerūpestingumo įpėdiniu. O šis lyg niekur nieko sėdėjo ant tvarkingai užtiestos prieglaudos lovos, kilnojo stikliuką, noriai pozavo tėčiui ir, raukšlelėmis varinėdamas šypseną, grojo armonika. Ir nesiruošė niekam nieko siūlyti.

Izabelei atrodė neįmanomas dalykas, kad Dionisas mirtų. Tokie žmonės nemiršta. Jo nerūpestingumo turėjo užtekti keliems šimtams metų.

Tačiau vieną ankstyvo pavasario rytą juos pasiekė žinia: Dionisas Vietušis užgeso prieglaudos lovoje, apsivilkęs savo geriausią kostiumą, taip ir nepalikęs po savęs nerūpestingumo įpėdinio.

Į Puškus jie atsikėlė iš didmiesčio, kai Izabelė mokėsi žengti pirmuosius žingsnius ir švilpimu „sss“ prašytis ant puodo. Ir „ko–šė, u–pė, eg–lė“ ji pradėjo skieme-

nuoti čia, prie rudos koklinės krosnies, nes iš pradžių, kol namas netiko gyventi, trise glaudėsi didžiajame kambaryje. Pasisamdęs Kurpiškių kaimo žmones tėvas pakeitė stogą, grindis, sulopė sienas, padidino langus, išmūrijo priestatą su stoglangiu – dirbtuvę.

Kai rytą prie šulinio, nusiprausęs iki juosmens lediniu vandeniu, atsitiesdavo, jo barzda suliepsnodavo saulėje kaip gaisras.

Tėvas sakė, kad kaimo žmonės nepatiklūs ir lėtapėdžiai – jiems reikia nemažai laiko, kad apsiprastų su naujakuriais, ypač atvykėliais iš miesto. Tie atvykėliai neaugina gyvulių, o kiaušinius ir pieną perka iš kaimynų. Ir daržai jų apgailėtinai maži, tokie neišmaitins šeimynos. Susirinkę krautuvėje kaimo žmonės svarstydavo, iš ko tie atvykėliai praminta. Nejau iš tų medinių balvonų, kuriuos drožia tėvas, kaip iš aukso veršio byra pinigai? Nugirdęs tas šnekas, tėvas pasikasė barzdą ir, kitą sykį pasirodęs Kurpiškių krautuvėje, labai rimtai tarė: štai, pakračiau savo balvoną ir yra pinigų cigaretėms... Ar tiek užteks, Pranciška?.. Krautuvės Pranciška, kuri turėjo truputį kitokį humoro jausmą, nesusigaudė, ar čia juoktis, ar pirštą prie smilkinio sukioti.

Kai liko dviese, Izabelė išmoko galvoti, kad ją pagimdė tėčius. Kad jiedu visada gyveno dviese. Kad jis niekada nemokėjo dailiai užtepti sumuštinių, nes jis

toksai – kruopščiausiai išdrožinėja medines skulptūras, o sūrio lygiai atpjauti nemoka. *Tokia natūra,* aiškino Izabelė draugėms. Kol kartą kažkuri atrėžė: *Tai dėl to, kad jo ranka neįgudusi sumuštiniams tepti. Juk anksčiau juos užtepdavo mama.*

Jai buvo vienuolika.

Kai prieš lietų, garsiai čypiant kregždėms, užbėgo į tvartelį.

Atrodo, pasiimti dviračio, nes tėvas paprašė sulakstyti į kaimą cigarečių. Ar samanės. Krautuvės Pranciška visada turėdavo samanės, atnešdavo iš tamsaus sandėliuko ir paduodavo suvyniojusi į laikraštį.

Užėjus į tvartelį jai pasirodė, kad lauke šviečia saulė. Nors vėliau, atsimindami tą dieną, visi kaip užkerėti kartojo, kad nuo ryto buvo apsiniaukę, o po pietų prapliupo liūtis. Bet pro lentų plyšelius įspindusios saulės adatėlės sudaigstė mamos sijoną ir basas kojas. Izabelė atsitrenkė į jas kakta ir atšoko. Ir pakėlė akis.

Kregždės čypė, nes buvo gyvos ir norėjo gyventi. Nuo tada ji žino, kad gyvybė turi triukšmauti – tai jos teisė, jos kasdienė kova.Tylintys daiktai yra šalti ir užtemę, ir kabaliuoja kaip tuščias maišas. Ant sijos. Toji tyla – baisesnė už triukšmą. Ji suardo protą.

Tėčius parnešė Izabelę į trobą. Sakė, kad ji klykė ir klykė, bet Izabelė to neatsimena. Klyksmo. Tik skar-

dų zvimbimą smilkiniuose, lyg zyztų elektros laidai. Ir tūkstančius, tūkstančius kregždžių, nuo jų virpėjo oras.

Dar Izabelė atsimena sunkų karštį, lyg būtų užpildyta įkaitusiu smėliu. Akyse, burnoje, pirštų galiukuose tvinkčiojo sausas karštis, ir tik ant kaktos spengė tas ledinis prisilietimas. Atsineštas iš tvartelio.

O paskui – sunertos kaip negyvėlio pirštai medžių viršūnės virš lėtai slenkančios laidotuvių procesijos. Ir tas visur esančio dangaus jausmas – lengviausia užvertus galvą žiūrėti į jį ir leistis vedamai kažkieno pirštinėtų rankų. Abu jos delnai buvo pilni gurgždančios juodos odos. Jie nė akimirksniui nepaleido Izabelės, tarsi norėdami apsaugoti nuo jos paširdžiuose gaudžiančio akmens. Ir vis klausinėjo ko nors nereikšmingo, kad užgožtų tą gausmą. Kai oranžinis, drėgnas kaip brinkyti manai smėlis dunkstelėjo į karsto dangtį, Izabelės akmuo nutrūko ir krito iš paskos.

Ją išnešė. Žemas, drungnas dangus suvilgė akių obuolius – reikėjo tik nemirksėti. Paskui įsikniaubė nosimi į avikailio *apykaklę – ją nešantis žmogus turėjo slidžią, raukšlėtą kaip mėnulio krateriai avikailio apy*kaklę, ir visą kelią iki namų ji kvėpavo į ją įsigėrusiais vyriškais kvepalais.

O namie kaip atgaiva akims po ilgos juodos dėžės laukė ilgas baltas stalas. Izabelę nuleido į gilų nertiniu

užtiestą krėslą didžiojo kambario kampe, jis stovėjo labiausiai nutolęs nuo kitų baldų ir padengto stalo, ant kurio indai ir įrankiai blykčiojo kažkaip lemtingai ir nuožmiai, lyg operacijai paruošti chirurgo instrumentai. Žmonės neskubėjo iš kapinių, o ir tie, atnešę Izabelę, santūriai šnekučiavosi kieme prie atvirų durų, ji užuodė tabako kvapą ir girdėjo kosčiojimus. Pasikėlė iš krėslo, kiek turėjo jėgų, tai buvo savotiškas maištas, valios apraiška, o gal gyvybės mobilizavimas. Galbūt, ilgiau šitaip sėdėdama, ji būtų išleidusi dvasią kaip lengvutį dūmo kirminą, nesutrikdžiusi šituo nei vieno kieme rūkančio, nei pro šalį skrendančios musės, nei ant grindų virpančio obels šešėlio. Ji buvo arti *to,* taip arti *išleidimo,* kad turėjo sukaupti paskutines jėgas ir uždaryti savyje dvasią – atsiremti plonytėmis kaip stiebeliai plaštakomis krėslo ranktūrių ir atsistoti... Atsistoti. Pamindžikavo ant lentinių grindų. Faktas, jog turi pėdas ir gali jomis remtis į žemę, ją glumino, bet atsiminimas apie kojas netrukus sugrįžo. O tada tyliai, bet tvirtai, pasitikėdama savo gyvybe, Izabelė pasišalino iš didžiojo kambario, kur ją kaip priedą prie baldų, įrankių ir gedulo paliko avikailio apykaklė.

Miegamajame už sienos dar buvo *likę.* Šalta kaip šulinio rentinys duobutė pagalvėje. Čia visai neseniai gulėjo *galva.* Ir kalijos ant komodos kvepėjo šalčiu ir

išretinta deguonimi. Geliančiai, kaip pjautuvo švilpesys virš žolės.

Ne, *mamos* niekada nebuvo. Izabelę pagimdė tėčius.

Ką jiedu veikė žiemą? Atrodo, kad ir žiemos nebuvo... Nei klampojimo tamsoje per sniegą į mokyklą, nei krosnyje ūžiančios ugnies. Ankstyvo pavasario rytą Izabelę pažadino pjūklo žviegimas – tėčius pjovė obelis. Ji išlėkė basnirčia ir sukliko garsiau už pjūklą, tėvas atsigręžė lyg karščiuodamas – baisus, nepažįstamas šišas blykčiojo jo akyse.

Tą naktį jis pirmą sykį atėjo pas Izabelę.

Atsigulė ant lovos kraštelio, prisispaudė prie krūtinės kelius. Izabelė prabudo nuo kūkčiojimo, norėjo atsigręžti, bet tėvas suveržė ją iš nugaros rankomis ir kojomis, karštu lanku, ir iki aušros pasiinkšdamas alsavo į kaklą.

Pamažu jiedu vėl ėmė gyventi.

Karšti vėjai atpūtė vasarą. Tėčius vis dažniau grįždavo iš Kurpiškių svyruodamas, pametęs batus ar kepurę, o paskui linguodavo kieme ant akmens. Izabelė šliūkštelėdavo ant jo basų pėdų saulėje pašilusio vandens, ir liepdavo taip sėdėti, kol nudžius. O pati aplakstydavo eglyną iki tiltelio, kartais net iki kaimo. Greičiausiai tėčius atiduodavo batus už samanę. *Užteks, vaikščiosi basas*. Kiek kartų verkdama iš bejėgiškumo Izabelė

šitai kartojo. O netrukus miestelio turguje ir vėl už keletą litų nupirkdavo tėvui padėvėtus sandalus.

Naktį jis ateidavo ir suveržDavo Izabelę karštu lanku. Iš pradžių ji galvojo, kad turi paklusti, palikti tą gėdingą karštį tamsai, o dieną gyventi po senovei. Taip, lyg nakties apskritai nebūtų – juk rytą tėvas virsdavo tėčiumi ir švilpaudamas tepdavo kreivus sumuštinius. Tačiau nakties virpesiai ir vėl sužadindavo jam nekontroliuojamą refleksą.

Temstant Izabelė skubėdavo įjungti šviesas.

Paaugusi ji susitaupė pinigų, nusipirko miestelyje stalinį šviestuvą ir pasistatė prie lovos. Laidas pasirodė per trumpas, tad teko perstumti lovą arčiau elektros lizdo. Dabar Izabelė miegodavo šviestuvo nuauksintame rate. Tėvas iš tarpdurio neryžtingai palinkėdavo labų sapnų, netrukus ji išgirsdavo, kaip didžiajame kambaryje sugirgžda sofa, ir lengviau atsidususi krisdavo į miegą be sapnų.

Bet vieną vakarą šviestuvas spragtelėjo ir neįsijungė.

Netrukus šiurkšti tėvo barzda ir vėl pakuteno jos vaikišką nugarą.

– Tėčiau... – ji pirmą sykį išdrįso prabilti. Ir pirmą kartą atsigręžė. Tėvo veidas liepsnojo apšviestas ugninės barzdos.

– Atleisk man... Judita... – šnibždėjo jis. – Atleisk... man...

Jis surakino delnais Izabelei pakaušį ir nugręžė į sieną, verksmingai dūsavo į kasas. Ir pamažėle, tarsi kovodamas su tamsa, veržė karštu lanku.

Kai tėvas mirė, Izabelė miestelio šokiuose pirmą kartą bučiavosi su iš matymo pažįstamu vaikinuku. Po to jis iki paryčių lydėjo ją plentu, prie kiekvieno krūmpalaikio stabdydamas pailsėti, o iš tiesų jam rūpėjo užkišti delnus po išeigine Izabelės palaidine. Delnai vis įžūlėjo, užsigrobdavo vis didesnį plotą, ir nuo jų skuboto, trūksmingo šniukštinėjimo kai kur Izabelės oda ėmė godžiai tvinkčioti. Ji neatsimena vaikinuko vardo, tik staiga pabudusį savo odos jautrumą, ir tai, kaip karštai jis įkalbinėjo, tiesiog maldaute maldavo Izabelę įsileisti jį pas save. Ji gynėsi tėvu. Dar nežinojo, kad ras tėčių dirbtuvėje, giliajame krėsle – jau atšalusį.

Iki eglyno vaikinukas vylėsi, kad ji persigalvos, ir, kai Izabelė pakštelėjo jam į skruostą ir nubėgo, jis lyg aštrų akmenuką paleido įkandin užgaulų žodį. Izabelė nesuprato prasmės, bet tonas ją įskaudino. Rudenį vaikinuką pašaukė į tarybinę armiją, ir jis dingo iš jos atminties, palikęs joje už bučinius ryškesnį kandumo randą.

Pro dirbtuvės langelį spindėjo šviesa. Bet keista pasirodė ne tai, o nuo krėslo ant lentinių grindų krentantis šešėlis. Pastebėjo jį pro langą, sustojo kaip įgelta. Ląstelės perskaitė žinią tiesiog iš oro – jau pažinojo tą

tylą, kuri lyg negyvoji žemė išplinta aplink dvasios apleistą kūną, perspėdama nesiartinti – mirtis apibrėžė savo ratą, ir visa, kas gyva, čia akimirksniu sustingsta į akmenį.

Izabelė stabtelėjo tamsoje, po obelimis. Aplinkui dūsavo ir šnabždėjo gyvieji nakties vandenys, visa čirpė ir suokė, ieškojo vieni kitų, dauginosi ir šventė trauką.

O dirbtuvėje, apšviestas sieninės lempelės, sėdėjo jos tėvas – švintant pasirodžiusios greitosios felčerė sakė, kad širdis jam sustojusi maždaug prieš penkias valandas.

IZABELĖ nepastebėjo, kaip nutirpo sniegas, tiesiog vieną rytą eidama į Kurpiškes rado pamėlusias nuo žibuoklių šalikeles, ir širdį suspaudė, tarsi nubudus per vėlai, kai kažkas jau negrįžtamai praleista.

– Žiūrėk, Iljuša, žibutės! – šūktelėjo iš paskos pėdinančiam vaikui.

Šis kažką numykė nepakeldamas akių.

Ilją ištikdavo *ypatinga* tyla. Ant jo tarytum nusileisdavo apšerkšnijęs gaubtas – užtekdavo neapgalvotos frazės, kokios nors smulkmenos, jie ne visada ir atsekdavo, kur šį kartą įvyko klaida, – o tada jau daryk ką nori: glostyk, šnekink, gudrauk, kerėk pagal naujausias technologijas pagamintais poliesteriniais liūtais,

laivais ir pažadais, viliok šviežio pyrago kvapu iš orkaitės – nieko. Jokio atodrėkio, netgi pykčio.

Bet vieną šeštadienį Ilja nenulaikė puodelio su kakava – blyški dėmė išplito ant stalo ir pasipylė ant jo kelnyčių. Jis lyg užkerėtas spoksojo į tuos lašus ir raukėsi iš skausmo, tarytum garuojanti kakava būtų jo kraujas – kitoks, blyškus ir karštas, ir tas kitoniškumas staiga išaiškėjo kaip baisi paslaptis. Iljos skruostai apsipylė tokiais pat karštais lašais. Visi neteko žado, sužiuro į vaiką beveik nudžiugę, lyg ašaros būtų įrodymas, jog jis – gyvas ir sukalbamas. Izabelė kaip galėdama ramiau pasiuntė per stalą savo delną – Ilja jo neatstūmė. Ji pakilo iš savo vietos ir apglėbė krūpčiojantį vaiką. Kažką kuždėjo jam į ausį, gal net ne žodžius, gal tik padrikus skiemenis be prasmės, niūniavo, kaip niūniuojama užkalbant katilą su žolelėmis. Pusryčiauti jiedu tąkart nebaigė, persikėlė verkti ir niurnėti į svetainę – Ilja tik įsikniaubė Izabelei į sijoną ir gerą pusvalandį mykė, slėpdamas veidą jo gėlėse. Paskui jis prisnūdo, suglebo, liovėsi krūpčiojęs. Izabelė tyliai šūktelėjo Liudui, ir šis padėjo perkelti apkvaitusį nuo verksmo vaiką ant sofos. Ilja tysojo ant sofos dar negrįžęs iš verksmo transo, vyzdžiai po užtinusiais vokais spindėjo kaip drėgnas aksomas. O tarp Izabelės sijono rugiagėlių kaip sužeistas drakonas juodavo ašarų dėmė.

Vakarais jiedu su Izabele likdavo virtuvėje dviese. Ji nujautė, kad Ilja tiesiog patykoja, išlaukia, kad galėtų šitaip pabūti. Jis nemėgino nieko prašyti, gauti ar mainytis žodžiais. Tiesiog prisėlindavo prie plaunančios indus ar skaitančios knygą Izabelės iš nugaros ir valandėlę šitaip pastovėdavo, alsuodamas jai į kaklą. Jai tereikdavo apsimesti, kad nejunta. Iljos kraujas ūžtelėdavo ir staiga nutoldavo, susidrovėjęs skubiai išsinešdavo tą ūžimą į vaikų kambarį.

Pavasariais jie laukdavo Gailiaus priepuolių, tapdavo jautrūs ženklams. Visa laimė, kad šiemet tie ženklai arba vėlavo, arba Ilja juos užgožė. Izabelė bandė jam paaiškinti, kaip pasireiškia epilepsijos priepuoliai ir kaip reikėtų padėti įbroliui, jeigu kas nors panašaus nutiktų suaugusiems nesant namie. Bet Iljos akyse žybtelėjo tik su pasibjaurėjimu sumišęs pyktis.

Jiedu ir taip nepalikdavo Gailiaus, nepatikėdavo jam net takelio per pievą iki Kurpiškių pradinės mokyklos. Šituo daugiau kaip prieš dvidešimt metų pačios išmintu taku Izabelė kasdien lydėdavo ir parsivesdavo iš mokyklos sūnų.

– Kitąmet į mokyklą žygiuosite kartu su broliu, – primindavo ji Iljai.

Atrodo, ši galimybė Iljos nedžiugino.

Jį traukė nuošalios, šešėliuotos kertės. Vakarais, kai Gailius sėsdavo ruošti namų darbų, Ilja susigūždavo

ant grindų vaikų kambaryje, kur nepasiekdavo stalinės lempos šviesa. Ir tik šešėliui pridengus veidą lengviau atsikvėpdavo, tyvuliuodavo prieblandoje kaip juoda dėmė.

Gailius dar nebuvo sutikęs žmogaus, kuris užimtų tiek nedaug vietos. „Atrodo, kad Ilja visą laiką taikosi sumažėti“, – pasakė jis Izabelei. Su įbroliu jis elgėsi lyg būtų vyresnis ne dviem, o dešimčia metų. Nesiskundė mamai, kai iš jo rašomojo stalo stalčių ėmė dingti pieštukai ir *tragikomiški kasdienybės apmąstymai* – kaip pats vadino rašaliniu parkeriu pakeverzotus lapelius. Apmąstymų Gailiui buvo truputį gaila, tačiau juk nešiojosi juos galvoje, o ten jie virė, dauginosi ir kasdien prašėsi išlaipinami ant popieriaus. Jis sumanė laikyti naujai išlaipintus *apmąstymus* tėvo rašomajame stale. Visa laimė, iš ten jie neišgaruodavo. O gal, gilėjant pavasariui, tapo brandesni ir ne taip lengvai nupučiami vėjo.

Atšilo, ir vieną rytą užbėgusi į verandą Izabelė vos neužkliuvo už Iljos. Šis miegojo ant šiaudinio demblio, iš anklodės susisuktame guolyje, toks bejėgis, užlaužęs galvą, iš pravirų lūpų kaip voratinklis driekėsi skaidri seilė, sudrėkę plaukučiai prilipę prie smilkinių. Aplinkui guolį vaikiška ranka išrikiuoti budėjo Iljos žaislai, o prie krūtinės jis spaudė naujus sportinius batelius, kuriuos Liudas jam parvežė iš miesto.

Nuo tos dienos verandą atidavė Iljai. Liudas atnešė iš miegamojo išlankstomą fotelį, iškėlė iš spintelės tuščius stiklainius ir į jų vietą sukrovė Iljos drabužius. Čia, stiklinėje trobos akyje, pro raudonus ir geltonus korio formos vitražus vaismedžių sodas atrodė lyg aptaškytas krauju ir gintaru. Ilja prilipdavo prie saulės nutviekstų stiklų ir tarsi išnykdavo, neatsiliepdavo nei šaukiamas, nei švelniai purtomas. Atrodė, kad po ilgo tūnojimo prietemoje spalvos jį visiškai apkerėjo.

– Jos jį *užvaldo,* – pareiškė Gailius Izabelei.

– Džiaukis, kad suranda jį jaudinančių dalykų, – atsakė ši.

– Kas iš to?.. Sakei, kad anksčiau Ilja buvo užsidaręs savo pasaulyje... Bet čia jis susikūrė naują, tik spalvotesnį... Vieną kartą, jei visa tai tęsis, jis *nusižudys* tomis spalvomis.

– Ką čia šneki!.. – pyktelėjo Izabelė.

Bet praėjus dviem mėnesiams Ilja tebebuvo jiems svetimas. Išsikovojęs verandą, jis vaikščiojo laukan pro verandos duris, ir šitai dar sumažino susitikimų su namiškiais galimybę. Izabelė tarėsi jaučianti nebylų Iljos dėkingumą, kad jie pasiūlė jam stogą laisvame pasaulyje, tačiau nieko daugiau jis iš jų ir nenorėjo. Jam nereikėjo jokios pagalbos nei jo amžiaus vaikui būdingo dėmesio ir šilumos. Liudas paliko jį ramybėje, tačiau Izabelė nerado sau vietos. Mažas laukinis šamanas,

buriantis iš spalvotų vitražų jų verandoje, kėlė jai sielvartą. Iš pradžių ji vylėsi, kad tarp berniukų užsimegs draugystė – Gailius nusiteikė geranoriškai, bet Ilja juo per daug nesidomėjo. Įbrolio užkalbintas jis sustingdavo, lyg netikėtų, kad šnekama su juo. Pasiūlymai kartu žaisti pralėkdavo pro šalį kaip vėjas – neaušindamas burnos Ilja tęsdavo savo paties pradėtą žaidimą arba išeidavo ieškoti pramogų vienas. Tos pramogos tiko tik vienišiui – užvis labiausiai Ilja, žinoma, mėgo žiūrėti pro vitražus. Jeigu šviesdavo saulė. Daug laiko praleisdavo bastydamasis po aplinkinius miškus – iš pradžių Izabelė, bijodama paleisti jį vieną, pripiršo Gailiaus draugiją. Gailius grįžo iš miško vienas, išblyškęs kaip popierius – esą Ilja dingęs. Šis parsirado tik prieš vakarienę, ir iš piktdžiugiškų žiburėlių akyse buvo aišku, kad taip pasielgė tyčia. Tąkart Liudas pagrasino namų areštu. O Izabelė pažadėjo daugiau nesikišti į Iljos vienatvę.

Po Izabelės, Liudas Iljai atrodė reikšmingiausias. Tačiau stebėjo jį iš tolo, prisibijodamas – kaip nenuspėjamą padarą, kurio palankumą gali užsitarnauti tik nepriekaištingais veiksmais. Kokių veiksmų iš jo tikimasi, Ilja kol kas nenutuokė. Tik stebėjo tą didelį, santūriu (lyg ką nors slėptų) baritonu šnekantį vyrą, įsiviešpataujantį vakarais – jam grįžus namai susigniaužd avo aplinkui kaip šiltas kumštis, o dieną priblėsdavo,

tarytum be jo artumo netekdavo savasties. Beje, kai tas vyras prausėsi virtuvėje, Ilja atsitiktinai aptiko, kad tarp kojų jam kabaliuoja toks pat odos maišelis, kaip ir Iljai – tik nepalyginamai didesnis. Atradimas Ilją apstulbino ir kažin kodėl pradžiugino. Galbūt tai reiškė, kad didžioji būtybė yra tos pačios genties ir pelnyti jos palankumą įmanoma.

Po pamokų Kurpiškių vidurinėje Liudas du kartus per savaitę sėsdavo į opelį ir išrūkdavo į vaikų globos namus. Parvažiuodavo jau sutemus, ir, nors būdavo ypač kalbus, bruožai atrodydavo išsklidę, nevaldomai tvindavo iš veido, lyg vandens ratilai nuo akmens.

Izabelė tiksliai neatsimena, kada ėmė vogčia stebėti Liudo delnus, lyg ieškodama panagėse kraujo ar purvo. Jie atsargiai nuleisdavo ant krėslo rudos odos portfelį, paskleisdavo muilo dėmę dubenyje su šiltu vandeniu ir, laukdami, kol Izabelė paduos vakarienę, mėgindavo prisiderinti prie klijuotės ornamentų. Izabelė neklausinėjo, bet Liudas noriai pasakojo apie savo naujus mokinius. Lyg jausdamas pareigą pasidalinti dienos įspūdžiais. Bet detalės, turinčios nušviesti atskirai praleistų valandų įdubas, nuslysdavo šalin ir likdavo tyvuliuoti atokiau, paversdamos Liudo laiką paslaptinga jį praryjančia duobe.

Izabelė neatsimena, kada Liudas pirmą sykį parsivežė tą naują kvapą. Greičiausiai užuodė jį ne iš karto.

O vieną vakarą staiga atsitokėjo, kad jo fluidai jau senokai pasklidę po namus.

Ji nedarė nieko, kad ką nors pakeistų. Tik su tylia rezignacija stebėjo, kaip Liudo kasdien grįžta vis mažiau ir mažiau. Kaip jis trypdamas nusipurto purvą nuo batų, nusivelka paltą, sėdasi priešais Izabelę ir be saiko šneka, tirpdamas jos akyse kaip po žiemos užsilikusi ledo pluta.

– Mama, kai aš numirsiu, nuneškit mane į tvartelį ir padekit, – vieną vakarą nei iš šio, nei iš to paprašė Gailius. Jis ruošė pamokas prie virtuvės stalo.

– Tu niekada nemirsi, – neatsigręždama nuo vyryklės atsakė Izabelė.

– Tas tvartelis jums vis tiek nereikalingas...

– Liaukis.

– Kodėl, kai bandau kalbėti rimtai, tu šneki su manimi kaip su kvailiu?

– Nes tu ir šneki kvailystes.

– Kvailystė yra stovėti nusigręžus į vyryklę ir apsimesti, kad tavo sūnus gyvens amžinai.

Izabelė atsigręžė nuo vyryklės.

– Atsiprašau, mama, – sušnibždėjo Gailius.

– Nekalbėk su manimi šitaip, – atsakė ji taip pat tyliai.

– Ką sakai?..

– Ir neapsimesk, kad negirdi.

– Aš viską girdžiu, mama. Net tada, kai mano ausys įsileidžia garsus, nubraukdamos nuo jų prasmę.

– Šiąnakt ilgai negalėjau užmigti, ir man atrodė, kad...

– Tau skaudėjo galvą?..

– Ne ne, man tiesiog atrodė... kad Ilja nemiega, slankioja po namus...

Izabelė sėdėjo virtuvėje prie stalo ir pro langą žiūrėjo, kaip kieme, atsirėmęs į šulinį, Liudas valosi į žolę batų padus.

– Atrodo, taip ir buvo.

– Kas?.. – paklausė ji išsiblaškiusi.

– Verandos durys girgždėjo... Naktimis jis kažkur vaikšto.

– Užsimanė į tualetą...

– Ne.

Žiūrėdamas į kelią, Liudas prisidegė cigaretę ir susiraukęs išpūtė dūmus.

Staiga ji užsigeidė jo, tokio tolimo, vėjyje pašiaušta is plaukais. Taip jai seniai nebuvo – tos rasos tarp šlaunų, kai žiūri į vyrą per stiklą.

– Ilja yra labai keistas, – bilsnodamas šaukštu į kriaušę ant stalo klijuotės šnekėjo Gailius.

Tarsi pajutęs Izabelės žvilgsnį, Liudas instinktyviai grįžtelėjo į trobą – jo žvilgsnis buvo baisus. Nekliudydamas lango su išsiliejusiu kaip šviežias geismo atspaudas Izabelės veidu, jis lyg šaltas spindulys nuslydo trobos sienomis ir vėl nukrypo į kelią.

– Man atrodo, kad jis niekada negalės būti man broliu, – nesiliovė Gailius. – Ir visai ne todėl, kad aš to nenorėčiau. Jis žiūri į mus... kaip lapė.

– Užsičiaupk, – išsiblaškiusi pertraukė Izabelė. Liudas, užgesinęs cigaretę į skardinę, artėjo per kiemą.

– Tu neklausai manęs. Visą laiką ką nors galvoji. Apie ką nors labai tolima. Arba – ko apskritai nėra. Kartais man atrodo, kad tau įdomūs tik neegzistuojantys daiktai...

– Kliedesiai, – Izabelė įsmeigė į Gailių miglotą žvilgsnį. – Gudruti... Sakai, lapė?.. Buvo atbėgusi į kiemą?..

– Mama... turbūt jūs visi nuo manęs pavargot, – staiga tarė jis.

– Ką čia šneki?..

Ji girdėjo, kaip Liudas įžengia į priemenę ir trypia, kratydamas nuo batų purvą.

– Aš suprantu, kodėl jūs jį parsivežėt...

Liudas delsė. Ten nešlamėjo atsagstomas paltas. Ten spengė jo atsivežtos mintys.

– Jis yra jūsų atsarginis vaikas. Manęs jūs vis tiek neturėsit ilgai.

– Sakai, lapė?.. – Izabelė susiima už kaklo, nes jai taip veržia, taip veržia, tarsi kas stovėtų už nugaros ir trauktų už auksinės grandinėlės.

Liudas stovi priemenėje ir tyli, tyli.

– Mokytoja manęs bijo. Kai neteisingai išsprendžiu uždavinį, ji aiškina man klaidas taip, lyg jaustųsi kalta, kad jas pastebėjo. Ji taip daro todėl, kad aš nebeilgai spręsiu uždavinius.

– Gailiau... aš su ja pakalbėsiu. Nebijok lapės. Tėtis ją nušaus.

Izabelė nepastebi, kaip vaikas padeda šaukštą ir išsliūkina iš virtuvės.

Kojos, lengvos ir tylios kaip plunksnos, nuneša ją į priemenę. Liudas krūpteli ir atšlyja. Jis dar nė palto nenusivilkęs.

– Liudai, – sušnibžda ji ir atsitrenkia į tą ledą, tą ledą... Ir staiga aiškiai pajunta, *kas* garuoja nuo jo prieblandoje.

Jis mato, kad ji atsitrenkė ir *pajuto,* bet nieko nedaro.

Jie stovi vienas priešais kitą tamsoje, užčiuopę Liudo paslaptį, stovi skirtingose jos pusėse ir laiko ją už kampų kaip juodą vėliavą. Kelias aštrias sekundes.

– Kodėl neįsijungi šviesos? – staiga ramiai klausia ji.

– Atrodo, lemputė perdegė...

Izabelė nuspaudžia jungiklį, šviesa kaip priekaištas nutvilko akis. Jiedu atšlyja vienas nuo kito ir markstydamiesi grįžta į įprastinių judesių trajektorijas.

Ir šlaunų rasa, sustingusi į ledo adatėles, skaudžiai nudiria odą.

Klyksmas. Perskrodė Izabelės gerklę ir blykstelėjo tamsoje virš lovos kaip žaibas. Ji pašoko. Tai buvo tik *žvilgsnis*. Prie jos lovos stovinčio šešiamečio vaiko žvilgsnis.

Izabelė įjungė sieninį šviestuvą. Šviesa plykstelėjo kaip antras nebylus klyksmas, ir Ilja lyg nuplikytas nėrė pro duris.

– Kas čia?.. – trina akis Liudas.

– Nieko, miegok. Ilja lunatikuoja.

Ilja gūžėsi virtuvėje prie šaldytuvo. *Tas* žvilgsnis jau buvo nugesintas, pakeistas kitu.

Ji pažinojo tą žvilgsnį.

Vieną rytą, palydėjusi Gailių į mokyklą, Izabelė paprašė Iljos atnešti iš tvartelio malkų. Buvo balandžio pradžia, ir retkarčiais jie dar pasikurdavo. Pritūpusi prie krosnies ji smulkino prakuroms sausesnę malką, girdėjo artėjančius vaiko žingsnius ir ant grindų paleistų malkų bildesį. Ir ūmai – niūri tyla, ir tik per nugarą nubėga šiurpas. „Jeigu dabar uždelsčiau, jis galėtų mane nužudyti akimis“, – smilktelėjo tada Izabelei.

– Ilja, – tyčia garsiai pasakė ji. Neatsigręždama.

Šis krustelėjo, sugirgždėjo.

– Ką galvoji, kai šitaip stovi man už nugaros?..

– Jūsų megztinis prairęs, – sududeno jis.

– Kur?..

– Čia, – Ilja smeigė pirštu į prairusią ant jos peties siūlę.

Kitą kartą – krautuvėje, perkant duoną.

Izabelė pasiimdavo jį į Kurpiškes, ilgainiui jis liovėsi niurnėjęs ir netgi laukė tų pasivaikščiojimų. Žmonės kalbindavo berniuką kaip savą, nes Izabelė buvo sava, o jis – jos. Bet tas slapčia išsitraukiamas žvilgsnis... Kai jam atrodydavo, kad ji nemato, kad užhipnotizuota kasdienių veiksmų praranda budrumą. Ji krūptelėdavo ir klausiamai atsigręždavo, nė neketindama apsimesti, jog *nepajuto*. Iljos žvilgsnis blykstelėdavo kaip makštyse slepiamas peilis.

Ką jis su manimi daro, klausdavo savęs Izabelė, vogčia stebėdama, kaip Ilja valgo, vedžioja pirštu per lango stiklą ar staiga sustingsta rišdamasis batus, tarytum pasineria į aklinas savo gelmes. *Ne, jis nekaltas, tai aš pati...* Bet kitą dieną išsiruošusi į Kurpiškes daugiau neleido Iljai dyrinti iš paskos. „Eikš, juk esi mano draugas“, – plekštelėjo sau per šlaunį kviesdama vaiką artyn. Ilja nenoriai pasivijo Izabelę, bet vis tiek pėdino kelkraščiu, palikęs jai kelio vidurį.

Ji bandė viską papasakoti Liudui. Bet šis tik uždėjo delną Izabelei ant plaukų, lyg ji karščiuotų, ir tylėdamas tyrinėjo jos veidą. Ir ji vėl pajuto tą kvapą, nuo kurio norėdavo tiktai užsimerkti ir klykti.

Kvapą nuo jo delno.

Gegužis buvo tvankus. Oras žydėjo, perregimi debesų žiedlapiai svilo saulėje. Negailestingoje, šnypščiančioje lyg pragaro akmuo. Rytą Izabelė keldavosi jau apsunkusi ir slinkdavo į vakarą kaip šešėlis, metamas nuo pačios ištinusio kūno.

Kai palydėjusi Gailių į mokyklą sustodavo ant kelio, virš kurio dar dulkėdavo Liudo automobilio sukelti sūkuriai, joje iki raudonumo užkaisdavo *akmenys.*

Liudas išvažiuodavo, o ji likdavo, ir visą dieną ieškodavo, kur priglausti tą sunkų, žudantį karštį.

Jai likdavo tik somnambuliškas berniukas, ilgai siurbčiojantis pieną virtuvėje. Jis nenušluostydavo baltų lašelių nuo klijuotės kriaušių, pateliūskuodavo puodelį dubenyje ir niekada nepastatydavo į vietą. O paskui trindavosi kieme arba išnykdavo eglyne prie upės, ant lieptelio. Netrukus iš ten atsklisdavo į vandenį svaidomų akmenėlių teškenimas.

Izabelės krantas buvo arčiau namų, už daržo. Ji nusileisdavo alyvų krūmais apžėlusiu kriaušiu ir sustingdavo šešėlyje – anapus saulėkaitoje dūzgė įkaitęs oras,

bangavo lėtai ir sunkiai lyg kaitinamas aliejus, iš saulės kepinamų žiedų sunkėsi stiprus aromatas. Izabelė nusitraukdavo per galvą seną medvilninę suknelę ir laikydamasi nuo krūmų krentančio šešėlio pasinerdavo į upę. Upės glėbys iš pradžių suveržDavo liemenį, paskui stumtelėdavo pasalūniška srovė. Izabelės akmenys tik sušnypšdavo ir pajuosdavo.

Upė plakėsi į odą lyg vėsus vėjas, ji nunešdavo pelenus ir išskalaudavo vardus. Izabelė išsitiesdavo vandenyje lyg pataluose, ir tėkmė nuplaudavo jos bruožus.

Gegužės dvidešimt antrąją pakilo gaivus vėjas, sužvango žolė, eglynas ūžė kaip avilys. Išėjusi padžiauti skalbinių Izabelė krūptelėjo ir griebėsi už širdies, lyg norėdama apsaugoti ją nuo eglėse siaučiančio nerimo, – bet vėjas buvo greitesnis, jis prakirto įsisenėjusią žaizdą, ir iš jos lyg kraujas paplūdo susitvenkęs sielvartas.

Ji išsivedė berniukus į mišką.

Bet sielvartas tik augo, šakojosi su kiekvienu žingsniu lyg garsėjanti polifonija. Ji būtų pravirkusi, jei ne berniukai, kurie visą kelią stumdėsi ir lakstė aplinkui. Kirtime Izabelė paprašė pailsėti, atsisėdo ant kelmo ir užsimerkė. Vėjo genami šešėliai lyg dvasios ritosi per užmerktus vokus. Jai atrodė, kad tuoj pravirks, bet širdies žievė priešinosi, veržė, ir ji suleido į krūtinę nagus,

tarsi norėdama ją nusikrapštyti. Nejautė skausmo, tik klausėsi, kaip giliai pokši atitirpstantis ledas ir kunkuliuodamas kyla verpetas.

Tada išgirdo, kaip Gailius su kažkuo sveikinasi. Atsimerkusi ne iš karto išvydo aukštą, stotingą moterį – iš tolo ji atrodė vos šviesesnė ir minkšesnė už pušų kamienus. Iš lieso, tamsiai įdegusio veido į Izabelę įsmigo aštrus žvilgsnis. Prakalbinta Gailiaus, moteris įsmeigė į samanas beržinį pagalį, į kurį ramstėsi, permetė per petį žilų plaukų mazgelį, ir staiga jos veidas susiraukšlėjo – per tankų virpančių raukšlelių mezginį nušvito šypsena.

– Šiandien mano gimtadienis, – pasigyrė Gailius.

– A, tokia proga negalima praeiti pro šalį... Duokš delniuką, išbursiu, – moteris žengė prie Gailiaus, pritūpė ir ištiesė delną. Šis automatiškai pakartojo jos judesį, ir šit jiedu tupi vienas priešais kitą surėmę kaktas, intuityviai saugodami iš delno vagelių garuojančią lemtį.

Izabelė pakilo nuo kelmo ir priėjo arčiau.

– Gailiau, nereikia, – sušnabždėjo, iš tiesų labiau kreipdamasi į moterį. Žilaplaukė pakėlė akis ir nutvilkė Izabelę neįžvelgiamu, tamsiu žvilgsniu.

– Mamytė nenori, – nusileido ji. – Kiek tau metų sukanka, vaikeli?

– Aštuoneri.

Moteris nutilo. Tik atsistojusi nusišypsojo Izabelei tokia pat persmelkiančia lyg rentgenas šypsena ir nužingsniavo per samanas pasiimti pagalio – nežinia kam jo reikėjo, mat vaikščiojo ji taip pat tvirtai ir užtikrintai, kaip šypsojosi.

– Žoliauju, – staiga atsigręžusi paaiškino ji, patapšnojo per savo drobinį maišelį ir patraukė į tankmę, išnyko tarp medžių kamienų, tarytum virto vienu iš jų.

– Mama, kas ji tokia?.. – paklausė Gailius.

– Eisim namo, – sušnibždėjo Izabelė tokiu tonu, kad berniukai neišdrįso prieštarauti.

Vakare Liudas parvežė iš miesto tortą, ir visi susirinko sode gerti arbatos. Savo gimtadienio proga Gailius paruošė kiekvienam po atviruką su linkėjimais, kaip antai: „Tėveli, tegu tau niekada pusiaukelėje nesibaigia benzinas“, arba: „Mamytei linkiu daug daug šilko plaukuose ir visur“. Iljai, akvarele nuliejęs juodą paukštį, jis pakeverzojo: „Nebijok šviesos, ji kanda tik iš pradžių“.

– Ką nori tuo pasakyti, vaike? – paklausė Liudas.

Gailius tik gūžtelėjo pečiais.

Tą vakarą jie daug juokėsi. Izabelei net pasivaideno, kad ji galėtų su viskuo susitaikyti – dieną gyventi nieko nelaukdama, vakarais juoktis, neardyti kasdienių veiksmų tvarkos, klausytis Liudo parsivežtų istorijų ir

netgi tikėti jomis. Laikytis nuo visko per lengvabūdišką atstumą.

Virš eglyno patekėjo delčia – siauras, elegantiškas skyrybos ženklas, blakstiena, diadema... Liudas pasekė Izabelės žvilgsnį ir nuobodžiaudamas šyptelėjo. Tik tiek. Ir viskas akimirksniu grįžo į senas vietas. Girioje suūbavo pelėda – tamsus, aksominis garsas apsiautė kiemą lyg gedulinga skara, pakvipo sunkia, drėgna žeme ir rasos suvilgytais žolynais.

Virtuvėje ant stalo Gailiaus laukė į oranžinį popierių suvyniota dėžė – Izabelė atsitokėjo nežinanti, ką Liudas išrinko, ir apskritai užmiršusi, jog per gimtadienius teikiamos dovanos... Gailius blykstelėjo akimis ir nuščiuvo. Tik kai brūkštelėjus per spindintį kampą dovana nei išnyko, nei pavirto į ką nors kitą, Gailius patikėjo, jog dėžė tikra ir priklauso jam. Apglėbė ją abiem rankom ir atsargiai pakėlė nuo stalo – dovana nebuvo sunki, ir tai jį truputį nuvylė.

– Noriu būti vienas, kai dovana mane nustebins, – sušnibždėjo Gailius. – Iljuša, galiu pasiimti tik tave.

Ilja nudyrino iš paskos, atidarė berniukų kambario duris ir praleido vos tramdantį susijaudinimą įbrolį. Netrukus durys užsitrenkė ir už jų sutraškėjo plėšiamas dovanų popierius. Liudas išsiblaškęs šyptelėjo, Izabelė nusuko akis.

Tada nuaidėjo klyksmas.

Durys su trenksmu atsilapojo, ir į virtuvę kaip kulka iššovė Ilja. Jis trumpam susimėtė ore, nesiekdamas kojomis žemės, tarytum išsviestas įtūžio gūsio, tada šmurkštelėjo prieškambarin ir iškūrė į kiemą – pro virtuvės langą tik sušvytavo juodas pakaušis. Nudraskyta dovanų dėžė dryksojo ant kilimo išniekinta, praradusi impozantišką spindesį ir, nors dovana tebegulėjo viduje, atrodo, Gailiaus ji nebedomino. Jis atsigręžė į duris ir kažką skubiai paslėpė už nugaros.

– Kas čia nutiko? – griežtai paklausė Liudas.

– Nieko, tėveli...

– Ką ten turi?

– Nieko...

Liudas prišoko prie Gailiaus ir per jėgą atlenkė plaštaką.

– Jam kažkas pasidarė, – proverksmiu sukuždėjo Gailius.

Ant jo riešo tino kąstinė žaizda, pro prakąstos odos kraštus sunkėsi kraujas.

– Ilja!.. – sustugo Liudas. – *Il–ja!!!*

Lyg karščiuodamas atsigręžė į tarpdury sustingusią Izabelę – tokią blyškią, kad, atrodo, visas jos kraujas susitelkė Gailiaus žaizdelėje.

– Atleiskit man, – sukuždėjo Izabelė ir, mėgindama užtvenkti kylantį verksmą, įsikišo į burną kumštį.

– Jam pritrūko dėmesio, – išjungusi šviesą pasakė ji.

– Man nusispjaut, ko jam pritrūko, – atšovė Liudas. – Tas vaikas yra pavojingas.

– Nebegaliu daugiau... – sušnibždėjo Izabelė, ir iš tiesų ji norėjo pasakyti daug daugiau. Ji laukė, kad jis padėtų jai, kad prabiltų pirmas. Bet jis tik susigūžė, kaip visada, kai ji verkdavo.

– Izabele...

– Aš jo bijau. Bijau likti su juo viena...

– Sakiau, kad mums bus per sunku, – lyg atsiprašinėdamas murma Liudas. Tamsa virš lovos suminkštėja, atrodo, dar truputis, ir jis palies Izabelę. *Tuo delnu.*

– Jeigu nors kiek daugiau man padėtum... – staiga sako ji. Ir jo delnas nutolsta.

– Darau, ką galiu, – sumurma Liudas.

O atvėsęs delnas guli tarp jų ir kvepia, kvepia.

Dangus virš girios švytėjo kaip žydras deimantas, kaip priekaištas žemei su jos sunkumu ir tamsa. Ta skausmingai tuščia erdvė ją nenumaldomai traukė. Naktį ji sukniubdavo pataluose lyg žvyro maišas, paskui kūnas imdavo lengvėti, ir netrukus Izabelė pajusdavo, kad dabar užtektų atsikratyti dar vieno akmenėlio, to paskutiniojo, ir pakiltų į orą kaip guli.

Rytą, užmiršusi, kur ėjo, Izabelė sustojo kieme, užvertė galvą ir paniro į švarią saulės persmelktą begaly-

bę. Atrodė, kad josios savastis susilieja su tąja, aukštai, kad skeleto narve jos tėra tiek nedaug, kad ji smilksta, garuoja iš savo ląstelių kalėjimo, pasklinda ore kaip savo pačios aromatas, kad štai jau patvino iki miško, iki upės, aukštyn – džiaugsminga išsivaduojanti substancija.

Dieną, mazgodama prie šulinio indus, Izabelė suakmenėjo ir įsistebeilijo į išbrinkusias po vandeniu rankas, lyg jos būtų svetimos.

Tuoj išprotėsiu.

Kažkas iš vidaus spaudė smilkinius. Aštrūs įkaitę akmenukai girgždėjo kraujyje, nervuose, parazitiškai cypaudami graužėsi į širdį. Jie degino ir spaudė iš vidaus, lyg norėdami išstumti Izabelę iš kūno. Ji gūžėsi, tirpo, o akmenukai augo ir darėsi vis nuožmesni. Ji galvojo ir galvojo apie juos, neįstengė liautis, tarėsi jaučianti, kaip jie dauginasi joje piktai šnypšdami. Nebeatskyrė, kur galvoja pati, o kur sufleruoja akmenukai. Siaubas, kad užleis jiems savo valią ir protą, buvo nepakeliamas.

Izabelė griebėsi už gerklės.

Troboje vėsu ir kvepia sausu medžiu, pro atlapotus langus dvelkia vėjelis, berniukai krapštosi didžiajame kambaryje. Gailius kažką rašo, Ilja sustingęs prie lango – tamsus, kietas, ištrūkęs pro langą į laukus lyg nematomas aitvaras. Jam pavojinga šitaip ilgai stovėti.

Vieną dieną jis visai nebegrįš, išlėks kažin kur nešamas žvilgsnio, o kūnelis sudžius ir sutrupės. Beliks tik sušluoti.

– Sušluoti, – sumurmėjo Izabelė. – Iljuša, eikš, sušluosi kruopas... pribyrėjo po stalu... ir bulves kažkuriam teks nuskusti... – Nė vienas neatsiliepė į jos žodžius.

– Ar mane kas nors girdi? – garsiau pakartojo Izabelė. – Iljuša...

– Atstok, – tyliai atkirto Ilja.

Ir čia Izabelės siaubas dėl akmenukų virto įtūžiu. Prišoko prie vaiko ir žiebė per pakaušį:

– Kas tu per žmogus!.. Už ką manęs nekenti?!.. Ką aš tau padariau?!..

Talžė, daužė, kirto įžiebdama kibirkštis, čia verkė iš gailesčio, čia puldavo į tūžmastį ir smūgiais dar ją aitrino – talžė, daužė ir kirto, lyg sau pačiai.

– Mama... – pakėlęs galvą nuo savo užrašų aiktelėjo Gailius.

Ilja tik susigūžė ir užsidengė galvą. Atrodo, su viskuo sutiko, nenustebo, nesipriešino.

– Tėveli, – riktelėjo Gailius pro langą. – Tėveli!..

Liudas plovė savo opelį – jis amžinai kuičiasi apie automobilį, lyg turėtų ten slaptą išėjimą į kitą pasaulį, magišką veidrodį ar rutulį, rodantį jam kitą tikrovę. Anksčiau ar vėliau jis laukė šūksnio. Tad atskubėjo su-

sikaupęs, neatitrūkdamas nuo savo minčių, mechaniškai plėšė nuo plaštakų varvančias gumines pirštines. Rado Izabelę tokią kaip prieš šešerius metus, kai Gailių ištiko pirmasis priepuolis. *Tokią* ją matė tik kelis kartus, bet dabar kažkodėl nenustebo, neišsigando, nepasibjaurėjo. Tik drungnas, į abejingumą panašus nuovargis lyg išjudintas dumblas sukilo ir vėl nusėdo. Atplėšė Izabelę nuo Iljos.

– Kas čia atsitiko?

– Jis grubiai atšovė mamai, – paaiškino Gailius.

– Ką jai pasakei? – paklausė Liudas Iljos.

– Kad atstotų... – sumurmėjo šis.

– Už tai būsi nubaustas.

Paskui Liudas išsitempė Izabelę į virtuvę.

– Šitaip negalima. Tu *maldauji* to vaiko meilės.

– Užtat, kad *tu* manęs nemyli, – sušnibždėjo ji.

– Ką čia šneki?

– Tu žinai ką.

Jis paleido Izabelę ir, netaręs nė žodžio, grįžo prie automobilio.

Iki vakaro, iki sutemstant, ji stengėsi išsilaikyti savyje, neužleisti vietos akmenukams.

Liudas visą dieną trynėsi kieme, pamiškėje, prie upės, krapštėsi tvartelyje, taisė nebenaudojamą karutį, ėjo kaimo krautuvėn kavos, paskui – cigarečių. Ber-

niukai atskirai krebždėjo pakampėse, perskrisdavo iš vienos į kitą kaip šešėliai. Temstant oras atvėso, supleveno virš odos kaip drėgnas, gydantis šilkas. Jaukus vakaro dažas suliejo šešėlius su žeme.

Kada jie sumigo? Liudas išjungė televizorių ir apsnūdęs šūktelėjo iš lovos – ar Izabelė tebesėdi priemenėje ant slenksčio, ar neišblėso su šviesa, o gal užmigo, mirė, pabėgo?.. Ji išleido neartikuliuotą garsą, tamsoje vos išsiskiriantį tarp daugelio kitų – tą akimirksnį Izabelės buvo tiek, kiek jos duslus mykimas įstengė suvirpinti vakaro šilką.

Verandoje kvepėjo obuoliais, pro įstiklintas duris nuo obelų krito sustingę šešėliai, nė menkiausias dvelksmas nedrumstė sodo. Ilja vos kvėpavo. Naktį jo kvapas pasaldėdavo, Izabelė jį mėgo, būtent *miegančio* kvapą. Patyliukais pasilenkdavo virš vaiko kaip virš šilto puodo su avižine koše ir uosdavo, lyg norėdama pakabinti šaukštu.

Ji pritūpė prie Iljos. Prie vaiko, apie kurį nieko nežinojo, – miego nuginkluotas jo veidas dunksojo ant pagalvės kaip atrakintas podėlis vos praviromis durimis, o prieblandoje už jų bolavo neįžvelgiami daiktai. Jai nevalia jų nei liesti, nei atpažinti.

Ilja atsimerkė staiga. Kaip tąkart, globos namuose, kai atėjo jo išsivesti per pietų miegą.

Abu nustemba, sumirksi ir atšlyja. Sutrikimas įsiterpia tarp jų lyg *trečias,* bet žiūrėdami vienas į kitą vėl atgauna pasitikėjimą.

– Kas tu esi?.. – sukužda Izabelė. – Kas tu esi *man?..*

– Nežinau, – atsako Ilja taip pat tyliai ir atvirai, išplėtęs akis, gal net pirmą sykį šitaip.

– Ar tau bloga pas mus?

Jis pamąsto, nuoširdžiai perkrato baugščias mintis:

– Ne...

– Ar pagalvoji, kaip būtų, jeigu reikėtų grįžti į globos namus?..

– Nenoriu ten grįžti.

– Man sunku su tavim... Aš čia visai viena, – kužda Izabelė.

Atrodo, jis supranta. Jis viską supranta, už jo veido pilkame podėlyje švinta jaukūs, kiek nedrąsūs daiktai.

– Elkis taip, kad pasiliktum... Supranti?..

– Suprantu.

Abu krūpteli, ir skruostais viena po kitos nurieda ašaros. Nesigėdija vienas kito, tarytum verktų iš vieno šaltinio, žvilgsniu lyg slaptą sutartį traukia vienas kitam ašaras ir čia pat nušluosto, saugodami nuo *trečio,* kurio apsireiškimas vaidenasi iš tamsos. Jų pavidalai minkštėja ir bliūkšta, susimaišo kaip plakamas pienas, ir štai naktis apgaubia vaiku virstančią moterį ir moterimi virstantį vaiką ir suvysto į vieną ryšulį.

TREČIADIENIAI ir penktadieniai buvo Liudo. Ji užsirakindavo kabinete ir pasiruošdavo. Bet pirmadienio rytą išgirdusi koridoriuje žingsnius Beatričė krūptelėjo ir sukluso – žingsniai buvo panašūs, tik aidėjo tankiau ir skardžiau, jų šeimininkas neturėjo ko slėpti, jis artėjo į Beatričės duris kaip kulka į taikinį.

Izabelė!..

Bet kaip susegti peleniniai plaukai, nuo berankovės suknelės smunka margas susagstomas nertinis – tas nuo jaunystės jai būdingas atsainumas sudaro pažeidžiamos mergaitės įspūdį.

Turbūt ji iki šiol nemoka pati susišukuoti ir laukia, kad jai užsagstytų sagas.

Izabelė suplevena tarpdury lyg sutankėjęs skersvėjis, ir net tuomet, kai durys už nugaros užsitrenkia, skruostuose ir plaukuose lieka raibuliuoti neramus vėjelis.

– Labas, – sušnibžda Beatričė.

– Sveika, – atsako Izabelė.

Ir žvelgia į Beatričę, lyg matytų ją pirmą kartą.

O Beatričės plaukai juodi ir neįžvelgiami kaip raganos lizdas. Vyrui patiktų juos bučiuoti, užsimiršti, užsikerėti jų įnoringuose verpetuose.

Beatričė pajunta, kad Izabelė žvilgsniu kedena jos plaukus, priekabiai, tarytum ieškodama juose įkalčių, papurto standikliu supurkštas garbanas ir parodo Izabelei kėdę.

– Taip, – sumurma ši, bet nekrusteli.

– Na, kaip jūs?.. Kaip Ilja?..

– O ką, Liudas... nepapasakoja?

– Liudas... žinai, koks... nekalbus.

Ne, ji nežino. Grįžęs iš darbo Liudas daug kalba. Jis visada buvo kalbesnis už Izabelę.

– Izabele... – sako Beatričė. – Kas yra?..

– Nieko.

– Prisėsk, ko gi stovi?.. Išvirti kavos?

Beatričė apsidžiaugia radusi progą nusigręžti. Izabelė nesiliauja spoksojusi – šit ji kuičiasi su kavos puodeliais, lėkštelėmis ir melchioriniais šaukšteliais, tokiais miniatiūriniais, lyg būtų nuvogti nuo lėlių servizo. *Nuvogti*. Žvilgsniu įsisiurbia į Beatričės sėdmenis ir staiga pajunta skausmingą geismą, sumišusį su neapykanta toms į juodą elastaną įkimštoms skiltelėms, geismą išduotos moters, kuri, siekdama save pakankinti, trokšta patirti savo vyro malonumą. Karštligiški Beatričės judesiai stipriai kvepia, ir kuo ilgiau ji neatsigręžia nuo arbatinio, tuo nepakenčiamiau kvepia, tuo skausmingiau, lyg sutepti aliejinga sunka, žvilgėdami brinksta jos sėdmenys.

Izabelė krūpteli nuo užplikytos kavos aromato.

Kvapai gali užpulti. Jie gali būti nepakeliami. Jie gali persekioti, kol mirsi nuo išsekimo.

– Negersiu... – sušnibžda ji.

Beatričė lėtai pastato arbatinį ant spintelės, delsia atsisukti.

– Kas atsitiko? – pagaliau atsigręžia ji. – Su Ilja... kažkas?.. Sakiau, kad jis...

Jeigu Izabelė atsigers tos kavos, ji mirs. Ir tas stalas – pilnas pirštų atspaudų, gali ją užkrėsti svetimais atsiminimais. Ji neturėtų žinoti, kas atsispaudę ant jo lakuoto paviršiaus, bet tie atspaudai įkyriai šnabžda, vaitoja kaip šmėklos, virsta atspindžiais ant tamsaus lako.

– Sėskis vieną sykį, – neiškenčia Beatričė, ir Izabelė pagaliau klusniai pritupia ant kėdės.

Jos bruožai atrodo jau visai sutirpę, tarsi nuplauti srovės, tik nervinis tikas timpčioja lūpų kamputį. Beatričei dingteli, kad ji niekada nedrįstų pasirodyti Izabelei *tokia*. Niekam nedrįstų. Ir, kaip pranašesnė, pajunta draugei gailestį. Tas gailestis ją trumpam išteisina ir suteikia pasitikėjimo, ji narsiai atlaiko Izabelės žvilgsnį ir užsimiršusi pasukioja ant riešo inkrustuotą balto aukso apyrankę.

– Graži, – pastebi Izabelė.

– Kas?

– Liudas mėgsta baltą auksą.

– A... – šaltai tarsteli Beatričė, ir jai vėl atsinaujina noras nusigręžti. Izabelė nenuleidžia akių nuo tos apyrankės, tarsi skaitytų jos smulkius ametisto rašmenis lyg užkoduotą tekstą.

– Tau ji netinka, – sako Izabelė.

– Galiu atiduoti.

– Eik po velnių, Beatriče.

– O, mūsų kava, – lyg nenugirdusi, nenatūraliai šūkteli ši.

Iš tiesų, kava tebestovi ant spintelės, ir tai puiki proga atsukti Izabelei nugarą. Beatričė maloningai atneša Izabelei garuojantį puodelį, ilgai ieško cukraus, paskui – šaukštelio. Pakaušiu jaučia, kad Izabelės žvilgsnis kažkur atsiliko, nuslydo, pasimetė.

– Kaip man toliau gyventi?.. – nusimetusi kandumą staiga sušnibžda Izabelė.

Lyg tebesėdėtų atrakcione po skėčiu, kuris nežmonišku greičiu tuojau išmes ją į aukštį, ir maldautų, kad ją palaikytų už rankos.

– Ar jis myli tave?.. – klausia Izabelė.

Beatričė padeda cukrinę ant stalo ir tylėdama stumteli link Izabelės puodelį su kava.

Ir krūpteli – Izabelė nušveitė puodelį nuo stalo.

Beprotė.

Puodelis boluoja kavos tirščiuose ant kilimo lyg maža kaukolė.

– Sakiau, kad negersiu, – šnypšteli Izabelė.

Ji pašoka prispaudusi prie krūtinės rankas, lyg bijodama paleisti šonkaulių narve šėlstantį žvėrį, ir skubiai neša jį iki durų.

– Moterys yra žiaurios, – staiga atsigręžia. – Ypač buvusios draugės.

– Liaukis... Daraisi panaši į savo motiną, – tyliai atkerta Beatričė.

Izabelė neatsako. Tylutėliai uždaro duris, tarsi triukšmas galėtų sužaloti. Jos žingsniai tolsta koridoriumi kaip neritmingi nusilpusios širdies tvinksniai. Beatričė užsirūko. Ji nori skambinti, bet pajėgia tik išmesti ranką į orą – delnas dunksteli ant stalo ir bejėgiškai atsigniaužia.

Ji pravirksta. Žiūri į savo sulenktus pirštus su nušlifuotais nagais – vaikystėje užtekdavo juos paseilėti, prisilipdyti raganių žiedlapius, ir virsdavai karalaite. Beatričei žiedlapiai ilgiau laikydavosi – *tavo seilės lipnesnės,* sakydavo Izabelė. Šiai, kol prisiklijuodavo aksominius skyvytėlius ant vienos rankos, nuo kitos jie jau būdavo nubyrėję.

Beatričė žiūri į savo atverstą delną ir neranda jame nieko panašaus į save.

O delnas pusiau atgniaužtais pirštais guli ant stalo, tarsi prieš jos valią prašytų išmaldos.

ILJA nė kiek nenustebo išgirdęs, kad jam teks grįžti į globos namus. Tarytum visą laiką būtų to laukęs.

Izabelė išreikalavo Liudo paskambinti Beatričei ir viską paaiškinti, tik neįstengė suformuluoti – ką *bū-*

tent. Žodžiai braižėsi aplinkui sąmonę kaip pasiutę šunys, kandžiojo vienas kitą, kol galop, nerasdami kito kelio, pasklido per kūną nerviniu drebuliu. Liudas mėgino jį sustabdyti delnu, bet jo prisilietimas buvo šaltas kaip gydytojo, ir kartu su drebuliu jis apmarino Izabelėje šį tą daugiau.

– Aš buvau pas Beatričę... – staiga pasakė ji nei iš šio, nei iš to, nors jis tik pasiteiravo, ar nemačiusi kirvio. Liudas sustingo, jis stovėjo nusigręžęs į rankinį praustuvą ant sienos, gal mazgojosi rankas, gal šiaip kažką mąstė.

– Na ir kas? – sumurmėjo jis. – Tai gal jau nereikia ir skambint?

– Mes šnekėjomės *ne apie vaiką.*

– Nekvaršink man galvos, Izabele, – sausai atšovė Liudas. Ir išėjo į kiemą to kirvio. Iš tiesų, kol stovėjo prie praustuvo, jis nesiruošė niekur eiti, bet dabar turėjo. Ir Izabelei neliko nieko kito, kaip tik iš kerštо suversti viską jam. Liudas ir nesipriešino.

Jam teko sugalvoti, ką pasakys Beatričei. Atidėliojo skambutį iki absurdo. Kai pagaliau ryžosi surinkti numerį, Izabelei ausyse jau spengė, baisiai spengė... Suprantama, Beatričė užsiuto. Izabelė apsigręžė ir užsidarė virtuvėje, kad per tą baisų spengimą netyčia neišgirstų, kaip Liudas, stengdamasis išlaikyti neutralų toną, santūriai atremia Beatričės priekaištus – esą

ji padariusi jiems nuolaidą, esą jie įvėlę ją į aferą, ji rizikuojanti savo pareigomis ir reputacija, o Izabelei trūksta atsakingumo ir ją pačią nepakenktų kam nors įsivaikinti... Liudas gana greitai ją nugesino. Susitarė dėl kitos savaitės. Tačiau padėjęs ragelį jis apėjo Izabelę kaip stalą ar kėdę, o tai reiškė, kad pyksta ir yra nusivylęs, ir dar nežino, ką iš tiesų galvoja apie šį reikalą. Reikėjo paruošti Ilją, ir kažkaip be žodžių buvo aišku, kad ir šitai teks Liudui. Izabelė nusileido tik dėl vieno – sutiko pasėdėti šalia ir bent jau nebyliai pritarti jo žodžiams.

Po savaitės Izabelė stovėjo tarp eglių, lyg tvarsčius sukryžiavusi ant krūtinės rankas – baltas jos rankų kryžius iš tolo švietė tarp kamienų. Liudas, nugara jausdamas Izabelės stovėjimą, sukiojosi kieme aplinkui opelį. Gailius užsispyrė važiuoti kartu. Jis atrodė nekaip, Izabelė baiminosi priepuolio. Susiginčijo su Liudu ir, nors šis buvo linkęs nusileisti, ji staiga neteko jėgų prieštarauti. *Važiuokit.* Ilja įsispraudė kamputyje tarp praustuvo ir spintelių ir durstė Izabelę plieniniais vyzdžių smeigtukais. Tarytum niekino ją už tą naktį verandoje, kai galėjo verkti vienas kitam ir šitai buvo paliaubos, abipusės atsakomybės sutartis, po kurios joks išsiskyrimas neįmanomas. Izabelė neįstengė atlaikyti jo žvilgsnio. Skubiai nusigręžė ir, prispaudusi prie

krūtinės kumštį, kaip siūlą iš kamuolio išvyniojo save iki eglyno.

Jai atrodė, kad negirdi žingsnių kieme ir judesių, kaip žiežirbas įskeliančių garsus daiktuose. Ji klausėsi eglių, jaukaus ūžimo ūksminguose girios prieširdžiuose, ir smegenimis kaip vėsus vėjas dabar dvelkė tik tas ūžimas, tik jis. Jokių minčių. Ji įsivaizdavo, kad yra mažytė, mažytė kaip tas pro spyglius įspindęs saulės kablelis ant samanų, bet kuo labiau stengėsi sumažėti, tuo stipriau spaudė smilkinius. Žvelgė į virpančią saulės arabeską trokšdama, kad ją išgelbėtų. Kad apšvitintų, išdegintų, atleistų nuo būtinybės šitaip stovėti ir nieko negirdėti.

Nuščiuvęs kiemas su pasibjaurėjimu atmušė žingsnių aidą. Liudas kažką šūktelėjo vaikams. Ji nesuprato prasmės, tik šūksniu virtusį žodžio brėžį sustingusiame iš nepritarimo ore, bet prasmė draskėsi jo tone; tai dėl jos Izabelė bandė pavirsti saulės virpėjimu, nebūti niekuo daugiau. Iš pradžių trinktelėjo uždaroma bagažinė, netrukus, kelis kartus – durelės, ir Liudas užvedė variklį. Ji užsimerkė ir įkvėpė.

Štai ir viskas, ir viskas. Ir viskas, sutvaksėjo smilkiniuose. Automobilis išsuko iš kiemo ir nutolo keliu.

Ir staiga kažkur čia pat, tarytum prasmukusi pro apsaugą, aukštu balseliu užkukavo gegutė. *Kū-kū,* tiesiai į smilkinį, *kū-kū,* laikas vėl pasileidžia skaudinančia

srove, *kū-kū,* ir Izabelės krūtinėje sukyla griausmas – iš pradžių užtemdo akis, o paskui staiga griūva skardžia banga į samanas... Ji atsiremia į eglės kamieną. Spazmai sutraukia iki riešuto dydžio ir staiga vėl išplečia, ir ji pulsuoja šitaip, raudos amžinybėje, tarpais plykstelėdama klyksmu. O paskui jau tik klausosi savęs – rauda išaugo iki ilgo, aštraus klyksmo, kuris perskrodžia saulėtus pluoštus, jis žydras ir greitas, jis spindi virš eglyno kaip žaibas, ir dabar jau ne jis Izabelės, o Izabelė – jo.

Ji nepajuto, kaip nukrito į samanas. Čia buvo šilta ir minkšta, ir sava. Ir tylu, ir apšviesta, ir viskas atleista... Saulės lopinėliai slinko tolyn – viskas čia vyko lėtai, viskas žadėjo grįžti, kartotis. Izabelė paslėpė veidą tarp kelių ir įsikando kumštį.

Iki tamsos.

Tą vakarą, likę trise, visi atsigulė vėlai. Iš pradžių Izabelė prigulė vaikų kambaryje prie Gailiaus, kuris jau snūduriavo aukštielninkas, pasukęs veidą į duris, lyg būtų laukęs jos ateinant. Bet kai Izabelė atsidūrė šalia, jis mieguistai sumurmėjo neprasimerkdamas:

– Dėkui, man nebereikia sekti pasakų.

– Pyksti? – paklausė Izabelė.

– Ne. Kodėl turėčiau?

– Na, dėl viso šito...

– Man tik sunku jus suprasti, – atsiduso Gailius. Ir nusuko galvą į sieną.

Daugiau jiedu nesišnekėjo. Tik į nuovargį panaši neviltis lyg nuodai pasklido galūnėse ir užspaudė akis. Izabelė užsnūdo, po to staiga nubudo lyg purtoma, tačiau niekas jos nelietė. Šalia giliai, ritmingai kvėpavo Gailius. Ją užplūdo skausmingas švelnumas – mėnesienoje švytėjo smulkaus jo žandikaulio kontūras, ir tas kvapas, prislopstantis miegant – lyg negandos vėliava jis apgaubė Gailių nuo pirmųjų priepuolių, kai *pradėjo gerti vaistus. Tas kvapas primindavo Izabelei* apie laikinumą – motinystės ir savo pačios. Ji panūdo paliesti fosforescuojantį, aštrų lyg antkapio briauna sūnaus žandikaulį, – visa kita dunksojo patalų tamsoje, tarytum iš vaiko būtų likęs tik bauginančiai melsvas ir tobulai lyg delčia išlenktas žandikaulis. Prisilietė pirštų galais, ir gal nuo fantasmagoriškos šviesos, gal šiaip dėl kažko jo oda, lyg mirusio, nutvilkdė šalčiu. Izabelė patraukė ranką ir mintyse suklykė, o pro sustingusias iš siaubo lūpas išsprūdo tik tylus, astmatiškas *chchch*.

Bet ji prisilietė dar sykį, ir tada viskas tarytum sugrįžo į vietas. Jei ne tas gildantis gedulo jausmas, nuojauta ar vaizduotės įgeidis, ar kažkur sąmonės krantuose besitvenkianti baimė. Gailius atsiduso pro miegus, ir ji tūkstantąjį kartą pajuto jį prarandanti. Lyg iš be-

dugnio šulinio stebėtų jo agoniją. Kaip ji galėjo palikti jį vieną po tais nesušylančiais patalais, prie vienintelio lango, pro kurį taip nuožmiai ir nežinia iš kur rėžėsi negera šviesa? Ji žinojo, kad Liudui nepatiks, bet panūdo atsinešti patalynę ir atsigulti prie Gailiaus, antroje lovoje, kuri šiąnakt jau buvo tuščia.

Izabelė grįžo į miegamąjį ir prisėdo tamsoje ant lovos krašto. Turėjo kažką pasakyti, jautė, kad Liudas nemiega. Troba, apgaubusi juos kaip tamsios įsčios, gaudė ir virkavo, o Liudo nugara buvo tyli, *tyčia* tyli.

Staiga ji krūptelėjo nuo skardžios lakštingalos trelės – iš taip arti, tarsi paukštis, nutūpęs ant ausies būgnelio, būtų smeigęs jai į smegenis įkaitusią trelės adatą. Krūptelėjo ir prisiminė prieš keletą naktų sapnuotą sapną – baisingai iškreiptą, paukštėjantį Liudo veidą ant gervės kūno. Iš to aiškiai paukščiui per stambaus veido kalėsi snapas, o akių kampučiuose krešėjo dvi kraujo uogos. Izabelė taip pat buvo paukštis. Suglaudę snapus jiedu gulėjo prie vandens šiltoje lizdo kamėjoje iš šakelių ir samanų ir žiūrėjo vienas kitam į akis, ir vyzdžių virpesiais timpčiojo juos jungiančią kančios bambagyslę – vienintelį jų bendrą tebepulsuojantį kūrinį. Dviejų merdėjančių kūnų hieroglifas, kurį Liudas, vis keldamas galvą ant tirtančio kaklo, iš paskutiniųjų mėgino suardyti. Jis nė akimirksnį nenuleido žvilgsnio nuo Izabelės, tik galva bejėgiškai nusvirdavo,

ir atsitrenkus į samanas vyzdžiai staiga susiaurėdavo iki adatos skylutės dydžio.

Toks tad buvo sapnas.

Izabelė atsikėlė ir basa priėjo prie atviro lango. Liudas krustelėjo, sukluso – vadinasi, nemiega, vadinasi, jo mintys per garsios ir per greitos, jas tramdydamas išsenka ir nebegali užmigti.

Pro atvirą langą plūdo minkšta, žvilganti kaip juodvarnio plunksna naktis. Kvepėjo drėgna žeme ir tas kvapas jaudino jusles. Čia, prie šito lango, virpanti ir sultinga kaip pernokusi vyšnia, Izabelė stovėjo prieš dešimtį metų.

Popietė, tėvas jau miręs, ji pirmą kartą atsivežė Liudą į tuščius namus. Izabelė stovėjo prie atviro lango *ir jautė kaip kaitroje virpa oras, ir klausėsi, kaip spragsi saulėkaitoje nenušienauta žolė. O ten, giliai, iš Izabelės sunkiasi tylus nektaras. Liudas prisiglaudė prie jos nugaros, pakėlė suknelę, ir jos sėdmenys prasiskyrė, o ten, dar slapčiau, driokstelėjo plėšiamas šilkas, šlaunimis nuvilnijo virpulio gijos, suraibuliavo, sualmėjo išjudintas medus, ir jos koriai užvirė ir išsigaubė įsileisdami jo galią.*

Pamiške gena ožkas Pranciška. Ji tingiai pamoja ir suragina gyvulius vytele, ir tramdydami strėnų virpulį jiedu atsako tokiu pat mostu.

O paskui – tiktai vėjas kiemo žolėje, tik tankėjantis kvėpavimas, tik danguje nebylus lėktuvo kryželis,

tuoj užkrisiąs po obels skara, tik pulsuoja palangės mediena ir šnypščia karšto vėjo taršomi alksniai. Ir jiedu – akimirksniui nuščiuvę prieš sprogimą, kuris jau kyla jų ląstelėse ---------- ir tada staiga nyris ----------

ir alpulingas tvaksėjimas paplinta audiniais -----

----

nyris ----------

----

ir kaip perlą išspjaunanti geldelė riksmui pražiota burna ----------

nyris ----------

----

ir dangaus kamštis iššauna ir švilpdamas tolsta aukštyn

jų staugiantys kaulai vibruoja šviesos greičiu ir dyla vieni į kitus ----------

---------- ir štai ----------

mirties rutulys nežmonišku greičiu atrieda palaimos koridoriais ----------

Izabelė pasitraukė nuo lango. Pas Gailių sugirgždėjo lova, ir ji atsiminė šiąnakt eisianti pas jį. Bet ūmai pajuto geismą, tamsų, tirštą, tokį atneša neviltis. Liudas gulėjo nebylus, miegantis žmogus toks niekada nebūna. Ji priartėjo, pirma savęs pasiuntusi aistros ambrą, ir tamsa sužioravo kaip įkaitusi anglis. Bet Liudas neišsidavė nė krustelėjimu.

– Liudai... – Izabelė pasilenkė virš jo lyg gaisras, prisilietė smilkstančiais plaukais ir sukietėjusiais kaip angliukai speneliais. Liudas tik krustelėjo ir sumurmėjo:

– Miegokim...

Izabelė atšlijo. Tamsa akimirksniu atvėso ir ledine kilpa suveržė kaklą.

– Izabele?.. – kilstelėjo Liudas. – Kur tu?..

– Jeigu ruošiesi išeiti... išeik dabar, – iš tarpdurio sukuždėjo ji.

Ir ištiško į drungną vasaros naktį – vėliau su nuostaba daug kartų atsimins tą jausmą, turbūt vyras taip ištrykšta į moters įsčias, – o ji ištiško kaip palieta taurė, akimirksniu ir iki dugno, ir vos sunkesnė už orą pasklido po kiemą.

Švintant aptiko save laukuose. Nuogą, su naktinių marškinių gniutulu prie krūtinės. Švito jaukiai, neskaudžiai, tartum rūpestinga ranka atsargiai plėšė prie žaizdos prikepusį tvarstį. Kai šviesa sugrąžino Izabelę į kūną, ji staiga pašiurpo nuo šalčio ir nuovargio strėnose. Drebėdama apsivilko naktinius ir parginė save namo.

Į miegamąjį skverbėsi pilka šviesa. Liudas alsavo aukštielninkas, miegas tik dar labiau atšaldė jo bruožus. Tokia ji negalėjo grįžti ir pas vaiką, gal nė neatsiminė, kad jį turi, kaip neatsiminė nieko iš ją supančių

daiktų, išskyrus krėslą ir pro virtuvės langą ant grindų krentantį ankstyvą saulės spindulį. Ji susisupo į apklotą ir įsitaisė virtuvėje, tame pačiame krėsle, į kurį per mamos laidotuves ją nuleido tolimas giminaitis su avikailio apykakle. Po tėvo mirties ji perstūmė krėslą į virtuvę ir vietoje nulūžusios kojos pakišo pjuvenų maišą.

Izabelė priglaudė skruostą prie atlošo ir įsispitrėjo į šviesos šiaudą, kuris vos pastebimai keliavo grindų lentomis, o Izabelė kartu su juo, lyg būtų jojusi ant kaspinais išpuošto ponio po liepomis, Vilniuje, trimitų drebinamam parke; ir tik vienas ponis žino, kur ją nuneš, o ji juo pasitiki, būtinai pasitiki, jos šlaunys šiltos nuo ponio ir truputį peršti – jį apžergti ne juokai, ir liepų laja šiugždėdama kaip saldainių popierėliai užlipdo Izabelei akis, o pro ją lyg pro žalią gobeleną persišviečia ankstyvo rudens saulė...

Rytą Liudas išvažiavo į miestą ir nebegrįžo.

TREČIAS

TVARTELIO durys atlapotos, užremtos akmeniu, kad neužsitrenktų.

Drumzlina saulėlydžio šviesa krenta pro durų angą ant aslos, giliau sublyksi dviračio griaučiai, ir tada ji pamato sekundės dalelyte anksčiau, negu akys spėja išplėšti iš prieblandos ir atpažinti.

Ji pripuola šviesos greičiu,

o paskui jos nelieka, tik sūnus tyso ant žemės kaip šešėlis.

Ji daug sykių matė jį tokį, štai *tokį,* tarytum jo kraujas būtų supelijęs ir persišviestų per odą – žalsvi kraujagyslių inkliuzai smilkiniuose, daug sykių matė jo veidą sunkų ir gryną kaip antikinis marmuras, todėl gal nė nenustebo, lyg būtų laukusi, lyg visi tie kartai būtų surepetuoti kaip pasiruošimas *šitam.* O ten, po veidu, žemiau, apšviestos pro duris krentančios vakaro šviesos jos vaiko viduriuose liepsnojo kruvinos praga-

ro žiotys. Kaip atsispirti tam kraujui, iškviestam iš giliausių kūno kasyklų – jis klykia tiesiai josios kraujui, ir šis sunerimsta, tarytum ne vaikas, o ji turėtų žaizdą, sukyla ištrykšti ir blaškosi kraujagyslėse nerasdamas išėjimo.

Ilja!..

Jo akys – metalinės rainelės ir juodas vyzdžio smeigtukas, visai ne tokios, kaip anksčiau – jų tamsa praskydo, ji verkšlena ir maldauja kažko, ko Izabelė šią akimirką neturi. Jis kažkaip keistai laiko prie šlaunies kumštį, nedrįsta prispausti prie savęs, lyg jam tik dabar būtų išaugusi ranka ir nežinotų, ką su ja daryti.

Jo kumšyje prasideda spindesys ir virpėjimas. Tai peiliukas.

Jis laiko jį pamiršęs, kad kruvinas smaigalys lyg rodyklė rodo tiesiai į jos sūnaus žaizdą.

Izabelė stabteli ir giliai įkvepia, ir tas garsas tarytum prikala Iljį prie sienos. Peiliukas bilsteli į aslą. Jis gūžiasi, slenka pasieniu drožda mas nugara per lentas kaip veršiukas, ji aiškiai išskaito jo ketinimus, taip aiškiai, lyg pati būtų juos įdėjusi jam į galvą.

Užstoja kelią, čiumpa jį už kaklo, kilsteli ir prispaudžia prie sienos.

Nežiūri jam į akis, tik į geltoną per ketverius metus pastambėjusį smakrą. Jis įsiremia delnais jai į veidą.

Triokšteli paskutinis neapykantos užraktas, ir dabar ji įmanytų pasmaugti jį su tokia jėga ir tyrumu, lygiai kaip būtų gimdžiusi, bet, kai jau nebegalima daugiau atidėlioti, ant jos lyg banga užgriūva *aslos kvietimas.* Ji stumteli Ilją nuo savęs, kaip bumerangą sviedžia į vakaro saulės košiamą prieangį – lengvas ir iš išgąsčio susimetęs į kietą mazgelį, jis šlumšteli į žolę kažkur pamiškėje.

Jos smilkiniuose atsiliepia jo tolstančių žingsnių traškesys,

kai atsigręžia.

Jos vaikas toks didelis ant tos aslos. Nesusemiamai didelis, tik galva su sunkėjančiu veidu mažytė, kaip gipso prikimštas antpirštis, daug mažesnė už garuojantį vidurių lizdą pilve. Bet kelias ilgas akimirkas ji dar tikisi viską sutvarkyti, sutraukti jį prie savęs kaip mezginį ir laikyti, kol visa jame suaugs, sugis ir ims veikti.

Ji suspaudžia vaiko veidą delnuose, lyg mėgindama sulaikyti iš jo garuojančią gyvybę. Plekšnoja per skruostus, mėgindama išpurtyti žvilgsnį ar garsą, bet jis neklauso jos rankų, jo bruožai svetimėja, susiskliaudžia kaip į pumpurą grįžtantis žiedas, ir jai atrodo, kad žiūri į savo vaiką pro tolstančio traukinio langą, žiūri ir nieko daugiau negali.

Dar ji pabando suimti jį, gal kilstelėt, gal nusinešti, bet žiotys pilve grėsmingai sukunkuliuoja, ir ji negali nieko daugiau, tik bejėgiškai nusileisti, tik tiek.

Kažkur namie yra mobilusis telefonas.

Keistai sulėtėjusi ji išeina į šviesą. Kol stumiasi link trobos žolėje išmintu taku, šviesa ją suspaudžia lyg stikliniai šarvai. Telefonas amžinai kažkur nukištas. Puldinėja iš kambario į kambarį, pameta save prie komodos, susiima prie lentynos su kalendoriumi, pagaliau ištraukia iš laikraščių krūvos seną NOKIA aparatą, spaudžia mygtukus, šneka.

Jos balsas jai pačiai aidi kažkur šone, kairėje, lyg per garsiakalbį.

Jos kelis kartus prašo paaiškinti, kas atsitiko. Ji sutrinka, neranda žodžių, nes jų tiesiog nėra. Moteris kitame laido gale atsaini ir iš pradžių erzinasi. Tik patikslinusi detales, ji staiga atsileidžia, tarytum pagaliau supranta, kas atsitiko. Jie jau senokai nekvietė *greitosios,* o gal tai nauja moteris, ji nežino kelio į Puškus ir abejoja, kad vairuotojas žinos, ir Izabelė kantriai kelis kartus paaiškina, kur turėtų įsukti greitoji. *Ar policijai skambinot?* – klausia moteris. *Policijai. Iškvieskite policiją.* Moteris niekur neskuba, užsirašinėja jos trūkinėjančius žodžius, moters pauzės kaip žaizdos, pro kurias išteka vaiko gyvybė, kiekviena akimirka gal dar

brangi, bet ji to nesupranta, ji sako: *aš turiu užrašyti, netrukdykite man dirbti.*

Izabelė išjungia ryšį ir truputį svyruodama atsigręžia į langą. Juodoje tvartelio angoje kažkas krusteli, ir žolės ryškumas fokusuojasi tiek, kad ją supykina. Tvartelio pasieniu miško link nuskuodžia mėlyni languoti marškinėliai.

Jis grįžo peiliuko.

Ir tada jai vėl sukyla. Ji iššoka į kiemą, pėdos lyg ietys sminga į juodžemį, išspausdamos iš jo riebius syvus. Už tvartelio prasideda eglynas, ten mėlynas taškelis šokinėja tarp kamienų. Ši giria yra Izabelės, ji čia greitesnė, medžiai traukiasi jai iš kelio, samanos išmeta priekin, jai nereikia gaišti apibėgant kelmus ir krūmokšnius, jos veidas smailėja, virsta sakalo snapu, ir jis tuoj sučiups bėglį.

Paparčiai kimba Iljai į kojas, jis pavargsta ir sulėtėja. Izabelė sugriebia jį už peties, atsuka į save ir parverčia į juodžemį, ir nuo jų svorio paparčiai, tarytum užsikrėtę vaiko išgąsčiu ir desperacija, prisispaudžia prie aitriai kvepiančios žemės. Ji pasiruošusi suleisti į vaiką nagus. Bet staiga tarp jų atsiranda žvilgsnis.

Žvilgsnis, kuriam užsimegzti reikia artumo ir tylos, ir šitai jie turi.

Staiga viskas sustoja.

Jiedu žiūri ir žiūri vienas į kitą. Iljos vyzdžiuose atsispindi jos veido kontūras, ir jai dingteli, kad laiko save pačią, ir nuo tos minties ji keistai suglemba, įtūžis išgaruoja.

Gelsvi Iljos vokai kaip plyštantis pumpuras. Baltymuose tvenkiasi ašaros, vienas krustelėjimas, ir smilkiniu nusidriekia drėgnas takelis. Ji nebeatpažįsta jo veido. Ne bruožų, o to, kas liejasi per juos, kas raukšlėjasi ir trūkčioja, lyg iš gimdos išplėštas gemalas. Tas veidas niekada nebūdavo toks atviras ir bejėgis, kad jį norėtųsi uždengti nuo šviesos, užsiūti ir sutvarstyti, lyg žiūrėtum ne į skruostikaulius ir akis, o į atviras smegenis, ir joms skaudėtų nuo žvilgsnio. *Paleiskit mane, paleiskit, teta, aš daugiau taip nedarysiu.*

Ji paleidžia.

Kelias sekundes vaikas dar guli apmiręs, netikėdamas, kad jau viskas.

Ji nebemato jo. Dabar labiau stebi save, savo pakilimą virš paparčių ir grįžimą atgal, tenai, kur jai reikės viską iškęsti *vienai*. Ji atsitraukia nuo Iljos, ir šis staiga pašoka, strykteli kaip žvėrelis iš kilpos ir nieko nesakęs šmurkšteli į paparčius. Ji nežiūri, tik girdi, kaip jis tolsta. Ir jos klausoje šalia sprunkančio berniūkščio šlamesio plečiasi tylos dėmė, plečiasi ir užgožia visa kita.

Ji sustoja kiemo viduryje, pusiaukelėje tarp trobos ir tvartelio, paširdžiais jausdama durų angą. Bet tai ir viskas, ką dabar gali. Ten, iš tvartelio tamsos, sklinda kažkas stipresnio už ją, kažkas, kas ją laiko šitaip, neleisdamas nei nueiti, nei priartėti.

Aplinkui tvenkiasi sutemos, bet jos neprislegia ir nespaudžia. Jos susemia Izabelę ir laiko, laiko švelniai sūpuodamos, kol iš eglyno išnyra balta kaip vaiduoklis *greitoji*.

AUKOS

DANGORAIŽIS blykčiojo sutemose kitapus upės, tiltu lyg šventinės girliandos slinko automobilių juostos. Bet tai jokia šventė, paprasta darbo diena ir apačioje kruta alkani šilto maisto ir vakaro filmo, kurį įsijungs pataluose, žmonės. Jis rūko neįjungęs šviesos, pučia dūmus pro lango plyšį. Dangoraižyje anapus upės yra tamsus langas, prieš gerą pusvalandį jame dar degė šviesa – šiandien iš kelionių agentūros „Liudvikas“ biuro jis ir vėl išėjo paskutinis. Lifte atsiminė neišjungęs šviesos. Teko grįžti.

„Ar pastebėjote, kaip sutrumpėjo diena?“ – baigiantis darbo dienai paklausė nauja sekretorė. Iš tiesų, vasarą elektrą naudojo tik kompiuteriai, jie išeidavo iš biuro į vakaro saulės nutviekstą gatvę, perdien taip ir neįsijungę lempų. Dabar iš naujo tenka įprasti prie elektros apšvietimo – šitai jam kėlė liūdesį ir rudenį nujaučiančio žolyno sunkumą.

Pirmo aukšto kavinėje jis nusipirko spurgų ir mineralinio vandens, rūkydamas perėjo tiltą ir vos antrą kartą nenusipirko dienraščio, kurį iš ryto jam ant stalo padėjo sekretorė.

Stotelėje kaip vakar lūkuriavo čigonė. Dar kirsdamas gatvę jis suprato, kad ji kažką pasakys. Susibruko rankas į kišenes, paspartino žingsnį ir nėrė pro ją nuleidęs akis. Užlipęs į namus užsirūkė. Vaikščiojo po kambarį godžiai traukdamas ir išpūsdamas į prieblandą dūmų kamuolius. Iš galvos niekaip nekrito tyli ir taikli čigonės frazė. Jis nenugirdo prasmės, bet sureagavo taip, lyg ji būtų gundančiai apnuoginusi ir vėl paslėpusi krūtį.

Namuose jam kartais nesinorėdavo jungti šviesos. „Neturite paslapčių?“ – traukdavo per dantį sekretorė, nes jis niekaip neprisiruošė įsigyti užuolaidų. Užtrukusi viršvalandžių sekretorė iš kito upės kranto matydavo, kaip grįžęs jis įjungia šviesą ir rūko, be tikslo vaikštinėdamas po kambarį. „Aš nieko neturiu, – atsakydavo jis. – Esu tuščias kaip mano svetainė.“ Svetainė iš tiesų buvo apytuštė, baltintomis sienomis, ant vienos kabėjo venecijietiška blizgučiais apibarstyta kaukė, kurią kaip suvenyrą paliko viena moteris. Nuo tos kaukės, vienintelės svetainėje puošmenos, jį dažnai apimdavo liūdesys, bet niekaip neprisiruošė jos nukabinti, nors atsiminimai apie ją dovanojusią moterį nebuvo reikš-

mingi. Atitrūkusi nuo praeities išgyvenimų, ji kažkaip keistai tiko – gal net ne prie sienų, o prie tuštumos. Sakytum jo nematomos grimasos atspindys.

Jis užsikaitė vandens ir atsikando riebios spurgos iš popierinio maišelio. Ji nebuvo šviežia, numetė ją ant stalo ir prisidegė dar vieną cigaretę. Pro arką sienoje iš antrojo kambario krito žibintų šviesa, ten jis laikė knygas ir drabužius. Niekada jame nemiegodavo ir nedirbdavo, tik kelis kartus buvo paguldęs svečius.

Sūnaus kambarys už kitos sienos spengė tuščias. Jam, beje, nupirko žaliuzes iš karto, kai tik sutarė, kad vidurinę lankys mieste. Įstiklintos sūnaus kambario durys juodavo prieblandoje kaip milžiniška šokolado plyta. Sūnui išvažiavus laikydavo jas uždarytas.

Jam likdavo tik erdvi pustuštė svetainė su vyrykle, indauja, rašomuoju stalu, prie kurio valgydavo ir rašydavo, ir šviesiai ruda dirbtinės odos sofa per vidurį. Joje miegodavo, skaitydavo arba valandų valandas grumdavosi su galvoje įšalusiais luitais – nakčia jie vis iškildavo į paviršių ir skaudžiai braižydavo smilkinius, o jų viduje kirbėjo erzinantis prašymas, kažin kas norėjo atitirpti, šaukė ir maldavo pro ledą. Jis atsisakė klausyti. Milžiniškomis valios pastangomis spausdavo tuos ledus atgal, į sąmonės pakraščius. Kad būtų stipresnis, įsipildavo brendžio.

Šitaip slinkdavo valandos.

Jis užsiplikė stiprios juodos arbatos. Su arbatžolių pakeliu iš spintelės iškrito vaistai – visada jų užsipirkdavo atsargai. Pakėlė vaistus nuo grindų ir padėjo atgal, už arbatžolių ir kavos. Ir prisidegė dar vieną.

Telefonas tylėjo. Jis galėjo paskambinti pirmas, bet bijojo, kad ji bus šalia ir vaikas sutriks, jie buvo susitarę, kad iš *tenai* visada skambins vaikas. Nupirko jam mobilųjį, tiesa, ne naują, – kad nebūtų gaila, jeigu kas atims. Jo sūnus panašus į tokį, iš kurio taip ir maga ką nors atimti.

Jis priėjo prie lango ir išpūtė dūmus pro plyšį. Iš apačios sklido operetė, kažkas iš Pučinio. Staiga pasigailėjo nenupirkęs sūnui muzikos centro, kurį matė parduotuvėje. Vaikas ilgai stoviniavo prie jo, bet taip ir neišdrįso paprašyti. Jis žinojo, kad muzikos vaikui reikia vietoj medžių, kurių čia buvo nedaug ir jie stovėjo užguiti, nuslopinti miesto triukšmo, vėjas jų neprakalbindavo. Sūnaus muzika tiko ir jam. Bet muzika, kaip ir elektros šviesa, sukeldavo ilgesį, apie kurį jis nenorėjo galvoti. Net radiją įsijungdavo vien žinioms išklausyti. Priimdamas į darbą merginas iš anksto perspėjo, kad biure muzika nepageidautina.

Gatvėje tebestovėjo čigonė. Suko tingius, gundančius ratus. Anksčiau ar vėliau prie jos sustodavo automobilis. Jam buvo įdomu, kas tie žmonės ir kaip

jiems *tai įvyksta*. Čigonė turėjo kažkada jį svaiginusios moters plaukus ir kerintį linkį skruostuose, kuris žada nuvesti į saldžiausio išsipildymo vietas, bet niekada niekur nenuveda. Jis žinojo, kuo visa tai baigiasi. Tiksliau, kaip tai *nesibaigia,* nežmonišką sielvartą ir bejėgiškumą, silpnaprotišką nesugebėjimą viską mesti. Mesti tikėjus *linkiu*. Dabar jis pūtė ir pūtė dūmų siūlą į apačią, tarsi norėdamas pririšti čigonę prie stulpo su stotelės logotipu. Laukė kartu su ja. Įsivaizdavo, kokia ji. Kai būna su klientu ir vėliau, grįžusi namo į atgrasią lūšną be vandentiekio, kur po tapetais šiuša tarakonai ir pro miegus cypauja čigoniukai. Ji atrodė nenuspėjamo amžiaus, lyg per anksti alkoholio ir vyrų subrandinta paauglė, grubiu, bet gundančiu kūnu, į kurį žiūrint jam vaidenosi lyg skrudintos saulėgrąžos panašūs vienas į kitą čigoniukai. Kai čigonė stebi, kaip jis susibruka rankas į kišenes ir kerta gatvę, jam vaidenasi, kad ji permato jį kiaurai – plikas sienas su venecijietiška kauke ir tamsoje iš spintelės iškrentančius sūnaus vaistus. Ir nuduoda, kad turi priešnuodį nuo jo tuštumos. Tiesiog čia, su savimi.

Štai ir automobilis, juoda audinė užtamsintais langais. Atrodo, jis nebe pirmą kartą čia sustoja. Čigonė neskubėdama pasitaisė pigią žydrą rankinę ir atsainiai pakrutino į džinsinį sijonėlį įkimštus sėdmenis. Prie-

kinės durys atsidarė, automobilio tamsoje švystelėjo delnas. Jie visada tiesia delną, bet nerodo veido. *Kas turi pimpalą, paprastai turi ir vizitinę kortelę, bet viena ir kita nerodoma tuo pat metu,* beveik užjausdamas čigonę apmaudžiai pagalvojo jis. Ji pasilenkė, kažką pasakė tam tipui, neskubėjo lipti. Jam kone suskaudo įsivaizdavus, kaip jos ankštas sijonėlis suplyšta į skutus, atidengdamas pro apatinius virstantį pumpurą, dėl kurio dabar derasi tas tipas su audine. Suirzęs išmetė nuorūką ir uždarė langą.

Jau beveik devynios, visai sutemę, o telefonas tebetyli. Jis patikrino aparato ekraną – tikrai niekas neskambino ir nerašė. Spurgos nepakenčiamos, nusikaltimas prekiauti tokiomis senomis, šveitė jas į šiukšlių kibirą. Bet staiga persigalvojo, ištraukė, sudėjo atgal į popierinį maišelį ir nenusiavęs šlepečių nusileido į kiemą. Paliko maišelį ant šiukšlių konteinerio, iš čia jos greitai dings.

– Jūs turbūt vis tiek nežinosite... bet gal kartais ir žinosite, – už nugaros suskambo nervingas, kažkuo į delną audinėje panašus balsas. Jis atsigręžė ir krūptelėjo – moteris su juoda linine kepure stovėjo taip arti, kad užuodė nuo jos dvelkiantį pigaus vermuto kvapą. Jos kaulėtas kūnas skendo juodame sarafane, iš kurio kyšojo blyškus patoso iškreiptas veidas. Jis žengė atatupstas ir įkvėpė, pasirengęs gintis.

– Jūs turbūt nepažįstate, turbūt nežinote – aš ieškau savo buvusio mokytojo Kazimiero Ulbiškio, jis jau visai senas, toks su žila...

– Kur jis gyvena?

– Tas ir yra, kad nežinau, neseniai mačiau jį šitame kieme, jis trainiojosi aplink... aplink... konteinerius, suprantate? – moters akys prisipildė ašarų. – Tai tada aš, suprantate, ir neišdrįsau jo užkalbinti, pamaniau – jam bus nepatogu, bet va, ir vėl sugrįžau, visą laiką tik apie jį ir galvoju, gal, sakau, jūs ką nors...

– Nežinau, nemačiau, – tyčia nekantriai atšovė jis. Laukė, kol moteris paprašys pinigų, bet ji tik kartojo ir kartojo tą patį, o ašaros sustingo akyse ir virpėjo kaip vanduo taurelėse.

– Nežinau, nežinau, – sukdamas į laiptinę kartojo jis. – Pasiklauskit ko nors iš pirmojo aukšto.

Grįžęs namo jis kurį laiką negalėjo išmesti iš galvos tos moters.

Bet po to sūnaus kambaryje kažkas sušlamėjo. Jis sukluso, beveik apsidžiaugė. Tarytum sūnus ir nebūtų niekur išvažiavęs, o tiesiog užsnūdo skaitydamas knygą. Tyliai, lyg bijodamas pažadinti, pravėrė jo kambario duris ir nuspaudė elektros jungiklį. Baldai krūptelėjo šviesos pažadinti. Rašomasis stalas ir tuščia kėdė ant ratukų, kurią parnešė iš biuro, knygų ir modeliukų pilnos lentynos, nerta lovatiese užtiesta lova, drabužių ko-

moda, ant palangės šiaudinė gervė su džiovinta aguonos galva snape – sūnaus kambarys vienintelis visame bute sualsavo kaip gyvas. Jam suspaudė krūtinę. *Kas čia galėjo šlamėti,* sumurmėjo jis, *turbūt man galvoj šlama.*

Ir automatiškai pasuko į antrąjį, knygų ir drabužių kambarį, žvilgterėjo pro langą – maišelis su spurgomis tebegulėjo ant konteinerio, tačiau moters nesimatė.

Staiga atsiminė, kad reikia tik įsijungti televizorių, ir spengimas smilkiniuose nutils.

Bet tuo metu tylą perskrodė telefono skambutis.

Jis pakėlė aparatą ir kurį laiką žiūrėjo, kaip ekrane švyti sūnaus vardas, ir bene pirmą kartą per visas vaiko atostogas *nenorėjo* atsiliepti. Visą vakarą laukus skambučio tas nepaaiškinamas delsimas jį suglumino.

– Sveikas, Gailiau, – pagaliau atsiliepė jis.

– Liudai... – Tai buvo *ji,* kažkur toli toli, už medžių, akmenų ir švytinčių pakelės stulpų.

Jis iš karto suprato, kad kažkas atsitiko.

– Kas yra?..

Ji trūksmingai alsavo, išstumdama iš plaučių padrikus šnibždesius, kaip visada, kai ieškodavo žodžių.

– Kas... Gailiui?..

Keistas cypimas kitame laido gale.

– Tu viena?.. Kas ten dar yra?.. Izabele? – Jis jauste jautė, kad aplinkui ją kažkas vaikšto.

– Čia greitoji... ir policija...

– Atvažiuoju, – sausai ir staigiai kirto į ragelį ir nuspaudė mygtuką, kad nebereikėtų išgirsti daugiau, negu dabar įstengė.

Kieme maišelis su spurgomis jau buvo dingęs.

Taip ir žinojau, dingtelėjo jam. *To ir reikėjo tikėtis.*

AUTOMOBILIS slydo saulės sudaigstytu plentu, virpantis šviesos ir šešėlių gobelenas kėlė liūdesį, kuris atsirasdavo ilgiau ties kuo nors sulaikius žvilgsnį ar staiga išgirdus, kaip ant parketo tarkšteli šiukšlių kibirą praskridęs degtukas. Iš tiesų gėla nepraeidavo. Jis tik trumpam užmiršdavo ją, apsiprasdavo kaip su smilkinyje pulsuojančia gysla, kol kas nors vėl ją primindavo.

Miške Liudą sustabdė rudai įdegęs paauglys, basas, paraitotomis kelnėmis ir nešvariais marškinėliais.

– Pamesit iki Kurpiškių posūkio? – tarmiškai nutęsdamas balsius paklausė jis per nuleistą lango stiklą.

Liudas jo nepažinojo.

Vaikis įsitaisė prie jo, nuleido tarp kelių maišą su geltonuojančiom voveraitėm ir prisimerkęs įsistebeilijo į kelią. Jis buvo plepus, tuojau pasipasakojo esąs iš gretimo kaimo ir vežąs į Kurpiškes priduoti grybų. Jam net pasirodė, kad vaikis apsvaigęs, nors alkoholio kvapo neužuodė. Tik grybai kvepėjo erzinančiai, drėgna žeme.

Liudas prisidegė cigaretę.

– Pavaišinsit? – be ceremonijų paprašė vaikis.

Liudas atkišo jam *Wall Street* pakelį.

– Pats seniai pradėjai?

– Gimiau su cigarete, – seniokiškai nusišiepė šis, turbūt kažkur nugirdęs ir prisitaikęs sau tą posakį.

Vaikinukas užsičiaupdavo tik įtraukdamas dūmo. Alksnių šešėliai slydo jų veidais, ir Liudas jo beveik nesiklausė, lyg būtų bijojęs išgirsti, kaip ant grindų tarkšteli degtukas.

– Čia neseniai užmušė vaiką, – visai prie Kurpiškių posūkio staiga tarė vaikis. – Žudikas atėjo tiesiai į kiemą, bet jo nepagavo... Sako, kažkoks iš kalėjimo pabėgęs psichas.

Automobilis kryptelėjo ir akimirksniui išvažiavo į priešingą važiuojamąją dalį.

– Ei, žiūrėkit!.. – šūktelėjo vaikis.

Liudas išlygino automobilį.

– Čia išleiskit.

Liudas atsitokėjo pravažiavęs posūkį, sustojo, įjungė atbulinį bėgį. Iš maišo pakvipo dumblu. Santūriai padėkojęs, vaikis užtrenkė dureles ir mąsliai nudyrino Kurpiškių keliuku.

Liudui teliko keli kilometrai plentu iki posūkio į Puškus, kur prasideda eglynas. Drungnoje rugsėjo saulėje sklaidėsi tirpstantis auksas, kažkur už tos auk-

sinės miglos užkaukė šuva, ir vos išgirdęs jis jau žinojo, kad šitai labiau atsimena, nei girdi.

Eglynas nuslydo nuo keliuko lyg marška, atsidengė proskyna su sodžiumi. Susmukusi ir apleista troba, kadaise žaliai nudažytomis sienomis ir baltomis langinėmis, dabar atrodė nuskalauta liūčių ir laiko, išdeginta saulės, nugairinta vėjo ir papilkusi kaip kregždės lizdas.

Kiemas buvo tuščias. Per laidotuves jis girdėjo, neva Izabelė pardavusi savo automobilį.

Liudas sustabdė opelį kieme prie šulinio, į seną vietą, ir truputį palaukė. Šešėlio lange, durų girgždesio – ko nors, kas išduotų, jog ji išgirdo.

Langai buvo uždaryti. Po virtuvės langu nebeaugo sunkiažiedžiai bijūnai, kuriuose ilgai nedžiūdavo rasa ir vaikiško delno didumo žiedlapiai peržydėję švelniai tekštelėdavo į lietaus suplūktą juodžemį. Gėlių darželis aplinkui trobą užžėlęs, tik saulutės chaotiškai pasklidusios po kiemą, susimaišiusios su dobilais, tarp pamatų akmenų pro nenušienautą žolę šviečia keli našlaičių kupstai. Žole nuslydo vanago šešėlis.

Jį užplūdo nenumaldoma gėla.

Liudas išlipo iš automobilio ir apėjo trobą. Į tvartelį nė sykio nežvilgtelėjo, bet visą laiką juto jo slogią tylą, lyg po visko šis dar nebūtų atgavęs kvapo.

Staiga smilkinius pervėrė durų girgždesys.

Jis vėl suabejojo, ar tik nebus to garso atsiminęs, bet trobos durys tikrai buvo atviros ir varstėsi vėjyje.

Anksčiau jas paremdavo kėde, ant kurios Izabelė staiga prisėsdavo ir keliomis linijomis nupiešdavo fantasmagorišką vaizdinį – vienos būsenos persmelktą žmonių, augalų ir gyvūnų vainiką. Jos linijos buvo lengvos ir gyvos net tada, kai prie popieriaus, atrodė, vos prisilytėta. Piešdavo pieštuku į Gailiaus piešimo sąsiuvinius ir palikdavo tuos lapus visur, lyg tyčia erzindama Liudą, lyg mėgindama jam ką nors pranešti. Iš šalies tai atrodė kaip paprastas išsiblaškymas.

Jiedu niekada nesikalbėjo apie Izabelės eskizus ir apie tai, kodėl Liudas vengia į juos žiūrėti. Jis surinkdavo tuos lapus ir sudėdavo į kartoninę dėžę priemenėje, o žiemą Izabelė juos sukūrendavo.

Liudas stabtelėjo priešais durų angą. Priemenėje gulėjo naujas šiaudinis demblys. Nebenaudojamas siuvimo stalas perstumtas prie pietinės sienos su langeliu, ant senų laikraščių džiūva čiobreliai. Prieš keletą savaičių jis to nepastebėjo, tik juto, kad kažkas čia pasikeitė, kad šitaip mėginta atsinaujinti, atsiriboti nuo sekinančios praeities, – bet abejojant ir nenuosekliai.

Jis pabeldė į staktą, palaukė. Nieko.

Izabelė sėdėjo prie virtuvės stalo, lyg tuščias lėkštes padėjusi delnus ant švarios klijuotės, ir žiūrėjo priešais

save. Pro langą ji turėjo matyti, kad Liudas ateina takeliu. Bet nė nekrustelėjo.

Liudas išsyk pastebėjo, kad ji pasikeitusi.

Tai sklido iš plaukų.

Ji niekada nepasileisdavo jų dieną. Tik naktį. Ilgai šukuodavosi prie lango, virpėdama nuo augančio geismo, tarytum įsiaistrinusi vien nuo savo pačios plaukų, apkritusių nugarą ir pečius žvilgančiomis sruogomis.

Izabelė nusikirpo plaukus.

Per laidotuves slėpė juos po juodu aksomu, ir Liudas negalėjo suprasti, kas dar, be gedulo, joje pasikeitė.

Juodi apdarai Izabelei netiko. Jie išryškino odos blyškumą, lyg į kokį asketišką futliarą įkalino ir taip smulkų jos kūną. Kapinėse ją prilaikė dvi pagyvenusios moterys – viena iš Kurpiškių, kita, nepažįstama, rugpjūčio gale vilkėjo puspaltį su avikailio apykakle, bet visą laiką tirtėjo iš šalčio. Tetulės tirtėjimas, nors labai panašus į Izabelės, nebuvo susijęs su gedulu, ir šitai kažkodėl erzino Liudą.

Beatričė priėjo tik pasisveikinti, nedrąsiai pakštelėjo Izabelei į smilkinį, sulaikiusi lūpas prie odos, lyg abejodama, ar jai šitai leidžiama.

Eimuntas Brašiškis, tam tikruose sluoksniuose žinomas ir vertinamas architektas, nenuleisdamas nuo Beatričės akių stovėjo atokiau po medžiais. Liudo žvilgs-

nis nuslydo suapvalėjusiu Brašiškio veidu, šis linktelėjo ir vėl skubiai, lyg bijodamas ką nors praleisti, įsmeigė akis į Beatričę.

Kai Liudas perėmė Izabelės alkūnę iš sustirusios tetulės, Izabelė krustelėjo, lyg per miegus versdamasi ant kito šono, ir žvilgtelėjo kiaurai jį – tarytum nepažino. Jiedu pasišnekėjo – veikiau apsikeitė keliomis nereikšmingomis frazėmis – tarsi per raibuliuojantį vandenį. Tuos raibulius kėlė kiti. Jie lyg juodo sidabro apvadas buriavosi aplinkui duobę pamaldžiai sunėrę rankas ir klausinėjo Liudui nesuvokiamų dalykų, perdėm nutolusių nuo šitos duobės su aplinkui šnarančiomis tujomis. Tie pašnibždėti klausimai ir atsakymai prieštaravo pamaldžiai sunertoms rankoms, tačiau juose kupėjo gyvenimas.

Jiedu nežiūrėjo vienas į kitą. Liudas laikė smailią, atšalusią Izabelės alkūnę, kaip būtų laikęs skėčio rankeną, laukdamas, kol atsiras šio daikto savininkas ir išvaduos jį nuo nepatogumo. Iš tiesų jos neviltis Liudui buvo kiek per sunki ir nepersidavė jam tik todėl, kad jis iš prigimties saugojosi neužsibūti ten, kur sunku. Jis stengėsi galvoti greitai ir paprastai. Gal kiek greičiau nei visada, kad mintys nesustotų ir nepradėtų pūstis į kankinančius baimės ir savigailos fantomus.

Gedulingoje minioje tebešvysčiojo Beatričė – Brašiškis kažkur dingo. Ji laikėsi atokiau, bet jos veidas

kalbėjo. Kalbėjo įkyriai ir būtent Liudui, tik jam neužteko kantrybės iššifruoti jos siunčiamus ženklus. Per kelerius nesimatymo metus Liudas be didelių pastangų atprato apie ją galvoti. Kai po ceremonijos Liudą apgaubė tiršti Beatričės kvepalai ir atsitokėjo stovįs šalia elastingo, į juodą prašmatnų kostiumėlį įvilkto kūno, jis apžiūrėjo Beatričę kaip seną juodą baltą nuotrauką, atsainiai, truputį prisimerkęs, lyg tai būtų padėję atsiminti, kas juodu siejo.

Beatričė tebebuvo graži. Toks civilizuotai supakuotas, juodais garbanų nėriniais, kurie blykčiojo saulėje kaip žėrutis, supančiotas gaivalas. Kraujas ir juodžemis, truputis aukso, migdolo ir žiedlapių smailumas su rasotu pūku taurelėse – visa tai pasklisdavo bangomis Beatričei pajudėjus. Jos plaukų tinklai, klubų ar riešo virpesys – nesvarbu, visa vienodai bangavo ir kvepėjo, tik Liudas buvo per daug atbukęs. Ir tas silpnutis *déjà vous* neįstengė atgaivinti jokio užsilikusio jausmo.

– Ja reikia pasirūpinti, – stebėdama prie automobilio vedamą Izabelę pasakė Beatričė.

Liudas neatsakė, tik kaip užhipnotizuotas spoksojo į baltą Izabelės sprandą po juoda berete – giminės su ja elgėsi kaip su lūžtančiu baldu.

Liudą jie ignoravo. Jis tarėsi jaučiąs mandagumu dangstomą šaltuką ir, pats to nejausdamas, laikėsi arogantiškai. Būtų norėjęs paimti Izabelę už rankos,

tiesiog žmogiškai palaikyti delne jos pirštus, tačiau neįsivaizdavo, kaip tą galėtų padaryti jos pasipūtusių giminių akivaizdoje. Lyg būtų išdavęs jų nuosavybę ir dabar neturėtų teisės prie jos prisiliesti. Tų juodaskvernių būrys davė jam suprasti, kad Liudui leidžiama stovėti prie sūnaus palaikų tik todėl, kad jie šitai *leidžia*. Bet tai ir buvo vienintelė jų malonė, pirma ir paskutinė nuolaida *vyrui, kuris paliko moterį su epileptiku vaiku.*

Kaip baisu, ponia, kaip baisu... Jeigu vargšelė nebūtų palikta viena šitame užkampyje, to gal nebūtų įvykę, girdėjo Liudas šnibždantis skrybėlėtas moteriškes.

– Žinai, keistas sutapimas... tą naktį Ilja buvo dingęs, – sukuždėjo Beatričė.

– Ką čia kalbi?..

– Sakau kaip *tau*...

– Beatriče. Mūsų žaidimai seniai baigti.

– Žinau. Tu vis dar įsivaizduoji, kad esi *kažkas*. Labai juokinga.

– Ko tu nori?

– Nieko. Tik aš neišduosiu, kad jis buvo dingęs. Nes jeigu šitaip... reiktų atskleisti ir jūsų istoriją. Visą tą nesusipratimą su įsivaikinimu, ir panašiai. Aš nenoriu netekti darbo, supranti?

– Nesakysi, tai nesakyk. Pradėk tylėti tiesiog dabar, – susierzino Liudas.

Beatričė įsižeidė, apsisuko ir, smogusi per šnerves aršiu kvepalų šleifu, dingo tarp tujų ir antkapių. Paskui Liudas daug metų jos nebesutiko.

Bet jos žodžiai nedavė jam ramybės. Nuo tada Liudas net miegodamas galvojo apie tai, ką Beatričė lengvabūdiškai pašnibždėjo jam kapinėse.

Jo butas buvo nepakeliamai slogus. Grįžęs po laidotuvių jis įsistebeilijo į venecijietišką kaukę, lyg matydamas ją pirmą kartą. Kaukė spoksojo kažkur Liudui už nugaros ir vaipėsi. Bet vos tik jis bandydavo atsigręžęs pasižiūrėti, kas būtent kelia kaukei rūgščią grimasą, *tasai* pasisukdavo kartu su Liudu, išlikdamas jam už nugaros. Šitai sukeldavo kaukei piktdžiugišką krizenimą.

Staiga iš jos įkypų akių kiaurymių pasipylė su blizgučiais sumišusios ašaros. Liudas krūptelėjo ir kitą akimirksnį suvokė, kad verkia ne kaukė, o jis.

Dabar jis stovėjo tarpdury ir žiūrėjo į bekraujį Izabelės profilį su nedidele tiesia nosimi ir taisyklingu, dailiu smakru, ant kurio lyg duonos trupinys piene juodavo apgamėlis. Ketino palaukti, kol ji atsigręš, kad neišgąsdintų. Tačiau Izabelė nė nekrustelėjo, ir jos rainelės po pusiau nuleistais vokais atrodė lyg apdulkėjusios – ji nemirksėjo, ji nieko nematė. Tik vos įžiūrimas tvaksėjimas virš raktikaulio, kur užsibaigia suknelė, išdavė, jog yra gyva.

Liudas užsirūkė, atidarė virtuvės langą ir išpūtė dūmus. Ir tuoj pat sutriko nuo paties sukelto triukšmo. Izabelės tyloje jis aidėjo lyg brutalus įsiveržėlis, bet jau neturėjo kur trauktis. Pažadinta garsų Izabelė krustelėjo, įkvėpė, sumirksėjo.

– Žolę reik nupjauti, – žvelgdamas pro langą tarė Liudas.

– Nusipjausiu, – atsakė ji.

Ramiai, Izabelės balsu. Tik jo moduliacijose kažin kas buvo pasikeitę. Liudas nukratė pelenus pro langą ir staigiai, lyg pajutęs Izabelės žvilgsnį, atsigręžė. Ji tebesėdėjo nuleidusi akis.

– Na, kaip tu?.. – paklausė Liudas ir išgirdęs, kaip virpa jo balsas, suirzo.

– Nieko.

– Tave kas nors lanko?

Ji tyli. Ir tas tylėjimas kaip lukštas, kurį pramušus ji mirtų lyg neišnešiotas gegužiukas, bet Liudas negali sustoti.

– Izabele.

– Ko? – klausia nepakeldama akių. Vien tik balsas ir tas tvaksėjimas po kaklu.

– Kaip tu čia viena, Izabele?..

– Man viskas gerai.

Jis užgesina cigaretę į dubenį su muilinu vandeniu, kyšteli galvą priemenėn, atsigręžia.

– Kur dalgis?

– Neliesk. Nusišienausiu.

– Padaryk man kavos, aš tuoj...

– *Neliesk čia nieko, supratai?..* – ji nepakelia balso, bet tai nuskamba kaip neatšaukiamas nuosprendis. Liudo entuziazmas per akimirksnį išblėsta, jis prisėda ant nenaudojamos koklinės plytos ir užsirūko iš neturėjimo kur dėti rankas.

Tada Izabelė dar sykį krusteli. Sukaupia visas jėgas ir pakyla, staiga atsiminusi, kad ji čia šeimininkė. Liudas su augančiu siaubu stebi, kaip vangiais judesiais, lyg strigdama sakuose, ji po vieną perneša tris sausus puodelius nuo plytos ant stalo, išrikiuoja beprotiškai tikslia eilute ir ilgai šluosto juos prijuoste.

Jos bruožai išblukę. Vietoje veido telikęs plynas, apmiręs paviršius, lyg stovėtum priešais apdulkėjusį veidrodį ir nematytum jame savo atspindžio.

– Tai *tu* liepei man išeiti. Jeigu nebūtum išvijusi...

– Liaukis.

– Jeigu aš būčiau buvęs su jumis...

Izabelė apžiūri puodelius. Tada po vieną suneša atgal ant plytos. Jos judesiai baisūs, jie užlūžta į nematomą, ankštą lyg karstas gaubtą. Juose neišsiskleidžia lengva, nuo menkiausio dvelksmo kaip lapelis suvirpanti Izabelė – vien bedžiaugsmis granitas ir mirtis. Liudas užsidengia akis ir susigūžia. Nekreipdama į jį dėmesio,

Izabelė vėl įsitaiso prie stalo ir lyg nereikalingą daiktą nuleidžia žvilgsnį kažkur tarp delnų.

– Kas čia atsitiko, Izabele?.. Kas čia buvo?.. – susiėmęs klausia Liudas.

Ji neatsako.

- Ar tu jį matei?..

– Ką?.. – ji vos krutina lūpas. Neatsigręžia. Bet tarytum laukė šito klausimo.

– Kas tai padarė?..

Izabelės petys įsitempia. Jis mato, nes sėdi jai už nugaros.

– Beatričė sakė, kad tą naktį Ilja buvo pabėgęs.

– Tu su ja gyveni? – klausia ji.

– Ne. Izabele...

– Kodėl? – jai rūpi tik šitai.

– Ar tai buvo Ilja?..

Ji tyli.

– Tai buvo Ilja, Izabele?.. Ką pasakei policijai?.. Juk matei jį?.. Kodėl neprisipažįsti?

– Ne.

– Kas – ne?

– Aš jo nemačiau, – šaltai atsako ji. Ir viskas.

Paskui jie ilgai sėdi nežiūrėdami vienas į kitą. Lyg negalėdami nutraukti to betikslio, slegiančio kiūtojimo, paleisti viens kito. Lyg ko nors laukdami, bet nedrįsdami prisipažinti. Liudas neištveria pirmas:

– Aš pasiliksiu.

– Važiuok, Liudai. Važiuok. Išvažiuok, – abejingai kartoja Izabelė. Tarsi šnekėtų apie kitos moters gyvenimą. Tik iš jos žodžių smelkiasi verksmingas nekantrumas.

Liudas susiima už galvos ir linguoja, lyg mėgintų save nuraminti, užliūliuoti kaip idiotą. Bet niekas nepadeda. Jis stveria nuo plytos puodelį, tą patį, kurį Izabelė ką tik pastatė šalia kitų, ir šveičia į grindis.

Puodelis net nesudūžta. Tik ąselė dusliai tarkšteli ir atskilusi atsigula į tarpą tarp lentų.

– Važiuok su manimi, – kaip galėdamas ramiau sako Liudas.

– Ne.

– Tu negali čia viena. Kai norėsi, parvešiu.

– Palik mane. Prašau. Palik, – šnibžda Izabelė.

Netekęs kantrybės Liudas išeina į kiemą. Lauke tyku, švelnu, nuščiuvę. Eglynas, minkštas ir purus lyg tamsūs patalai, laukia, ką Liudas toliau darys. *Tas eglynas yra Izabelės.* Liudas užsirūko, nerasdamas vietos sukasi aplinkui automobilį. Paskui numeta cigaretę ir bėgte grįžta į virtuvę. Izabelė sėdi kaip sėdėjusi.

– Bet aš galiu kartais tave aplankyti? – nervingai klausia jis.

– Tai *tu* bijai likti vienas.

– Tiesiog pasižiūrėti, kaip laikaisi?..

Liudui pasirodo, kad Izabelė šypteli lūpų kampeliu.

– Pasišnekėti, na...

– Apie ką mudviem šnekėtis, Liudai?.. – Ji pirmą sykį pakelia į jį akis. Ir šitai taip baisu, kad jis pasitraukia atatupstas ir atsitrenkia į staktą. Ko neatsitikdavo jau daugelį metų. Atsitokėjęs susiima už gerklės, sumurma:

– Aš dar atvažiuosiu.

Tą vakarą Liudas nemažai išgėrė. Skambinėjo moterims, išėjo į barą su kažkuo susitikti ir mirtinai nusigėręs susimušė su apsauga.

Kitą rytą dar išgėrė ir plaktuku sutrupino venecijietišką kaukę. Ji neturėjo teisės kabėti ant jo sienos ir šypsotis, lyg būtų mačiusi daugiau už jį. Niekas apskritai neturėjo teisės žiūrėti į Liudą ir teirautis, kaip jis laikosi.

Žmonės privalo atsiklausti vieni kitų, prieš pažvelgdami į akis.

Į vaiko kambarį jis taip ir neįžengė.

Merginoms biure pasakė, kad savaitei išvažiuoja.

Į VAIKŲ globos namų teritoriją ateidavo lapė. Ne pro spragą pinučių tvoroje, o, kaip visi, pro vartus. Tarp kamienų lyg dažuose pamirkytas teptukas šmėkštelėdavo šermukšnių spalvos kailis. Iš pradžių jie bijojo, kad lapė pasiutusi, ir uždraudė vaikams prie jos ar-

tintis. Sargas paspendė spąstus. Bet lapė ėmė lankytis kasdien, spąstus apeidavo, ir netrukus paaiškėjo, kad, nepaisydami draudimų, vyresni vaikai ją prisijaukino. Šitai sužinojusi, Beatričė leido ją šerti maisto atliekomis iš virtuvės.

Bet netrukus lapė dingo. Mažiukai, kasdien po vakarienės nunešdavę jai prie tvoros lauktuvių, – jei būdavo palankiai nusiteikusi, lapė iškišdavo iš lazdyno pašaipų snukį ir laukdavo, kol jie pasitrauks, – neapsakomai nuliūdo.

Maždaug po savaitės sargas ją rado netoli kelio. Lapės kailis nebeliepsnojo, smūksojo samanose kaip paprasta pūvančių lapų krūva. Sargas paspyrė ir atvertė ją aukštielninką – šviesus krūtinės kailis sulipęs nuo kraujo, gerklėje sustingusi juoda pjautinė žaizda. Jis paslėpė dvėseną po žabais, vakare grįžo su sodininko kastuvu ir užkasė. Vaikams buvo pasakyta, kad lapė atsivedė lapiukų, ir daugiau nebeateis. *Kas atsiveda palikuonių, turi užmiršti pramogas ir jais rūpintis. Žvėrys dažnai tai supranta geriau už žmones,* buvo paaiškinta vaikams.

Bet Ilja jau žinojo, kad viskas, kas prasideda kaip pasaka, anksčiau ar vėliau baigiasi gyvenimu. O gyvenime niekas netrunka ilgai. Kiekviena diena ką nors iš tavęs atima, o jei gauni dovanų, tai tik tam, kad jas iš tavęs išplėštų. Tasai, kas šitaip žiauriai su jais žaidžia,

smaginasi savo malonumui. Ilja žinojo, jautė, kad *tasai* yra. Jis pulsavo vaizduotės paribiuose. Kartais ateidavo į Iljos sapnus, bet niekada nevirsdavo vaizdu. Pasklisdavo už nugaros kaip rašalo dėmė ir pašaipiai švokšdamas alsuodavo į sprandą – nuo jo ledinio kvapo kūnas nueidavo pagaugais.

Ilja jo nebebijojo. Tik *nekentė*.

Sugrąžintas iš Puškų, jis smogdavo kiekvienam, išdrįsusiam prie jo prieiti ir pažvelgti į akis. Ir niekas neturėjo teisės klausinėti.

Iš vieno berniuko mainais už kramtomą gumą jis gavo kišeninį peiliuką.

Lapė nespėjo atsivesti lapiukų.

Jis slėpė peiliuką, suvyniojęs į celofano plėvelę, parke, prie pinučių tvoros. Pats taip sugalvojo. Paslaptis reikia laikyti žemėje. Reikia jas kaupti juodai dienai. Ir laiku išsitraukti. Nežinia, kada ir kam jų prireiks, bet jos būtinos.

Ir dar – paslaptys paprastai būna baisios.

Praėjus ketveriems metams, lapę visi užmiršo. Dabar į mišką už globos namų tvoros ateidavo jauna stirna. Ji buvo patikli ir, jei neįsigeisdavai per arti prieiti, leisdavo savimi grožėtis. Jos naivios akys ir jaukus, lyg smulkiais lapeliais nubertas kailiukas, liaunų kojų grakštumas, kuriose lyg nekantrus gyvsidabris staiga suvirpėdavo laukinė jėga, – nuo viso to Iljai užgniaužė

davo kvapą. Stirną suglumindavo bet koks netikėtas garsas. Kryptelėdavo grakščiu kaklu – ir jos jau nebėra, tik vos virpa užkliudytos šakos.

Ji buvo tyli ir skvarbi, ir tokia jaudinamai graži, kad Iljai sukutendavo paširdžius, ir jis nevalingai sugniaužda vo kumštį, lyg laikydamas jame peiliuką. Jis stovėdavo prie tvoros ir laukdavo, kol stirna išnirs tarp spindinčių liepos lapelių ir pažvelgs į jį gailiom akim. Jis žinojo jos valandas, lyg jie būtų susitarę. Bet laukdamas darydavosi silpnas, o stirnai pasirodžius taip sutraukdavo paširdžius, kad vieną sykį tai turėjo baigtis.

Jis negalėjo būti silpnas.

Vieną dieną Ilja išsikasė peiliuką ir išėjo. Grįžo tik kitą rytą. Paklaikęs ir tuščiomis rankomis, nuo kurių norėjosi nusiplauti kažką gąsdinančiai lipnaus. Upės vanduo neįstengė to nuskalauti, nors jis kruopščiai išsirakinėjo net panages.

Peiliuko Ilja daugiau nebelietė. Nei to, kuris liko upės dugne, nei jokio kito.

Kai po keleto dienų tarp liepos lapelių kyštelėjo stirnos snukutis, Ilja pravirko – iš pradžių tyliai ir skaudžiai, po to – vis garsiau. Bet tik jai. Stirna nesistebėjo, užjausdama uodė orą, lyg būtų norėjusi paragauti vaiko ašarų.

Po tos nakties Ilja ėmė laukti, kol pas jį atvažiuos.

LIUDAS atvažiavo po pietų, kai mažieji būna suguldyti. Vyresni globotiniai žaisdavo judriuosius žaidimus atokiau nuo pastatų, kad neprižadintų miegančių. Auklėtojai palikdavo juos vienus, mergaitės išsibarstydavo po parką, berniukai spardydavo kamuolį stadione.

Ilja nebuvo iš tų, kurie susideda su visais. Jis turėjo bendražygių, su jais pavykdavo nepastebėtiems išsprukti iš saugomos teritorijos į mišką, kartais net iki upės, už plento. Bet dažniausiai veikdavo vienas.

Liudas paliko automobilį miške ir iki globos namų teritorijos atžingsniavo pėsčias. Kieme priešais administracijos pastatą šurmuliavo penkiolikos vaikų būrys, dvi pagyvenusios auklėtojos šūksniais ragino juos išsirikiuoti po du. Liudas sustojo už tvoros, iš teritorijos pusės dengiamas erškėtrožių krūmo, ir išsitraukė žiūronus.

Vaikai ruošėsi iškylai. Juos vesdavo į nesraunų užutėkį, vasarą ten ant kranto pripildavo smėlio, o citrinos geltonumo plūdurai ženklino vietą, už kurios draudžiama plaukti. Nors maudytis jau buvo per vėsu, saulėtas rugsėjo oras tiko iškylai su patiesalais, kamuoliais ir badmintonu. „Eve-li-na, kur tavo kepurė?! – šūkavo apkūni raudonplaukė auklėtoja. – Modestai! Mo-destai, kam pasakiau, aš daugiau nekartosiu! Ilja! Il-ja!.. Turėsime tavęs vieno laukti?“

Liudas sukluso ir tol vedžiojo žiūronais po vaikų būrį, kol objektyvas užgriebė paniurusį veidą tamsiomis migdolinėmis akimis. Ilja sukiojosi atokiau, žabeliu stumdydamas akmenukus, ir tarytum delsė. Liudas tuojau pažino išraišką, kuri iškreipdavo Iljos veidą prieš jam ką nors iškrečiant.

Kol vaikai nepatraukė prie vartų, jis skubiai nukurnėjo mišku link automobilio.

Upę Liudas pasiekė pirmas. Automobilį paslėpė atokiau, žemais krūmokšniais apkleistame keliuke, o pats įsitaisė ant pušimis apaugusio skardžio. Iš čia paplūdimys matėsi kaip ant delno.

Iškylautojai pasirodė po gero pusvalandžio. Jų spalvotos striukės sušvytavo tarp pušų kamienų, paskui dingo ir pasirodė jau apačioje, prie vandens. Liudas pakėlė prie akių žiūronus.

Jis matė, kad Ilja kažką rezga ir tik ieško progos pasprukti iš bendro katilo. Viename paplūdimio krašte mergaitės patiesė kelis apklotus, sukrovė krepšius su užkandžiais, sumetė striukes. Auklėtojos organizavo žaidimą su kamuoliu. Prašydama dėmesio raudonplaukė pliaukštelėjo delnais ir paragino vaikus susiburti arčiau jos.

Tada Ilja ir nėrė į švendres.

Liudas nukūrė skardžiu iš paskos, peršoko taką į paplūdimį, kuriuo ką tik nusileido vaikai. Netrukus

krantą apaugę krūmokšniai baigėsi, apačioje sublyksėjo vanduo, ir nuo skardžio Liudas vėl išvydo paknopstom skuodžiantį bėglį. Ilgiau nemąstydamas jis nušliuožė šlaitu.

Ilja iš netikėtumo stabtelėjo ir atsigręžė.

Liudas sugriebė jį už alkūnės, surakino lyg replėmis. Ir šitai jį išdavė.

– Sveikas, Ilja, – neatgaudamas kvapo sušvokštė Liudas.

– Nu, labas...

– Kaip laikaisi?

– Gerai.

– Klausyk... mums reikia pasišnekėti.

Nieko daugiau neaiškindamas jis nusitempė vaiką pakrante, kur vėl prasidėjo brūzgynai, o vandenyje – švendrės. Jie nėrė į tankmę kaip vietos lizdui ieškantys paukščiai. Liudas nė akimirkai nepaleido Iljos. Jo veidas pakibo virš vaiko lyg orakulo rutulys – tarytum prieš kvosdamas jis jau ieškojo Iljos veide atsakymo. Šis pakėlė į Liudą akis ir klausiamai sumirksėjo – jų rainelėse blykstelėjo sidabriniai grūdeliai.

– Aš žinau, kad neseniai buvai pabėgęs. Naktį, – Liudas šneka lėtai ir aiškiai, nenuleisdamas skvarbaus žvilgsnio nuo Iljos. Bet šis nė nekrusteli. Jo akys juodos ir neįžvelgiamos, lyg neišpurenta žemė.

– Tai tiesa? – kvočia Liudas. – Nesigink, aš žinau.

– Tai kam dar klausiat? – atšauna Ilja. Šaiposi, prisidengęs išdresuoto našlaičio nuoširdumu.

Vos tvardydamasis Liudas sugniaužia jo smailą smakrą ir sušnypščia:

– Tik nebandyk žiūrėti savo nekaltomis akutėmis... Sakyk, kur tą naktį buvai.

– Niekur, – kuo ramiausiai atsako Ilja. – Miegojau.

Galbūt jo akių juodžemyje slypi paslaptys, turtai ar košmarai, tačiau Liudas nežino, kaip juos iškapstyti. Jis stipriau suspaudžia Iljos žandikaulį, lyg grasindamas per jėgą iškratyti iš jo teisingą atsakymą.

– Meluoji, žvėriūkšti... Nieko tu nemiegojai.

– Netikit, klauskit direktorės, – atšauna Ilja.

Ir staiga Liudas viską suvokia.

Kas slypi už Iljos nugaros, kas įkvėpė jam įžūlumo.

Su juo jau pašnekėta. Pažadėta neįduoti mainais už tylėjimą. Gal ir dar kaip nors atsilyginta.

Liudas abiem delnais suspaudžia vaiko galvą ir papurto su tokia neapykanta, lyg ketindamas sutraiškyti:

– Dar sužinosiu, kad buvai dingęs – sumalsiu į miltus, supratai? Supratai?..

Ir staigiai paleidžia – Ilja lošteli ir vos išsilaiko ant kojų.

– Mauk pas visus. Greitai!..

Juodžemis Iljos rainelėse net įkaista, jis kupinas tokios pat neapykantos, kokia kunkuliuoja perkreip-

tame Liudo veide. Kelias sekundes jiedu galynėjasi akimis, lyg bandytų, kuris stipresnis. Ilja pasiduoda pirmas – o gal tik atideda kovą palankesniam momentui. Atsuka Liudui nugarą ir, susibrukęs rankas į kišenes, sparčiai nužygiuoja per aukštą žolę atgal pas vaikus.

Parsigavęs iki automobilio Liudas patraukė tiesiai į Puškus.

Kieme vėjas šiureno aukštą žolę, prie šulinio stovėjo dubuo su muilinu vandeniu ir keliomis neišplautomis lėkštėmis. Iš žolės purptelėjo ir nuskrido link eglyno varnėnų būrelis.

Durys šį kartą buvo užrakintos, užsklęstos iš vidaus. Liudas iš eilės pabeldė į visus langus, bet nieko neįvyko. Ir vis tiek jis negalėjo atsikratyti jausmo, kad Izabelė tūno viduje.

– Izabele, tuoj pat atidaryk arba laušiu duris! – netekęs kantrybės riktelėjo Liudas.

Nieko. Tik vėjas sušlamino žolę ir vėl pritilo. Liudas dar sykį apėjo trobą iki verandos, stabtelėjo sode po obelimis. Verandoje, prie tuščių trilitrinių stiklainių, stovėjo benzino kanistras. Liudas nejučia pasidavė į priekį ir prilipo prie stiklinių durų. Ir tada lange į sodą išryškėjo Izabelės veidas – blyškus, plokščias kontūras su didžiulėmis karščiuojančiomis akimis. Jos akys

nustelbė kitus bruožus ir net smulkutį, po suknelės raukšlėmis susitraukusį kūną – tarytum jų ugnis būtų išdeginusi Izabelę iš vidaus. Liudas žiojosi kažko sakyti, bet Izabelė prispaudė prie lūpų pirštą ir lyg susimokėlė papurtė galvą. Jis ženklu paprašė atidaryti langą, ji pravėrė plyšelį ir sušnabždėjo:

– Ne laiku. Atvažiuok kitą dieną.

– Kada, Izabele?

– Aš tau paskambinsiu.

– Paskambink rytoj.

– Paskambinsiu.

– Iš pat ryto, Izabele.

– Gerai.

– Arba aš pats tau paskambinsiu ryt.

– Gerai, gerai.

Ji patyliukais, lyg ko nors saugodamasi, uždarė langą, užtraukė dieninę užuolaidą ir, lygiai taip pat prisidėjusi prie lūpų pirštą, traukėsi atatupsta, kol išnyko kambario prieblandoje.

Liudui surakino gerklę. Iš pradžių šovė mintis grįžti į miestą pagalbos. Sustojęs prie automobilio ilgai žiūrėjo į tuščius trobos langus, už kurių liepsnojo Izabelė. Neapsisprendė, ką daryti. Netrukus turėjo temti, ir jis nesiryžo palikti Izabelės vienos, pagaliau neįsivaizdavo, ką galėtų čia atsivežti jos neišgąsdindamas, kam galėtų ją patikėti.

Jis išvairavo iš kiemo, paslėpė automobilį eglyno tankmėje ir pasitikrino, ar tebeturi bagažinėje miegmaišį. Paėjėjęs penkiasdešimt metrų, iš papartyno galėjai matyti trobą ir kiemą iki tvartelio. Tiesa, durys buvo kitoje pusėje, į laukus, bet tenai jis neturėtų kur pasislėpti.

Jis išsipurškė uodus atbaidančiu skysčiu, papartyne ant celofano plėvės pasitiesė miegmaišį, ant kaklo pasikabino žiūronus.

Kelias valandas buvo visai ramu. Temstant staiga užgrojo mobilusis telefonas, Liudas sušnypštė ir skubiai nuspaudė mygtuką. Skambino Beatričė.

– Sveikas, – pasisveikino ji nieko gera nežadančiu tonu.

– Labas vakaras.

– Kur esi?

– O kodėl tau rūpi?

– Įdomu, ar tebepatruliuoji.

Liudas tyli.

– Šiandien prie mūsų matė tavo mašiną.

– Tikrai? Gal apsiriko.

– Ką sugalvojai, Liudai?

– Ko tu nori, Beatriče?

– Gaudai Ilją? Tai žinok – nepagausi. Jis nieko nepadarė, aš su juo kalbėjau. Tą naktį jis buvo kitoje grupėje, pas vieną tokį, irgi beviltišką. Jie iš kažkur gauna

cigarečių ir lošia iš jų kortomis. Jis nebuvo niekur išėjęs, supranti?

– Tu pati susipainiojai.

– Ir aš neliudysiu kitaip, jeigu ką.

Jiedu patyli. Jis negirdi Beatričės kvėpavimo, tik stingdančią tylą iš jos pusės.

– Palik Ilją ramybėje. Girdi? – sako ji.

Ir staiga viskas pasirodo taip beviltiška, gal ir tikrai neteisinga, prisigalvota.

– Viso gero, Beatriče! – Liudas išjungia ryšį ir perjungia telefoną į begarsį režimą, kad galėtų tik sekti laiką ekrane.

Į vakarą vėjas visai nurimo, tik paukščiai švelniai tebesitaškė trelėmis. Troba grimzdo į sutemas. Trys didžiojo kambario langai, kuriuos Liudas matė iš papartyno, stingsojo tamsūs – Izabelė turbūt kiūto virtuvėje, kaip aną sykį, o gal – mažajame kambariuke. Arba pasišviečia pamišėliška akių ugnimi.

Atvėso, Liudas atsinešė iš automobilio megztinį ir striukę. Rūkė pridengęs cigaretę, dėl viso pikto, jei Izabelė žvilgčiotų pro langus.

Nežinia kaip užsnūdo. Nors pasirodė, kad temiegojo akimirksnį.

Jį pažadino traškesys ir nerami šviesa iš anapus vokų. Į plaučius smelkėsi stiprus negandos kvapas – pašoko dorai neatsimerkęs, nesusigaudydamas, kur atsidūrė.

Kiemo gale švytėjo. Liepsnos karūna ligi dangaus.

Tik tada Liudas atsikvošėjo – pleška tvartelis. Ugnies pašvaistėje lyg rentgeno peršviesti rausvi lentų kaulai – spragsi, ūžauja, lūžta pokšėdami, išėsti ugnies. Žiežirbos, keliamos karšto oro, kyla į juodą dangų, paskui leidžiasi atokiau ant žolės,

ant Izabelės.

Liudas pastebi ją tik atlėkęs į kiemą.

Izabelė stovi ant tako palinkusi į priekį, prispaudusi prie šonų rankas. Šviesi medvilninė suknelė su smulkiomis gėlytėmis tamsoje boluoja lyg nuometas, po nurėžtais plaukais kaip rožančiaus karoliukai išsišovę stuburo slanksteliai. Ji stovi per arti liepsnos, nesisaugo, tarytum būtų sutverta iš tos pačios substancijos. Išplėtusi akis žiūri į šėlstančius ugnies liežuvius. Negirdi Liudo. Tik kai jis čiumpa ją už rankos ir patraukia toliau nuo ugnies, krūpteli ir įsmeigia į jį nieko nesuprantantį žvilgsnį.

Izabelė tyrinėja Liudą iš savo karščiuojančių akių dugno. Smalsiai, neskubėdama, nuo gaisro visą dėmesį perkelia į jį. Kaip ir ugnį, Izabelė regi Liudą pirmą sykį. Ir tas pamišėliškas susidomėjimas yra šiurpus.

Staiga Liudas atsimena benzino kanistrą verandoje.

Izabelės vyzdžiai išsiplečia, veidas susiraukšlėja kaip smilkstantis popierius, ir ji pravirksta. „Mama!“ – sužiopčioja be garso. „Ma-my-te!“ Ji dreba. Dabar jau

žvelgia į Liudą nebyliai maldaudama, kad jis jai uždengtų akis, užklotų ir padėtų užmigti.

Iš laukų pusės, už alksnių guoto pasirodo pirmi žmonės, tamsoje boluoja jų drabužiai. Liudas su įtūžiu prisitraukia Izabelę, prispaudžia prie krūtinės jos įkaitusį veidą, gal kiek per stipriai – per megztinį pajunta jos nosį, bet Izabelė nesipriešina.

Visa laimė, kad nėra vėjo.

Žmonės artėja. Liudas įžiūri Juozą Garnį ir Prancišką, o tiems iš paskos atskuodžia dar keletas iš Kurpiškių. Šit jie įšoka iš tamsos į gaisro nuauksintą kiemą, jų veidai oranžiniai, akys spindi virš surauktų kaktų. Liudas pamoja.

Kita ranka jis tebespaudžia prie savęs Izabelę, kad ši nematytų ir negalvotų. Tada neliks baimės, sielvarto, klausimų – tik gryna žaizdas išvalanti liepsna. Liudas viską padarys už ją. Liudas bus toji antklodė, kurios Izabelė trokšta – po ja galima saugiai pasislėpti ko nors prisidirbus.

Jis klauso rimstančio Izabelės kvėpavimo.

O ši su viskuo sutinka.

ĮŽENGUSI į Liudo butą, Izabelė iš karto priėjo prie lango. Dangoraižio stiklai anapus upės blykčiojo saulėje kaip išgaląsti peiliai. Liudas parodė savo kelionių agentūros langus, ji linktelėjo. Saulės žaismas čia

buvo kitoks nei miške, nuo pastatų driekėsi stambūs, kampuoti šešėliai, jie atrodė kaip deguto dėmės ir nevirpėjo. Tik pavieniai medžiai metė ant asfalto apvalainus, pažįstamus šešėlius. Bet čia tekėjo upė, tiesa, platesnė ir sraunesnė, ir jos vanduo netiko maudynėms, tačiau prie jos galėjai nusileisti laipteliais ir, įsitaisęs ant betono plokštės, panardinti į vandenį kojas.

Liudas pasiūlė jai taip ir padaryti, bet Izabelei prireikė dviejų savaičių, kad išdrįstų. Kol kas ji tik paprašė vandens. Ir išgėrė iki dugno.

Kol Liudas traukė iš automobilio Izabelės kuprinę, jos akys prisimerkė, bruožai pasmailėjo – kaip visada, kai kuo nors susidomėdavo. Jis instinktyviai atsigręžė ton pusėn – įkišęs į konteinerį galvą, po šiukšles ten rausėsi žilabarzdis senis.

– Eime, – tarstelėjo Liudas.

Paskui jis vos atplėšė Izabelę nuo lango. Valgyti ji nenorėjo, tik godžiai išgėrė stiklinę mineralinio vandens ir tyliai pastatė prie kriauklės.

– Tai *čia* tu gyveni, – apmetusi svetainę išsiblaškiusiu žvilgsniu pasakė ji.

Staiga jos žvilgsnis užkliuvo už įstiklintų durų, ji palinko ton pusėn, bet Liudas, visą laiką to laukęs, užstojo kelią.

– Ne ten, Izabele.

Jis švelniai, lyg atsiprašydamas, suėmė ją už alkūnės – Izabelės oda buvo vėsi ir slidi, tarsi nupoliruota – ir atgręžė į mažesnįjį kambarį su arka. Po laidotuvių Liudas iššveitė ten grindis, sukrovė knygas į kampą ir uždengė sena anklode, atstūmė iš svetainės dirbtinės odos sofą, ant kurios miegodavo, o iš kambario įstiklintomis durimis – trikojį arbatinį stalelį.

– Štai čia, – Liudas įvedė Izabelę pro arką ir stumtelėjo prie sofos, kur jau buvo padėjęs jos kuprinę – kaip ženklą, kad čia bus Izabelės vieta. Ji klusniai prisėdo, užmynė ant parketo virpančią saulės dėmelę, ir ši peršoko ant jos įdegusios, siauros kaip raganės žiedlapis pėdos. Ant jos čiurnos juodavo šašas nuo uodo įkandimo. Liudui suspaudė paširdžius. Apsidairė, mėgindamas prisiminti, kur nukišo naujas moteriškas šlepetes.

– Čia tavo kambarys? – apsiavusi šlepetes paklausė ji.

– Čia *tavo* kambarys, – atsakė Liudas.

Kol jis taisėsi kavą, Izabelė tūnojo ant sofos. Po to išdygo už nugaros ir paklausė, kur vonia. Liudas krūptelėjo. Palydėjo ją iki vonios durų. Girdėjo, kaip tarkšteli užraktas. Netrukus klozete sušniokštė nuleidžiamas vanduo, bet Izabelė nesirodė. Po dešimties minučių Liudas tyliai pabeldė į duris.

– Izabele... I-za-be-le...

– Mh, – sumykė ji.

– Ką ten veiki?

– Nieko...

– Galiu užeiti?

– Neatsirakinu... neišeina, – sako ji.

Liudas stumtelėjo duris, ir šios atsivėrė – ji net nebuvo dorai užsirakinusi. Sėdėjo ant vonios krašto apsiblaususi, suknelės petneša nuslydusi nuo peties, šlepetės su rausvu dirbtiniu kailiu nuspirtos po kriaukle.

Liudas parodė, kaip veikia užraktas.

– Bet tau juk nebūtina užsirakinti, – pridūrė jis.

Izabelė tarytum neišgirdo.

Temstant pasidarė nyku. Daiktai pailgėjo, išsikreipė, liejosi lyg užpilti rašalu. Gatvėje ilgai neįžiebė žibintų, teko įjungti lemputę virš vyryklės. Šykšti šviesa iš virtuvės kampo neapšvietė erdvios svetainės, kitas jos galas skendėjo šešėliuose.

Čigonės šiandien nesimatė, ir stebint, kaip į gatvę lekia oranžinis nuorūkos taškas, Liudą vėl užplūdo gėla.

Izabelės kambaryje brūkštelėjo kuprinės užtrauktukas, sutraškėjo celofaninis maišelis, ir viskas vėl nuščiuvo. Netrukus iš prieblandos lyg slopinamas aiktelėjimas atošė tylus žiovulys.

– Įsijunk šviesą, – šūktelėjo Liudas.

Neatsitraukdamas nuo vyryklės, paaiškino, kur yra jungiklis.

Iš arkos nusidriekė gintarinės šviesos liežuvis.

Liudas atnešė švarų patalynės komplektą ir paklojo Izabelei lovą. Ar ji atsivežusi naktinius marškinius? Izabelė susimąstė, lyg jai būtų užduotas neišsprendžiamas rebusas. Tokia susigūžusi, išsigandusi, jog su tais svetimais daiktais reikia ką nors veikti – įjungti, pakelti, apsivilkti, atidaryti, perstumti. Jos akys lakstė, karštligiškai ieškodamos išsigelbėjimo, lyg ji būtų tikėjusis išvengti veiklos, pasislėpti parketo sudūrimuose ar susimaišyti su patalų sukeltomis dulkelėmis.

Liudas padėjo ant pagalvės savo baltus marškinėlius.

Izabelė persirengė išjungusi šviesą, mat jos kambaryje nebuvo durų.

Svetainėje Liudas nusigręžė į langą – čigonė taip ir nepasirodė, ir jis staiga išsigando, kad jai kas nors atsitiko.

Paskui išgirdo, kaip šlama patalai. Tyliai įsijungė televizorių, pasiteiravo, ar Izabelė nenorėtų pasižiūrėti filmo. Ji nenorėjo. Ar jai netrukdąs garsas? Ne. Jis įsitaisė ant grindų priešais ekraną, mat sofą buvo atidavęs Izabelei, o kėdė buvo per toli, lemputės apšviestoje kertėje, kuri jam dabar atrodė nepasiekiama.

Filmas baigėsi, ir eidamas į vonios kambarį Liudas matė, kaip Izabelė guli lovoje plačiai atmerkusi akis, ištiesusi ant anklodės rankas, apšviesta mėlynos žibinto šviesos iš kiemo. Jis stabtelėjo priešais arką.

– Nesiartink prie manęs, – vos suvirpino lūpas Izabelė.

Po to Liudas ilgai laukė, kol ji užmigs. Antrą valandą po vidurnakčio jos vokai pagaliau užsimerkė, ir sustojęs tarpdury jis išgirdo lėtą, gilų alsavimą.

Dabar Liudas galėjo įžengti į sūnaus kambarį. Kai vaikas išvažiavo, jis tik kartą – *tą vakarą* – atvėrė jo duris.

Jis taip bijojo šitos akimirkos, kad dabar beveik nieko nejuto. Nieko įtin aštraus. Tik pažįstamas kvapas smogė į šnerves. Liudas atsisėdo ant kėdės prie durų ir tyliai pravirko. Tik tiek.

Kaip keista, kad daiktai neišnyksta kartu su jų šeimininkais, žiūrėdamas į vaiko iš vytelių nupintą pieštukinę pagalvojo Liudas. Daiktas yra patvaresnis už žmogų. Žmogus sukuria daiktą, kad nors šitaip save pratęstų, ir miršta. *Kaip neteisinga.*

Paskui jis nubraukė nuo rašomojo stalo mažmožius, nuo lentynų – žaislus, piešinius ir knygas, sukrovė viską į tvirtą mėlyną maišą nuo šiukšlių ir paslėpė patalynės dėžėje po lova. Maišas čežėjo, tarytum nesutikdamas būti šitaip panaudotas, ir Liudas nervingai pasiūlė jam užsičiaupti. Jis vis sustingdavo paklausyti, ar neišgirs ko nors už sienos. Gumines šlepes ir ant kėdės kabojusį dryžuotą megztinį įmetė į spintą ir tuoj

pat užvėrė iš ten sukylančią pažįstamo kvapo bangą. Įstiklintą šeimyninę nuotrauką nukabinęs nuo sienos įdėjo į rašomojo stalo stalčių. Čia, ant kitų sąsiuvinių, gulėjo ir tas, su laukinių žvėrių nuotraukomis, o ant priklijuoto balto popieriaus stačiakampio vaikiška ranka rašalu pakeverzota: *„Tragikomiški kasdienybės apmąstymai“*. Ilgai negalvodamas Liudas pasikišo sąsiuvinį po pažasčia.

Dabar kambarys tarytum užsisklendė. Jis perbraukė drėgna kempine per baldus, ir tušti paviršiai sublizgo. Jie buvo šalti ir bedvasiai, jie niekam nebepriklausė, visai kaip tada, kai kartu su sūnumi rinkosi juos parduotuvėje.

Liudas išjungė šviesą ir tyliai uždarė duris.

Už sienos, nutvieksta mėlynos žibinto šviesos, vos vos alsavo Izabelė.

Rytą, parodęs, kur guli būtiniausi daiktai, Liudas išėjo į agentūrą. Pakėlęs galvą nuo kompiuterio, anapus upės svetainės lange jis išvysdavo pilką brūkšnelį. Izabelė prisiartindavo prie lango ir staiga vėl pasitraukdavo į kambario gilumą. Lyg pratintųsi prie dienos šviesos.

– Ar matei, kaip tau mojau? – per pietus atnešęs sriubos ir vištienos vyniotinio iš kavinės, paklausė Liudas.

– Nepastebėjau... – atsakė Izabelė.

Ji nepalietė atnešto maisto, tik sukrimto fermentinio sūrio kampelį iš šaldytuvo ir gurkštelėjo jo kavos.

Vakare grįžęs iš biuro Liudas iš karto pastebėjo, kad įstiklintos durys vos praviros. Susirietusi kaip vikšras Izabelė gulėjo vaiko lovoje ir spaudė prie krūtinės jo marškinėlius – jos krumpliai atrodė balti, tarytum kaulai būtų pradildę odą.

– Izabele, – sušnibždėjo jis.

– Išeik.

Bet kitą dieną ji pamojo Liudui pro langą. Nerangiai, lyg būtų per sunki, iškėlė ranką kaip traukinį praleidžiantis stoties komendantas. Tarp jų skaudžiai blykstelėjo upė. Liudas kažkodėl išsigando, kad Izabelė neįstengs nuleisti rankos, ir, kai ši lėtai nuslydo prie šono ir pasislėpė drabužio klostėse, jis lengviau atsiduso. Šiandien Izabelė vilkėjo kažką su ryškiu ornamentu, ir grįžęs per pietus Liudas atpažino savo senus marškinius su raudonais ir violetiniais rombais.

Svetainėje kvepėjo skalbikliu.

– Tu išplovei grindis?.. – nustebo Liudas.

– Neatiduok manęs niekam, – žiūrėdama jam į akis staiga paprašė Izabelė.

Ji sėdėjo prie stalo parietusi po savimi plikas kojas, ir rėksmingi marškinių rombai atsispindėjo jos sukritusiuose skruostuose.

Vakar vakare Liudui paskambino pusseserė. Ketvirtį valandos ją įtikinėjo, kad susitvarkys su Izabele pats. Galų gale, praleidusi pro ausis visus Liudo argumentus, pusseserė užsiminė pažįstanti gydytoją psichiatrinėje. Ir užsikirtusi nutilo. Keletą sekundžių jis niršdamas klausėsi spengimo ragelyje, nė nemėgino palengvinti pusseserei tylos. Paskui atsisveikino ir, nelaukdamas jos atsakymo, padėjo ragelį.

Tyla Izabelės kambaryje tiesiog ūžė.

– Neatiduosiu, – nerūpestingai ištarė Liudas. – Nori apelsino?

Izabelė dėbtelėjo į apelsiną. Pavartė, lyg nesumodama, ką su juo veikti, bet pasiliko. Visą vakarą nepaleido iš rankų, tik kai užsnūdo žiūrėdama filmą, apelsinas išriedėjo iš delno ir dunkstelėjo Liudui į šlaunį. Jis buvo šiltas nuo Izabelės pirštų ir kvepėjo. Liudas padėjo apelsiną į šalį, bet Izabelė tuoj pat sujudėjo ir atmerkė akis.

– Kur apelsinas? – paklausė ji.

Liudas įdėjo apelsiną jai į delną.

Vieną šeštadienio rytą jis paklausė:

– Gal išeitume pasivaikščioti?

Izabelė papurtė galvą. Bet po pietų Liudas nukabino jos zomšinį švarkelį, atnešė batus ir pasakė lauksiąs prie automobilio.

Jie lėtai važiavo per saulės nutviekstas lygumas. Virš pievų lyg neregimos ašaros kaupėsi vos juntamas rudeniškas sunkumas, medžių kamuoliai, tolumoje abipus kelio suverti į tankų vėrinį, kai kur blykčiojo kruvinomis viršūnėmis. Pro barokinį debesų ornamentą košėsi šviesa, debesų masyvai stingsojo virš liūdinčių plokštumų kaip suskaldytos milžiniškų angelų skulptūros – jų marmurinių audinių pjūviai blykčiojo rugsėjo saulėje žydromis siūlėmis.

Visa tai, žiūrėdama pro atvirą automobilio liuką, pasakojo Izabelė. Taip tyliai, kad Liudui tekdavo visai sulėtinti greitį, kad ją girdėtų.

Galų gale ji paprašė sustoti.

Debesys pajudėjo. Buvo taip tylu, jog beveik girdėjai, kaip juos gludina vėjas, kaip jie iriasi dangumi, vos pastebimai keisdami savo piešinį, kaip prasilenkia, persikošia vienas per kitą ir išsiskiria, palikdami plunksnų šleifus. Netarusi nė žodžio, Izabelė išlipo iš automobilio ir įsibrido į žolę.

Kurį laiką ji stovėjo šitaip apmirusi.

– Izabele, – užgesinęs nuorūką pašaukė Liudas.

Ji tarytum neišgirdo. Trinktelėjęs durelėmis nusileido pas Izabelę. Ši užsidengė veidą ir nusigręžė, kaip visada, kai nenorėdavo, kad Liudas matytų jos ašaras. Jis suėmė Izabelę už pečių ir papurtė lyg žadindamas, ir ši

įsmeigė į Liudą klausiamą žvilgsnį. Iš pradžių – šaltą ir svetimą. Bet netrukus Izabelės akyse ėmė brėkšti.

– Važiuokim namo, – sušnibždėjo ji.

Važiuodami atgal jie tylėjo. Izabelė lyg užkerėta stebėjo, kaip po ratais lyg purvinas tvarstis vyniojasi plentas. Bet įsukus į priemiestį ji jau vos nulaikė lūpose šypseną, kurios atšvaitai liejosi lyg banguojantis šilkas.

Kieme Izabelė juokdamasi apibėgo automobilį. Sugluminta jos krykštavimo iš tarpuvartės atsigręžė praeivių pora – tą pat sekundę Liudas pažino žilabarzdį senį. Dabar jis vilkėjo tamsiai žalią lietpaltį, o švariai išplautų ir sušukuotų plaukų sruoga atrodė lyg baltas glaistas nutekėjęs iš po megztos beretės. Jam į parankę įsikibusi tapeno moteris su juodu sarafanu. Pažinęs ir ją, Liudas šūktelėjo:

– Labas vakaras!

Moteris gūžtelėjo pečiais ir atsiduso. Jiedu su seniu vienodais smulkiais žingsneliais nužirgliojo toliau, pakreipę galvas į vieną pusę, tarytum prisiūti vienas prie kito. Iš tarpuvartės tvokstelėjo rūgštus skersvėjis.

Tą vakarą Liudas ir vėl neištvėrė.

– Izabele... Tu tikrai neatsimeni, *tikrai* neatsimeni nieko keisto? Ar tą vakarą nematei prie namų jokio nepažįstamo?..

Izabelė apsiblausė, susimąstė.

– Ne. Gailiui baigėsi rašalas ir jis užsispyrė važiuoti į Kurpiškes, nesiklausė, kad jau per vėlu ir Pranciška greičiausiai užsirakinus... Bet tu jį pažįsti... Aš jaučiau, visada jaučiau, kad mūsų gyvenimas buvo tik ilgas pasiruošimas šitam... toks ilgas atsisveikinimas prieš šitą...

– Ar tą dieną pas jus buvo kas nors užėjęs?

– Ne... Neatsimenu.

– Beatričė sakė...

– *Tai buvo ne Ilja.*

– Iš kur tu žinai, Izabele?

Jiedu susirėmė akimis.

– Mes padarėme klaidą, pasiimdami tą vaiką.

– Aš nieko nesigailiu, – šaltai atsakė Izabelė.

Daugiau jie apie tai nekalbėjo.

Pirmadienio vakarą Izabelė pasiūlė nueiti į kiną.

– Noriu ko nors apie meilę, ir kad būtų juokinga, – pasakė ji.

Liudas išrinko amerikietišką komediją.

Jie sėdėjo nedidelėje prišildytoje salėje įgrimzdę į minkštas raudonas kėdes ir stebėjo, kaip renkasi žiūrovai. Iš garso kolonėlių sklido prislopinta muzika, žmonės pasirodydavo daugiausia po du ir tyliai juokaudami ieškodavo bilietuose pažymėtų vietų. Liudas pastebėjo, kad visi jie kažkuo panašūs.

– Galbūt visų panaši nuotaika?.. – tarstelėjo Izabelė.

Ji sėdėjo prasisagsčiusi švarkelį, bet ataugančios garbanos smilkiniuose buvo sudrėkusios ir virš lūpos rinkosi prakaito karoliukai. Liudas nykščiu juos nubraukė:

– Nusivilk.

Tarsi nubudusi iš miego, Izabelė klusniai nusivilko ir pasidėjo švarkelį ant kelių.

Ji domėjosi kiekvienu veidu. Apsalusi gėrė mimiką, judesius, balsų moduliacijas, jos veide atsispindėjo stebimo žmogaus išraiška, ją hipnotizavo šokoladą išvyniojančių rankų miklumas, taip pat, kaip moterys taisosi plaukus arba nusitraukia nuo kaklo šalius. Atrodė, kad Izabelė visą amžinybę pratūnojo uždaryta, o dabar negali pasisotinti veidais ir jaukiu po darbo dienos atsipalaidavusių žmonių šurmuliu.

Žiūrovų susirinko vos pusė salės, seansas prasidėjo laiku. Šviesai užgesus Izabelė pratisai atsiduso ir staiga pati iš savęs susijuokė. Jiedu nusišypsojo vienas kitam, lyg visa būtų tik jiedviem suprantamas žaidimas.

– Koks džiaugsmas sėdėti minkštoje kaip lova kėdėje ir stebėti didelius žmones su dideliais per visą ekraną veidais, net jeigu tie žmonės nėra labai protingi ir įdomūs, o jų istorija – daug sykių matyta, – pasakė Izabelė jau po seanso.

Buvo ką tik nuliję, jie stoviniavo po žibintais neapsispręsdami, ką daryti toliau, o pro šalį plūdo ir plūdo žmonės.

– Noriu ledų, – pasakė Izabelė, ir jie patraukė ieškoti dar veikiančios parduotuvės.

– Noriu bėgti! – sušuko ji ir pasileido kiek kojos neša.

Jos tolstanti figūrėlė atrodė tokia gležna, lyg suverta ant plonytės gijos. Liudui sugniaužė gerklę. Jis paspartino žingsnį ir pamojo: Izabelė laukė prie sankryžos. Jos skruostai degė, o išsidraikę plaukai oranžinėje žibintų šviesoje blykčiojo kaip gaisras. Jiedu nejučia susikibo už rankų. Drėgnas, patiklus Izabelės delnas tuoj pat atsiliepdavo į menkiausią spustelėjimą.

– Liudai, ar aš jau pasveikau? – staiga labai rimtai paklausė ji.

– Tu sveiksti. Tu labai greitai sveiksti, – atsakė jis.

Namie Liudas lyg užkerėtas stebėjo, kaip apšviesta menkos lempelės virš viryklės Izabelė tepa sumuštinius. Jos ataugantys plaukai jau siekė apgamėlį ant sprando. Tą patį, kurį jis pirmą kartą užčiuopė prieš dvylika metų, bučiuodamas Izabelę po kaštonais priešais studentų bendrabutį. Tada ji susidrovėjo ir prašė patraukti ranką juokaudama: esą nuspaudus po plaukais šį mygtuką, atsidarančios jos širdies durys. Tą va-

karą Liudas praskyrė jos garbanas ir pabučiavo stebuklingą širdies užraktą – jis dar nežinojo, kad Izabelės širdis jau persismelkusi juo.

Dabar Liudas priėjo prie pasilenkusios virš pjaustymo lentos Izabelės ir lūpomis palietė šiltą apgamėlį.

Jį užliejo jos užmiršto kvapo banga. Dusdamas nubučiavo Izabelės nugarą po medvilniniais marškinėliais, jos kvepiančias strėnas, visas auksiniu pūkeliu aptrauktas nuogos odos saleles, šviečiančias tarp marškinėlių ir džinsų, o kai Izabelė suglumusi atsisuko, prispaudė ją prie krūtinės taip stipriai, kad ši išsigando ir ėmė muistytis.

– Ką čia darai?.. – išplėtusi akis sušnibždėjo ji.

Liudas suprato, kad nieko nebus.

Jos kūnas neatsiliepė. Stovėjo priešais jį toks skausmingai gražus, bet svetimas. Sakytum Izabelė pasikeitė užraktą. Jis neįstengė jos atrakinti senuoju raktu.

– Ar kada atleisi man už tai, kad jus palikau?.. – sušnibždėjo Liudas.

– Seniai atleidau. Tiesiog... kažkas nutrūko. Aš nebesu tavo žmona, – žiūrėdama jam į akis atsakė Izabelė.

Liudui sugniaužė gerklę.

Tą vakarą jiedu kaip visada tylėdami pastovėjo prie lango, žiūrėdami, kaip apačioje per tiltą pralekia vėlyvi

automobiliai ir juodame upės vandenyje atsispindi iškreipti neoninių reklamų raštai. Pro atviro lango plyšį pakvipo šalčiu, kvapas buvo gildančiai liūdnas ir kartu malonus.

– Aš myliu tave, – įsmeigęs akis į tuščią gatvę tyliai pasakė Liudas.

– Jaučiu, – atsakė ji.

Spalio viduryje Izabelė paprašė parvežti ją į Puškus.

DAUG ŠILKO PLAUKUOSE IR VISUR

(IŠ VAIKO UŽRAŠŲ)

DAIKTAI neteko ryškumo pernai vasarą. Aš stovėjau prie šulinio ir žiūrėjau, kaip iš tolo per laukus mama ateina iš Kurpiškių. Ji buvo baltas, išskydęs taškelis, šokinėjantis šviesos diske. Ir staiga ta šviesa, panaši į saulės zuikutį, užgeso. Iš pradžių aš pamaniau, kad mamai kas nors atsitiko. Bet mama tebeartėjo, mačiau, kad ji šypsosi.

Tada aš supratau, kad kažkas atsitiko *man*.

Aš nuleidau akis į žolę – ji buvo paprasta, plokščiais ašmenimis, bet jie nesimainė ir nespinduliavo, ir man neskaudėjo į juos žiūrėti. Kibiras prie šulinio atrodė pilkas ir aiškus, sustingęs, tarytum miręs. Aš mačiau kaip visada, kad vienas jo šonas truputį įlinkęs, tas linkis man būdavo gražus, bet šiandien tai tebuvo linkis.

Aš nemaniau, kad daiktai užgęsta.

Niekas man to nesakė.

Kaip niekas nesakė, kad jie kvėpuoja ir šviečia, virpėdami savo dalelėmis. Bet iki tol tai atrodė savaime suprantama. Taip pat supratau, kad daiktai nepasikeitė, pasikeičiau aš. Jie tebešviečia, tik aš to nebematau.

Tai buvo taip liūdna.

Dabar galėjau tik atsiminti, kad mama visa nuausta iš šilko gijų, iš kurių šerdies sklinda tas virpuliuojantis švelnumas. Tąjį virpėjimą aš tebejaučiau, kai ji priartėjo per kiemą ir nušveitė į žolę batus. Jaučiau jį, kai pasilenkusi prie stalo ji skaitė laikraštį, vis kažką pasibraukdama. Kai atplėšė dėžę su aliejiniais dažais, ir aš užuodžiau stiprų kvapą.

Aš turiu atsiminti, kad mama yra iš šilko.

Iš nesudrykstančio, nesudėvimo pluošto.

Kaip ir tas kirminas, kurį netyčia perpjoviau pjaustydamas obuolius. Man pasidarė taip baisu ir liūdna, nepakeliamai liūdna, kad ką tik per neapdairumą nutraukiau gyvasties grandį, tokį sudėtingą ir tobulą apykaitos ratą. Ir kad pasaulis šitaip sudarytas, jog vieni nepaliaujamai žudo kitus. Kaip su tuo susitaikyti? Tą akimirką man buvo taip baisu, atrodė tiesiog neįmanoma su tuo susitaikyti, lyg aš pats būčiau buvęs kirminas, kurį ką tik perpjovė milžino ranka. Aš jutau skausmą ir baimę, baimę, kad mirštu. Aš šaukiau ir blaškiausi, tebejausdamas savo nupjautą uodegą. Tas deginantis, rėkiantis skausmas, visas mano kūnas buvo

iškimštas skausmu. Ir kaip nepakeliama, nedovanotina, jog aš pats tai padariau. Padariau kirminui ir *sau*. Man atrodė, kad niekad neįstengsiu atlyginti šios žalos jam, jo vaikams ir tai aukštesniajai tvarkai, kurios dėka pasaulyje užsimezgėme ir kirminas, ir aš. Kas man galėtų atleisti, kas galėtų nuraminti? Mama labai išsigando, kai ėmiau verkti, tai buvo panašu į priepuolio pradžią. To nuolat manyje glūdinčio žvėries, kuris neperspėjęs iškiša snukį ir visus išgąsdina. Aš gyvenu su juo, bet niekada nesusitinku. Kai jis iškiša snukį, aš pasitraukiu. Apie jį sužinau iš mamos ir tėvelio. Jiems tas žvėris sugraužė gyvenimą.

Nematau jokio skirtumo tarp kirmino ir savęs. Tik vieną – toks mažas kirminas negali savyje sutalpinti didelio žvėries. Vadinasi, kitiems jis neatneša skausmo. O aš gimiau tam, kad skaudinčiau. Per mane mama negali dirbti, ji neišsimiega nuo tada, kai gimiau. Jie niekada man nesako to tiesiai. Bet kartais užrinka vienas ant kito su neapykanta, kuri iš tiesų skirta man.

Kai aš galvoju apie mirtį, tai nematau, kokia ji. Tik juntu jos artėjimą – ji visada ateina truputį per anksti. Net jeigu nuo mažų dienų prie to pratiniesi. Mums trūksta papildomo vaizduotės vingio, kad galėtume ją suprasti ir aprėpti. Mumyse visada per daug gyvenimo. Todėl pirmasis mirties žingsnis, žingsnis iš tamsos, visada bus netikėtas.

Žinau, kad mano mirtis auga kartu su manimi ir yra staigi ir aštri kaip dūris. Ji neužpuls iš pasalų. Ūktels iš tamsos tuo slėpiningu aksominiu balsu, ir, kai atsisuksiu, įsmigs į mane kaip peilis. Bet mudu jau būsime pažvelgę viens kitam į akis. Ir tai jokia jos gudrybė – tiesiog mirtis yra daug greitesnė už žmogų.

Ir viskas manyje nuščius, kai mirties šydas rangysis ir raibuliuos per mano audinius.

Nesipriešinsiu jai.

Nes ji žino, ką daro.

NAMAI

IZABELĖ sustojo kieme prie šulinio primerkusi akis, apsupta spalvų ir šnaresių. Ochrinė spalio šviesa košėsi į ją per blakstienas ir gulė sluoksniais, tarytum vystė širdį į aksomą. Stovėjo šitaip apsalusi, vien tik kvėpuodama ir klausydama. Visa čia buvo ryšku ir apsunkę, persmelkta gailios rudens saulės: eglyno prieangyje – lyg juodi rašmenys suanglėjusios tvartelio sijos, kitoje pusėje – bronziniai laukai su takeliu į Kurpiškes. Drėgno juodžemio kvapas toks artimas, kone apčiuopiamas, miško tankmėje vos girdimas upelis – dar kelios savaitės, ir pro nuplikusias šakas išryškės jo gyvatiškas vingis.

Ji užsimerkusi galėtų pasakyti – jau ruduo.

Staiga krūtinėje sukilo ir per laukus nuriedėjo nepaaiškinamos laimės banga – tarytum Izabelė būtų nubudusi, išsivadavusi iš kokono ir išsviedusi pati save link horizonto.

Ji apibėgo trobą, norėdama apkabinti, vienu metu pajusti kiekvieną jos kampą, kiekvieną rąstą. Uždususi prisėdo ant alyvų krūmais apklėstų verandos laiptelių, ant kurių daugiau kaip prieš trisdešimt metų Dionisas Vietušis paskutinį kartą virkdė savo armoniką.

Paskui atsirakino duris, ir nevėdinamų namų kvapas ją sutiko kaip ištikimas šuo. Izabelė nusimetė švarkelį, atlapojo langus ir skersvėjų varstoma vaikščiojo po trobą, naujomis akimis apžiūrinėdama tokius ryškius, pažįstamus daiktus, kurių paviršiais vos pastebimai keliavo saulės pluoštai.

Sūnaus daiktai ją sutiko lengvai ir džiugiai. Galėjo imti juos į rankas, uosti drabužius spintoje – aklas skausmas nusistovėjo į liūdesį, o su juo jau galėjai susitaikyti ir gyventi, nešioti širdies kertėse kaip vis artimesnę substanciją. Izabelei atrodė, kad vaikas sklando kažkur čia pat, pradžiugęs tiesia į Izabelę rankas anapus jos liečiamų daiktų. *Aš čia, vis dar čia,* girgždėjo atstumiami rašomojo stalo stalčiai. *Ar jau galėtum mane paleisti,* kuždėjo vaiko ranka paišyti slibinai ir kareiviai ant sienų. *Man jau reiktų išeiti,* atsklido atodūsis nuo purenamos pagalvės su mėnuliais.

Skrisk, skrisk, paleidžiu, – Izabelė nusibraukė ant akių užkritusius plaukus ir pažvelgė į save veidrodyje virš komodos. Iš ten tarytum purptelėjęs išskrido

šiltas, alsuojantis šešėlis. Ji priėjo artyn, kad įsitikintų – veidrodis neaprasojęs.

Norėjo pravirkti iš laimės, kad taptų visai lengva, besvorė, kaip tie namus užvaldę šviesos pluoštai. Bet tik ilgai žiūrėjo į akis nepažįstamai moteriai veidrodyje.

Prasidėjo lėtas, tylus gyvenimas.

Izabelė jautėsi rami kaip viską praradęs žmogus, kurio širdyje tuščia ir giedra. Nuo daiktų krentančiais šešėliais matuojamas laikas, tylą perrėžiantis kibiro barškėjimas, plaunamos lėkštės ir šakutės skambesys – visuomet tos pačios lėkštės su sidabriniu apvadu ir tos pačios smailėjančiu kotu šakutės. Vanduo rytais dubenyje vis taip pat sušildavo nuo krosnies, vis taip pat sugirgždėdavo trečioji nuo lauko grindų lenta priemenėje. Ji vaikščiojo, šiemet ilgai, iki alksniams apsinuoginant, vaikščiojo vakarais pastovėti prie upės. Sutemus skaitydavo virtuvėje knygą – kokią nors nuo aukšto nusikeltą vaikystės knygą. Arba be tikslo vedžiodavo pieštuku per tuščią popieriaus lapą – o iš to, žiūrėk, imdavo ir susimegzdavo koks virpuliuojantis, srūvantis kaip kraujas gyslose vaizdas. Ar ji valgė, ar ji miegojo, ar kalbėjo? Ji neatsimena. Tas dvasios abejingumas buvo toks panašus į pilnatvę. Jis leido neužtrukti prie

daiktų ir įpročių, todėl daug ko iš tų dienų Izabelė nė neatsimena. Tik skaidrią lyg krištolas, kartais tolimo garso užgaunamą tylą. Mintys, jei tokių buvo, nežeidė ir netrikdė, sušnarėdavo tylesnės už vėją žolynuose ir čia pat sutirpdavo. Dienos išplaukdavo viena iš kitos kaip raibuliai, ir visa, kas atsidauždavo į Izabelę, tuoj pat iš jos išplūsdavo. Paklausta, kaip laikosi, ji nerasdavo žodžių. Šypsodavosi: *Dėkui, viskas gerai.*

Greičiausiai tai buvo laimė.

Netrukus į duris pradėjo belstis žmonės – iš pradžių nedrąsiai, lyg pas svetimą, paskui vis dažniau ir nuoširdžiau.

Pranciškos kalė atsivedė šuniukų. Vieną popietę ji atnešė skarelėje pūkuotą, baltą kaip ėriukas šunytį ir atsargiai nuleido priemenėje ant grindų. Izabelė išsigando, kad nepajėgs juo rūpintis, neįstengs prisirišti. Tačiau šuniūkštis buvo giedras ir nereiklus, tenkinosi vien numetamu maistu, meilumo nekaulijo. Iš pradžių vengė jį glostyti ir nakčiai palikdavo virtuvėje. Bet vieną vakarą grįžo iš miesto susijaudinusi, o šunytis įsmeigė į ją tokias supratingas akis, kad Izabelė neištvėrusi pasišaukė jį ir šį tą papasakojo. Jis kvepėjo kaip jaunas ir nepatyręs medžiotojas, mokėjo klausytis, santūriai reiškė šuniškus jausmus ir buvo švelnaus, nedovanotinai švelnaus kailio.

Tą vakarą šuo užsitarnavo vardą – Riešutas.

Ir nakčiai buvo paliktas didžiajame kambaryje, prie Izabelės lovos.

Kai vėl pradėjo rašyti kultūrines apžvalgas dienraščiui, gyvenimo ritmas pagreitėjo, padaugėjo triukšmo ir atsitiktinumų. Dabar Izabelė dažnai važiuodavo į miestą – į redakcijas, parodų atidarymus, spektaklius. Riešutas susirangydavo sėdynėje greta šeimininkės ir primerkdavo apvalias rudas akis – kartais, kai jose sužaibuodavo laukinis instinktas, jis tapdavo panašus į vieną berniuką, kurį Izabelė vengė atsiminti.

Seną vyšninį mersedesą ji pigiai nusipirko iš kolegės maketuotojos. Iš pradžių keikėsi, bet automobilis prisitaikė prie jos kaip Riešutas, kol dar neturėjo vardo ir privilegijos nakvoti prie šeimininkės. *Na, diedeli, na,* švelniai šaipydamasi ragindavo Izabelė automobilį, ir jis jos klausė, nors kosėdamas ir springdamas, bet klausė. Temstant ji pasišaukdavo Riešutą ir ilgai be tikslo lėkdavo plentu.

Užtekdavo krypties, o tai, kad nesusigalvoja tikslo, jos daugiau nebaugino.

Kurpiškių pradinės mokyklos direktorė pasiūlė Izabelei vadovauti dailės būreliui. Pasiūlymas nuskambėjo kaip sveikinimas švenčių proga, į kurį nebūtina atsakyti. Izabelė tik gūžtelėjo pečiais. Į vaikus ji dabar žiūrėjo iš tolo, kaip į žvėrelius, kuriuos draudžiama glostyti. Iš

tolo jie atrodė lyg džiugūs spalvoti taškeliai – vaikiškumas liejosi ne iš klegesio ir nesubrendusių formų, o savaime, kaip nesutramdomas spinduliavimas. Tas spinduliavimas Izabelę sukrėsdavo. Ji nusisukdavo į šoną, kuo toliau nuo konkrečių bruožų ir balsų.

Bet pirmą lapkričio šeštadienį ji susapnavo ryškiai geltoną aliejinių dažų dėmę ant tėčiaus dirbtuvės grindų. Nubudo verkdama ir išlipusi iš lovos atrakino daugelį metų nevarstytas dirbtuvėlės duris.

Pro stoglangį ant apdulkėjusio stalo krito lietingo ryto šviesa. Tėčiaus įrankiai dėžėse palei sieną gulėjo palikti kaip tą naktį, kai rado jį krėsle. Penkiolika metų ji čia nė dulkės nenubraukė – lyg tai būtų užginta, kaip skaityti svetimą laišką. Tik tą naktį, išsipusčiusi po šokių ir nuo bučinių ištinusiomis lūpomis, pasišaukė į pagalbą Pranciška su Juozu ir, pridengę tėčių švaria paklode, su visu krėslu pernešė į didįjį kambarį. Paskui Izabelė grįžo išjungti lemputės, užrakino dirbtuvės duris ir paslėpė raktą giliai giliai didžiojoje raudonmedžio komodoje.

Ilgas, platus per visą kambarį dirbtuvės stalas buvo nuklotas medienos atraižomis, eskizais, viename jo kampe gulėjo pageltęs senas laikraštis, ant jo paprastas pieštukas ir pilna nuorūkų peleninė. Ant palangės ji rado plastikines auksinių plaukų prisivėlusias šukas. *Šitie laiko apmaldyti mažmožiai – kaip akmenys upėje,*

prie kurių grįžti vis kitoks, o jie tebelaukia savo vietose nepakitę, tik apsitraukia tirštėjančia atsiminimų miglele, pagalvojo Izabelė. Jie liudijo įvykius, kurių, išgraužtų atminties ir susimaišiusių su vaizduote, šen ten išblukintų, šen ten paryškintų, gal ir visai nebuvo.

Izabelė kėlė tuos daiktus vieną po kito, po vienais slėpėsi kiti, sukibę nuo ilgo gulėjimo draugėje, jie nenoriai skyrėsi vienas nuo kito.

Celofaniniame maiše rado aplanką su anglimi pieštais merginos aktais. Taip, visuose ji buvo ta pati – siauraklubė, menkučiais krūtų mazgeliais, akys po aukšta kakta įsodintos toli viena nuo kitos. Vienuose eskizuose tupėjo, laibomis rankomis apkabinusi kelius, kituose gulėjo surietusi kojas ir nepatogiai užlaužusi ranką, plaukais apkritusiu veidu. Paskui sėdėjo ant palangės pasisukusi šonu, žvelgdama kone priešiškai, ir jos begėdiškumas mainėsi su liguistu nepasitikėjimu savimi. Ir kartu ji tarytum maldavo jai padėti, palengvinti jos įgimtą nerimą.

Izabelė taip seniai nemąstė apie savo motiną.

Pažino ją iš laikysenos – mama žiūrėjo nepatikliai pakreipusi galvą, o nuo prikąstos lūpos raibuliavo Izabelei gerai pažįstama nuotaika. Toji išraiška Izabelę suerzino. Ketino jau mesti eskizus ir užgniaužti prieštaringus jausmus, kuriuos iki šiol laikė atminties archyvuose kaip senus, pavojingo turinio laiškus.

Bet šį kartą Izabelė *pavėlavo.*

Ją užklupo gaivi vasaros liūtis. Pro atlapotas verandos duris matyti, kaip sode, gūsiais blokšdama vidun drėgmės kvapą, šniokščia liūtis. Mama ką tik grįžo, nuo jos išeiginės suknelės ir ilgų tamsių plaukų varva vanduo, žalias, geltonomis gėlytėmis margintas dirbtinis šilkas prisiplakęs prie pašiurpusio kūno. Lietaus lašai ritmingai kapsi į tris dubenis ant verandos laiptelių, mama šypsosi kažkam, ką mato užmerktomis akimis, ir basomis pėdomis į grindis muša ritmą, o Izabelė strypčioja kartu. Abiejų blauzdos liesos, įdegusios, sugeltos uodų ir subraižytos avietyne. Izabelė nenuleidžia akių nuo mamos veido, kuriuo bangomis kyla bauginantis, tik jai vienai paaiškinamas džiaugsmas – ji budi, – jeigu mama staiga atsimerktų, ji pagautų jos žvilgsnį. Mama suprastų, ką Izabelė nori pasakyti, – ji yra jos dukra ir viską daro taip pat.

Ir jai nerūpi, ką pasakys kiti.

Mama tikrai atsimerkia, ištiesia į Izabelę rankas, ši puola jai į glėbį. Jos juokiasi nustelbdamos lietaus šniokštimą. Mama sukasi ritmingai kraipydama klubus, Izabelei apsvaigsta galva ir dabar ji gali trumpam užsimerkti. Kvepia drėgnais drabužiais, ramunėlių kremu ir, kai mama skambiai, paukštiškai prajunka, – kažkuo negeru, per aštriu vaikui.

Mama išneša Izabelę į sodą ir stipriai apkabinusi pasileidžia takeliu. Į jas tykšta lietus ir apsunkę, aštrūs obelų

lapeliai kapoja odą. Mamos juokas nutrūksta, krūtinė kilnojasi, Izabelė nebežiūri jai į veidą.

Ji jaučia, kad nutiks kas nors negero.

Mama ją per stipriai spaudžia.

Iš sodo jos pasuka prie upės, ir mamai per petį Izabelė spėja pamatyti, kaip tėčius, žiūrėdamas joms pavymui, išsiverčia per virtuvės langą. Dabar Izabelei ramiau – tėčius mes visus darbus ir vysis, sulaikys mamą už rankos, pasakys ką nors tyliai, bet griežtai – kaip vaikui, ir mama atiduos Izabelę jam.

Tėčiaus rankos tvirtos, bet švelnios – jis niekada nespaudžia Izabelės skaudžiai ir, vos tik ji ima muistytis, nuleidžia ant žemės – to nereikia prašyti.

PIRMADIENĮ Izabelė nuėjo į Kurpiškių mokyklą ir paklausė direktorės, kada galėtų pradėti.

Vaikai buvo tylūs – penkios mergaitės ir du berniukai. Ji taip bijojo pirmojo susitikimo, kad visą kelią nuo Puškų bėgo pasikaišiusi sijoną, kad prieštaringos mintys nespėtų įsišaknyti, nubyrėtų pakeliui vėjo nupūstos.

Izabelė uždususi stabtelėjo priešais medinę mokyklą – buvo apsiniaukusi lapkričio diena, ir pro langus ji matė, kaip po pamokų piešimo klasėje jos laukia vaikai. Kažką gyvai aptarinėdami, jie būrėsi aplink vieną suolą – veideliuose žiopčiojo burnos, suglaustos galvos

kaip burbuliukai. Kai Izabelė sutrepsėjo ant drėgno skuduro ir stumtelėjo mokyklos duris, vaikai skubiai išsilakstė į savo vietas.

Septynios poros akių įsmigo į Izabelę. Ji buvo užmiršusi, ką reiškia leistis apžiūrinėjamai vaiko. Jų akių baltymai buvo melsvi kaip ledas, o centre šiltai žvilgėjo marga lyg putpelės kiaušinis rainelė. Visų. Ir dar ji buvo užmiršusi, kokios mažos, šalčio apkandžiotos jų rankos, kurias jie klusniai sunėrė ant suolų.

– Sveiki. Štai ir aš, – šyptelėjo Izabelė.

Iš pradžių ji dukart per savaitę ateidavo į piešimo klasę. Vaikų žvilgsnis keitėsi, jame atsirado pasitikėjimas, ledo melsvumas sušilo ir dabar jų šlakuotos lyg putpelės kiaušinukai rainelės taip smagiai spragsėjo, lyg iš jų būtų ritęsi putpeliukai.

Tas ruduo buvo amžinas, liepsnojo lyg negyjanti žaizda – toks lėtas, koks būna tik ruduo. Bet pamažu medžiuose blunkantis varis sukrešėjo lyg senas kraujas, ir vieną rytą žolėje sublizgo šerkšnas.

Izabelė susitarė su direktore, kad leistų perkelti būrelį į Puškus.

Paskui staiga pasnigo. Lyg kas būtų nubrėžęs akinamai baltą ribą. Pasnigo ir nebenutirpo. Prasidėjo žiema. Dabar vaikai atklapmodavo į Puškus Izabelės išmintu taku.

Tėvo dirbtuvėje jie užtrukdavo iki tamsos. Paaiškinusi ką nors naujo, Izabelė perleisdavo per rankas dailės albumą, kurių turėjo sukaupusi visą lentyną, daugelį užsienio kalbomis. Rašaluoti delniukai vos nulaikydavo tokią sunkenybę. Ir ne tik todėl, kad albumai buvo stori, kietais viršeliais, masyvūs kaip antkapiai. Jie atkeliavo iš svetimo, tokio tolimo pasaulio, kurio egzistavimu – jei jo įrodymo nelaikytų rankose – būtų sunku patikėti. Tos spindinčios knygos netvirtai siūbuodavo vaikų delnuose, lyg pasiruošusios bet kada išslysti ir pasinerti ten, iš kur atkeliavo. Jų žmonės, nors atrodė labai tikroviški, gyveno įdomų, nekasdienišką gyvenimą. Šviesa ir šešėliais nutapytuose veiduose glūdėjo tas mistiškas dramatizmas, kokio paprastas, tarp daiktų susmulkėjęs žmogus net neįtaria turįs, kai temstant klampoja per apsnigtus laukus, nešinas duona ir degtine, ar kakta įsiremia į šiltą melžiamo gyvulio šoną, nes iš nuovargio nebenulaiko galvos. Šitokius vaikai regėjo savo žmones, tokiuose namuose augo, kur sielos šviesa, besismelkianti pro bukinantį skurdą ir nuovargį, – tokia menkutė, kad reikia mokytis ją atpažinti. Sielomis virstantys paveikslų veidai jiems žadino nerimą ir įgimtą nuojautą, kad už pilkos darbų, valgymo ir miegojimo virtinės slypi nuostabios prasmės, ir tos prasmės laukia jų kažkur čia pat, už

metų posūkio, už žiemos, už suadytų pirštinių ir nuolatinio alkio, kurį junta jų augantys, vitaminų stokojantys organizmai.

Vaikai būdavo amžinai išbadėję. Palikusi juos piešti, Izabelė iškepdavo varškės pyragą ar sutepdavo sumuštinių. Namo jie neskubėdavo, ir net kai viskas būdavo suvalgyta, šiandienos darbai aptarti ir akys lipdavo iš nuovargio, vangiai slankiodavo po dirbtuvę, erzindami vienas kitą ir palikdami visur guašo dėmes.

Palydėjusi vaikus iki Kurpiškių, Izabelė, krūpčiodama nuo savo pačios žingsnių, grįždavo per spengiančius nuo šalčio laukus. Sniego gurgždėjimas primindavo, jog yra gyva ir remiasi kojomis į žemę, tačiau kaip beprasmiška atrodė grįžti į namus su vieninteliu šviesiu langu. Ją žeidė garsus laikrodžio tiksėjimas ir pačios užkliudytų daiktų bildesys, lyg trumpas, liguistas astmatiko kostelėjimas. Pastatyti ant ugnies arbatinį, atsinešti puodelį su neužmirštuole, dzingtelėti šaukšteliu į cukrinę. Ir taip – keletą kartų per dieną. Sakytum nuo šito vienišo ritualo kas nors pasikeistų.

O tyliausias buvo Gailiaus kambarys. Glūdėjo trobos šerdyje kaip apmiręs nervas, tykus tykus, ir jo tykumas Izabelei vis dar buvo per sunkus. Ji palikdavo duryse plyšelį, kad įprastų prie šaltos pro jį krentančios šviesos ir kambario gilumoje dūluojančių rašomojo stalo kontūrų. Tvarkydamasi užsukdavo ir

čia. Ir braukdama drėgna kempine per apsiblaususius lakuotus paviršius trumpam patikėdavo, jog to kam nors reikia.

Vieną vakarą, kol būrelio dailininkai erzeliavo prie savo vatmano lapų, ji įjungė šviesą Gailiaus kambaryje, per daug nesirinkdama susižėrė nuo lentynų knygas ir žaislus ir nunešė į dirbtuvę.

Nuo tada Gailiaus kambarys ėmė tuštėti.

Su kiekvienu atiduodamu drabužiu Izabelei sudiegdavo širdį, lyg po dalelę laidotų sūnų iš naujo. Tačiau ant naujo šeimininko drabužiai staiga prarasdavo atmintį, prigydavo tarsi nauji, ir Izabelė jau nebegalėjo atsiminti, kaip juos dėvėjo miręs berniukas.

Turbūt taip ir turėjo būti.

Lyg išsinertum iš sudėvėtos, per ankštos odos.

Nakčiai Izabelė palikdavo duris neužsklęstas.

Atsiguldavo į lovą, išjungdavo lempelę su skrendančiomis gervėmis ir klausydavo. Ilgai, įtemptai klausant šalčio sukaustyta žemė padovanodavo žingsnių gurgždėjimą – Izabelė sulaikydavo kvapą ir laukdavo, kol sucyps veriamos durys. Bet nieko. Durys neatsiverdavo, tik iš vakaro pakurtoje krosnyje sušnypšdavo žarijos.

Kartais ji nubusdavo tamsoje verkdama, desperatiškai ieškodama tarp anklodės raukšlių šilto kūno. Bet šaltis kitoje lovos pusėje sugeldavo rankas. Ji suspaus-

davo tarp šlaunų atvėsusius pirštus, susiriesdavo į kamuoliuką ir melsdavo alsavimo. Gyvo alsavimo šalia. Tarytum išgirdęs šeimininkės maldavimą, prie lovos atšlumpsėdavo Riešutas – lyžtelėdavo ausį ir susirūpinęs apkvėpuodavo veidą.

Kūčių išvakarėse Izabelė atsiliepė į kelis skambučius ir, stengdamasi kalbėti džiugiu balsu, atsisakė kelių kvietimų. Paskui ilgai žiūrėjo, kaip mobiliojo ekrane švyti *Liudas.* Neatsiliepė.

Nieko nekepė, nesiruošė, negalvojo. Temstant tik pasikūrė krosnį ir prisitraukusi kėdę ilgai žiūrėjo į ugnį. Skruostai užkaito ir ėmė svilti keliai. Staigiai pakilus apsvaigo galva, ir galugerklyje tvokstelėjo karštis.

Ji prarijo aspirino tabletę ir atsigulė.

Tą naktį kažkas tyliai vaikščiojo aplinkui trobą – pro smilkiniuose tvinksintį karštį Izabelę pasiekė švelnus kaip kutenimas sniego gurgždėjimas, bet ji neįstengė pasikelti nuo pagalvės. Tai nugrimzdavo į svilinantį miegą, tai vėl trumpam iškildavo. Vos praplėšdavo sunkius vokus, kad įsitikintų – dar tamsu. Ir vėl įmigdavo lyg prislėgta įkaitintu akmeniu.

Paryčiais karštis nukrito. Langai pilkėjo, už jų spengė šaltis. Palengvėjusi, šlapiais nuo prakaito naktiniais Izabelė apsivertė ant kito šono ir vėl užmigo.

Rytą pakirdo lengvutėlė. Norėjosi šokti iš lovos, atitraukti užuolaidas, kad tos net plaikstytųsi, ir dainuoti.

Basomis nubėgo į virtuvę užkaisti vandens. Akinantis baltumas už lango skaudžiai plykstelėjo į jautrias po miego akis – per naktį dar pasnigo.

O lygioje, purioje sniego dangoje aplinkui trobą išmintos šviežios pėdos. Izabelė net nutirpo.

Pro langą aiškiai matyti, kad pėdos – suaugusio žmogaus.

Bet *jis* juk galėjo avėti per didelius batus.

Ji užsimetė kailinukus, įsispyrė basnirčia į senus aulinius, ir atlapojo duris į šaltą priemenę.

Kampe prie durų gulėjo žaliai ir raudonai languoto popieriaus ryšulėlis. Izabelė atsinešė jį į virtuvę, virpančiomis rankomis perplėšė popierių, ir ant stalo lyg žonglieriaus kamuoliukai pabiro šeši didžiuliai apelsinai. Tuo metu į priemenės duris nedrąsiai pasibeldė. Izabelė brūkštelėjo per pasišiaušusias garbanas, paslėpė po kailiniais naktinių neužmirštuoles ir nevalingai prikando lūpą, – jeigu būtų mačiusi save iš šalies, būtų priminusi sau motiną.

Lauke, gniauždama prie kailinių lauknešėlį, stoviniavo Pranciškos vaikaitė Mortelė Lukšytė. Smulkiu kaip uoga veideliu po vilnone kepure.

– Su šven-tom Kalėėėdom, – tiesdama Izabelei į maistinę plėvelę suvyniotą lauknešėlį, su kiekvienu skiemeniu vis tyliau pasveikino mergytė.

– Užeik, – pakvietė Izabelė.

Mortelė augo pas močiutę, Kurpiškėse lankė antrą klasę ir Izabelės piešimo būrelyje pasireiškė kaip uoliausia, nors gal ir ne pati gabiausia dailininkė. Jos mama ir vėl nespėjo atsilankyti Kūčioms. Mortelė jos laukė atvykstančios ryt, o tėvelis – tėvelis atsiuntė iš Norvegijos grojantį kalėdinį atviruką su elniukais. Mortelė paslaptingai praskleidė kailinius – nuo elnių ragų byrėjo blizgučiai, ir jos žalio megztuko krūtinė atrodė lyg išpuošta. Tie elniai buvo dar visai maži ir išdykę – jie paspruko, palikę rogutėse ant dovanų maišo užsnūdusį Kalėdų Senelį, ir, pasislėpę už apsnigtos eglės, padaužiškai spigino akimis. Tai reiškė, kad šiemet kas nors gali nesulaukti dovanų. Gal tokie išdykę vaikai, kaip šie du elniukai.

Mortelės akyse žybtelėjo kažkas elniukiško.

Jos klausėsi muzikos, kuri pasigirsdavo atvertus atviruką. Gėrė kisielių su Pranciškos įdėtais kūčiukais, paskui – mėtų arbatą su Izabelės keptu morkų pyragu. Įsijungusios televizorių susirangė ant dvigulės lovos ir žiūrėjo kalėdinę programą – ekrane snigo blizgučiais, išsidabinusios garsenybės sveikino vienos kitas ir tiesė į kambarį šampano taures, lyg siūlydamos Izabelei ir Mortelei susidaužti. Jų juokus mergaitė sutiko išplėstomis akimis, rimtu veidu, ir kaskart susidauždavo su iš ekrano artėjančia šampano taure gniauždama rankutėje savo įsivaizduojamą.

– Ar jie girti? – paklausė ji.

– Jie geria netikrą šampaną, – paaiškino Izabelė.

– Kaip ir mes.

Netrukus mergaitė ėmė markstytis ir užsnūdo, įkniaubusi nosiukę Izabelei į petį. Ši atsargiai perdėjo jos galvą ant pagalvės ir užklojo savo megztiniu.

Prieš keturias ėmė kauptis sutemos, tik žydra televizoriaus šviesa šokinėjo ant kilimo. Izabelė nunešė Mortelei apelsiną – jo vėsi porėta žievė lipo prie pirštų, ir šitai kėlė keistą graudulį. Mergaitė jau gulėjo atsimerkusi. Žiūrėjo į lubas blausiu ką tik nubudusio vaiko žvilgsniu, bet jame nė iš tolo nesivaideno elniukai. Nei Kalėdų blizgučiai. Atsargiai, kad neišgąsdintų, Izabelė padėjo vaisių prie mergaitės. Jo stiprus, šventiškas kvapas tarytum žeidė. Bet Mortelė sumirksėjo, nuplaudama nuo akių drumstą miego maršką, ir sugniaužė apelsiną. Jos delnas buvo smulkus, per smulkus tokiam daiktui.

Jos šiltai apsirengė, švilptelėjo Riešutui. Izabelė ištraukė iš priemenės pledu užklotas roges – jų surūdiję peiliai paliko sniege rudas vėžes. Nieko mergaitei neaiškindama, ji pasekė rytą aptiktomis pėdomis. Jos vedė iki keliuko eglyne ir nutrūko prie automobilio vėžių.

Eglyne net spengė. Sniegas svarino eglių sparnus, ir šie lyg baltos ir žalios draperijos klostėmis krito ligi

pat žemės. Eglišakių nišos, kuriose atitirpus sniegui įsižiebdavo jauki žalia šviesa ir paukščiai sukdavo lizdus, stingsojo suslėgtos.

Išsukusios iš kelio jos nuklampojo eglyno tankmėn. Riešutas pašėlusiai skalijo į skaidrų, geliantį orą, jų žingsniai ir pusbalsiu tariami žodžiai atsimušdavo į sniegą lyg kirčiai.

O smilkiniuose triukšmavo kraujas. Karštas ir ryškus. Staigiai pasukus galvą akyse pasklisdavo raudoni ratilai.

Pavargusios jos sustojo. Triukšmas nutilo, ir į smilkinius ūžtelėjo eglyno tyla.

– Žiūrėkit, – pasakė mergaitė.

Kol Izabelė stovėjo nuščiuvusi, tarsi miegodama atviromis akimis, po apatiniais eglišakiais ji išsirausė sniege olą ir atsigulė susirietusi į kamuoliuką. Iš landos kyšojo tik galva su iš kepurės išsipešusia tamsių plaukų sruoga ir mėlynomis kaip vaivorai, arti viena kitos susodintomis akimis.

– Aš turiu namelį.

Po kita egle Izabelė išsirausė tokį pat.

Sniegas buvo šiltas, svetingas, lyg iš truputį kitokios medžiagos sukurtas gyvas kūnas. Prisilietus jis išsigaubdavo bauginančiomis angeliškomis formomis – labiau juntamomis nei regimomis.

Sniegas alsavo. Temstant suspindo lyg fosforas virš numirėlių kaulų.

Izabelė gulėjo sniego kokone iškišusi laukan galvą ir pečius, skruostu juto vėsą ir kietumą. Pasaulis virš jos buvo pasviręs lyg atvirukas.

Ir tada iš dangaus tyliai, lyg netikėtas sveikinimas, ėmė leistis retos, didelės snaigės. Ant kaktos, akių, lūpų.

– Oi, jūs irgi turit namelį! – iš savo olos staiga prajuko mergaitė.

ANKSTYVĄ pavasarį redakcijoje atsirado naujas fotografas – šviesiaplaukis studentas su stilinga odine kepe ir moteriška nosimi, kurios plonytės lyg popierius šnervės šnekant jausmingai plevendavo. Tačiau antakius aukštoje, mąslioje kaktoje jis turėjo vyriškai tankius, ir maniera ilgai sulaikyti skvarbų žvilgsnį keisčiausiuose pasaulio taškuose suteikė jo bruožams brandumo. Studijavo jis turbūt rimtai, dėstytojų patarimus dėjosi giliai į galvą, mėgdžiojo tik neabejotinus autoritetus ir gana saikingai, vertino stilingumą ir, be to, kad kūrybiškai ieškojo savojo stiliaus, nuolat tiriamai ir kiek iš aukšto šniukštinėjo po žmonių veidus, laikysenas, nuotaikas – buvo jau primokytas visur ir visada ieškoti charakteringų tipažų ir originaliai juos pagauti.

Per savaitinius redakcijos posėdžius jis įsitaisydavo kitiems už nugarų, prie lango, kad galėtų mėtyti į Izabelę staigius, aštrius lyg kirčiai žvilgsnius, jausti skruostu ir viena judria, nuostabiai nutekinta šnerve. Kai ateidavo Izabelės eilė šnekėti, atsigręždavo į ją ir, sunkiai nuslėpdamas smalsumą pranokstantį jaudulį, lakstydavo jos veidu kaip žemę uostinėjantis šuva. Bet – tik kol Izabelė šnekėdavo.

Du kartus, kol prisėdusi prie maketuotojos kompiuterio Izabelė taisė straipsnį, tramdydamas šnervių plazdėjimą Karolis Galčikas sutaisė jai kavos. Pirmąjį kartą – buvo kovo dvidešimt trečioji, atsimena kaip dabar – jis padėjo puodelį Izabelei ant stalo, ir ši padėkojo net nepakeldama akių. Antrąjį kartą, po savaitės, jis kiek virpančiais pirštais lyg užšifruotą meilės laišką įteikė puodelį tiesiai jai į rankas. Kažką pajutusi Izabelė perliejo jo veidą išsiblaškiusiu, nė trupučio nesusidomėjusios moters žvilgsniu ir šyptelėjo.

Po to jie jau gerdavo kavą kavinėje po redakcija. Kelis kartus net pietavo, tiesa, ne visada pavykdavo išsisukti nuo kolegų draugijos.

Kol kas Karolis pasiekė tik tiek, kad Izabelės žvilgsniai ėmė ilgėti ir darėsi asmeniškesni. Bet lygiai taip pat ji nužvelgdavo jaunutę padavėją, kurią klientai vertino už tai, kad ji lengvai įsimindavo kiekvieno sko-

nį ir nesunkiai atspėdavo, kuris ko pageidaus pietums. Kartą ši pasiskundė nusilpusiu imunitetu.

– Jums praverstų šviežiai spaustos greipfrutų sultys, – atidžiai nužvelgusi šniurksinčią merginą, pasakė Izabelė.

Tą akimirką Karolis taip troško atsidurti padavėjos vietoje, kad nejučia šniurkštelėjo nosimi. Ir nuraudo.

Balandžio pradžioje jis išdrįso Izabelei pasiūlyti – pabūti jo modeliu. Egzaminui jis turįs šį tą paruošti, ir idėjai įgyvendinti jam kaip tik praverstų reti, subtilūs Izabelės bruožai. Norįs jos portreto – skubiai užtikrino jis. Ir vėl vos nenuraudo. Izabelė nenustebo – atrodo, kilstelėjo antakius tik norėdama nuginti pertrauktą mintį, mat tuo metu vėl taisė straipsnį.

Fotografuotis ji sutiko. Bet prieš tai jie kaip visada užsuko į tą pačią kavinę išgerti ko nors šilto. Gatvėje pašėlusiai kapsėjo tirpstantis sniegas, saulė tai užplieksdavo, tai užslysdavo už tankių pavasariškų debesų, o Karolio pirštai taip drebėjo, kad jis bijojo imti fotoaparatą. Maišydama arbatą su medumi ir citrina, Izabelė pakėlė akis į plačiaskruostį, nepriekaištingų bruožų veidą. Odinės kepės snapelis metė šešėlį ant nerimstančių tragiškai mėlynų akių. Ir staiga Izabelė viską pamatė.

– Tavo rankos virpa, – sušnibždėjo ji.

– Taip, – pašnibždom atsakė Karolis.

– Man trisdešimt ketveri, esu praradusi viską, ką spėjau įgyti per tuos metus. Ir bijau pradėti ką nors nauja, – patylėjusi pridūrė Izabelė.

– Ar ne per anksti daryti tokias išvadas?

Ji neatsakė. Ilgai, lyg kerėdama, maišė arbatą, kol ši pagelto nuo citrinos sulčių.

– Be to, aš nieko ir nesitikiu, – sumurmėjo Karolis.

Ji vis maišė ir maišė tą savo arbatą. Paskui šaukštelis dzingtelėjęs sustingo.

– Na, gal ir tikiuosi... Bet – nieko neprašau, – pasitaisė Karolis.

Jis suvaldė rankų virpesį. Pašnekesys kai ką išgrynino, įteisino jaudulį, ir neslepiamas jis virto atviru dėmesiu.

Tačiau virpėti ėmė Izabelė.

– Matai, šiandien nieko nebus, – slėpdama virpančius pirštus pasakė ji. Ir plačiai nusišypsojo – gaila, Karolis nespėjo nuspausti mygtuko.

Kitą dieną Izabelė pasiskolino iš kolegės pinigų ir nusipirko drobės bei aliejinių dažų. Buvo ketvirtadienio vakaras, sniegas bebaigiąs nutirpti, žemės trauka stipri ir gniuždanti, tačiau Izabelė jautėsi lengvutė kaip natūralaus kailio plaukelis naujame jos teptukų rinkinyje. Penktadieniais redakcijoje jos nepasigesdavo, taigi laukė ilgas svaitgalis. Visą kelią iki Puškų ji

švilpavo ir šnekėjosi su kažkuo, kas nekantravo išsilieti per pirštus, ramino ir maldė jos neskubinti. Smagiai šnypšdamas į šalis tiško sniegas.

Ji sunešė į dirbtuvę visus šviestuvus, ištempė drobę ir paėmė teptuką.

Atsikvošėjo tik švintant.

Iš drobės liejosi stichiška kraujo ir deimantų mantija. Jos verpetuose šmėkščiojo vos užčiuopti žmogaus gemalai – o gal tik tirštėjančios, formos ieškančios dvasios, įskilusios lyg brangakmeniai, varstomos žaibų ir atskirtos viena nuo kitos keisčiausiomis augalų bei mitinių gyvūnų arabeskomis. Šit vienaragio akis – joje nežmonišku greičiu skrieja švytinčios planetos. Šit jo pamestas, erdvės bangavimą sukruvinęs ragas, kurį lyg karo trimitą pučia rudaakis, iš plaukuotos kipšiuko odos išsineriantis angelas.

Izabelė atšlijo, jai užgniaužė kvapą, lyg būtų skaičiusi savo pačios slaptas kronikas.

Ištempė ant molberto naują drobę, uždėjo kelis potėpius, bet staiga pajuto nuovargį. Pasitaisė kavos ir keliais kąsniais, pamirkiusi šiltame piene, prarijo sužiedėjusią bandelę. Už langų brėško apsiniaukęs penktadienio rytas. Toli jau skardenančiuose nuo vieversių laukuose, pasirišusi skarą su rožėmis, krypavo Pranciška. Krautuvėje jau kelinti metai tvarkėsi jos vyriausioji dukra Jadvyga, bet, jei tik leisdavo sveikata, Pranciška

kasdien iki pietų sukiodavosi tarp duonos ir miltų dėžių, daužė muses ir šnekino pirkėjus – daugelis ateidavo su ja paplepėti. O jei kurią dieną Dievas pagailėdavo sveikatos, Pranciška tiesiog kiurksodavo ant kėdės prie šaldytuvo su ledais ir gėrimais (kiekviena kaimo parduotuvė dabar mat turi tokį šaldytuvą stiklinėmis durimis, – stebėjosi ji), smalsiai sekdama, kas ką perka ir kiek gauna grąžos.

Izabelė užtraukė virtuvės užuolaidas ir grįžo į dirbtuvę.

Apie pietus debesyse atsidengė properšos, ir ant užteptos stipriai kvepiančios drobės pražydo saulės dėmė. Izabelė nusijuokė – trumpai ir tiksliai, lyg braukdama teptuku per drobę. Paskui ji kažką pajuto už lango.

Instinktyviai pakėlė akis ir už stiklo išvydo kitas.

Ne rudas. Pamišusiai mėlynas.

Jis nemūvėjo savo kepės, po kuria taip patogu slėpti akių nerimą.

Sutiko nustebusį Izabelės žvilgsnį išplėtęs dailias šnerves. Atsilaikė, ir skuostai išliko blyškūs, kieti lyg marmuras.

Atsitokėjusi Izabelė padėjo teptuką ir atšovė duris į sodą. Karolis atsisuko, spausdamas prie lūpų smilkstančią cigaretę. Šalia atremtas į sieną stovėjo purvinas dviratis.

– Kaip mane suradai? – paklausė Izabelė.

Jis neatsakė. Tik tyrinėjo Izabelės veidą, lyg ieškodamas jame sau nepalankių ženklų, ir dar sykį godžiai užsitraukė dūmo.

– Eikš, – pakvietė ji.

Paliko praviras duris.

Jie mylėjosi iki šeštadienio vakaro, trumpam pakildami atsigerti ir užkąsti. Bet ir tada jų pirštai ieškojo vieni kitų lyg geležis ir magnetas, plaukų sruogos suglaudus galvas pynėsi į vieną tankmę. Staiga puldavo viens prie kito nenuriję paskutinio kąsnio ar susidūrę tarpdury – plėšdami tai, ko neįmanoma išplėšti, trokšdami atiduoti tai, ko neįmanoma atiduoti.

Jo kūnas buvo jaunas, bet stiprus ir vyriškas – vyresnis už akis, iš kurių išgaravo visa arogancija ir patyrimas. Taip, jis mokėjo liesti ir tenkinti, bet pats to nežinojo. Šitaip skleidėsi jo jautri ir jausminga, truputį moteriška prigimtis – akinančioje patalų baltybėje jis atrodė pažeidžiamas ir kartu gąsdinančiai stiprus. Pailsę jiedu švelniai apsikabindavo, susivydavo kojomis ir rankų pirštais, tysodavo kaip dvi vieno audinio gijos, tylėdavo, tyrinėdami viens kitą, trumpam nugrimzdami kiekvienas į save, lyg būtų ieškoję gelmėse paaiškinimo. Arba kalbėdavo – tingiais, nusilpusiais balsais. Pasakojo apie save, kėlė iš gelmių ir nešė į žodžių šviesą užtemusius savo esybių fragmentus. Kalbėjo apie save ir klausėsi kito. Kol atūžusi aistra įsiplieksdavo nuo

vienintelio judesio ar žvilgsnio, įtempdavo raumenis, sulydydavo kūnus į vieną ir kaldino iš jų įvairiausius pavidalus.

Šeštadienį temstant Izabelė nukėlė nuo krūtinės užsnūdusio meilužio ranką ir užsidarė dirbtuvėje.

Jis pasibeldė po vidurnakčio. Stovėjo ant slenksčio nuogas, susivėlęs, prisimerkęs nuo ryškios lempų šviesos, ir nuo jo, kaip nuo vystančios gėlių puokštės, sklido jau gendantis jųdviejų kvapas. Jis prigludo, ieškojo lūpomis jos lūpų, desperatiškai tęsdamas antros paros tradiciją. Bet Izabelė nebejuto geismo.

Karolis grįžo į lovą vienas ir išmiegojo iki sekmadienio vidurdienio.

Po to jiedu tylėdami gėrė kavą. Keitėsi virš puodelių ilgais, intymiais žvilgsniais. Ryto šviesoje Karolis atrodė nedovanotinai jaunas, truputį surūgęs, bet pasiruošęs nušvisti nuo vieno palankaus Izabelės žvilgsnio. Jis laukė Izabelės patvirtinimo, kad jiedu dar susitiks. Bet ji įstengė galvoti tik apie tai, kad dirbtuvėje džiūva trys šviežiai nutapytos drobės. Jautė nenumaldomą trauką ir ilgesį, ir kartu bijojo, kad paveikslai gali būti pasikeitę arba atrodyti kitokie negu naktį. Mėgino paaiškinti tai Karoliui, bet šnekėjimas apie kitką jį žeidė. Izabelė nutilo ir nusisuko į langą.

– Kada susitiksim? – tyčia atsainiai paklausė Karolis.

– Nežinau. Redakcijoj.

– Ne tą turėjau galvoje.

– Aš tau paskambinsiu.

– Tikrai?..

– Na taip.

Iš tiesų Izabelė nebuvo tikra, bet „taip“ skambėjo gražiau negu „ne“.

Ji palydėjo Karolį iki eglyno. Jo dviratis prie šono žvangėjo lyg raktas nuo širdies. Ant keliuko jiedu pažvelgė vienas į kitą ir staiga apsikabino su ankstesne trauka ir karščiu, praverdami lūpas ilgam, smegenis kutenančiam bučiniui. Paskui jis nuėjo keliu, vesdamas žvangantį dviratį, spaudžiamas eglių. Šviesūs plaukai virpėjo lyg tolstantis auksinis lašas. Ir akimis lydėdama tankmėje išnykstantį vaiką Izabelė suprato, kad jau ilgisi ir visada ilgėsis to, ko žmogus žmogui negali suteikti, o tik prižadina ir paaitrina.

Drobės laukė Izabelės, kvietė, kvepėjo lyg kerai. Bet ji bijojo peržengti slenkstį ir pažvelgti į jas.

Ilgai stoviniavo kieme, dairydamasi po eglyną, sodą su gumbuotomis kaip artrito išsukinėti pirštai obelimis ir jau nedrąsiai žaliuojančius laukus Kurpiškių pusėje.

Paskui ji ėjo ir ėjo drėgnu, žeme kvepiančiu mišku. Kirto plentą ir atsidūrė alksnyne, kur iš žievės plėšėsi ryškūs smaili lapeliai, jų plonytė oda žaižaravo saulėje lyg sutankėjusios žalios šviesos aureolė.

Izabelė ėjo ir ėjo tarp blyškių kamienų, kurių standžiai ištempta, smulkiai taškuota lyg strazdo plunksna žievė, atrodė, tuoj plyš nuo įtampos. Pasidarė karšta, ji nusitraukė ir užsirišo ant sijono megztinį, ir kibus pavasario vėjas įsikirto į atvirą krūtinę.

Tarp kamienų plykstelėjo ežeriukas.

Jis gulėjo miškuose tylus, apvalus lyg šlifuotas brangakmenis, iš tankmės ant jo užšokdavai visada netikėtai ir, jei šviesdavo saulė, vanduo skaudžiai apakindavo.

Izabelė sustojo ant kranto ir įkvėpė saulėje raibuliuojančio mėlio.

Ir tada sunerimusios vilnys šoktelėjo į krantą, meldų koridoriuje virš vandens pasirodė žila galva. Izabelė nebyliai aiktelėjo ir, pažinusi žilaplaukę moterį, pasitraukė į krūmų priedangą.

Toji brido į krantą. Ant jos nuogo, kaulėto kūno lyg žvynai spindėjo saulėje vandens lašeliai. Izabelei pasivaideno, jog žiūri į save. Tarytum jos pačios slepiama dalis išniro dabar iš vandens – perkarusi, mažomis subliūškusiomis krūtimis, išsišovusiais, lyg krumpliaračiai judančiais dubenkauliais, varvančiu žilų plaukų mazgeliu ant pakaušio ir raukšlėta kaip suglamžytas popierius oda, bet dar kupina bauginančios vitališkos jėgos.

Nepastebėjusi tankmėje pasislėpusios Izabelės, žilaplaukė ėmė vilktis drabužius ant šlapio kūno.

Izabelė neištvėrė daugiau nė sekundės.

Apsigręžė ir pasileido paknopstom, klimpdama į drėgnas samanas ir siaubą.

Bėgo iki plento.

Eglyne jau viskas buvo pažįstama, ir čia ji pamėgino sustoti. Susitaikyti su amžinu ėjimu miškais. Oda kas akimirksnį glebo, atšoko nuo raumenų ir raukšlėjosi lyg smunkanti draperija. Berniuko, kuris lyg žaibas blykčiojo Izabelės pataluose tik todėl, kad priminė jai kažką seniai prarastą, apskritai negalėjo būti. Paklodę didžiajame kambaryje ji suglamžė ir prikvėpino tik iš ilgesio, iš negalėjimo susitaikyti su spengiančia tyla, kurią pertraukia tik jos pačios varstomų durų cypimas.

Kitą savaitę ji nė karto nepažvelgė Karoliui į akis.

Ir šis susitaikė su nepaaiškinamu Izabelės atšalimu. Nežengė drastiškų žingsnių, nedemonstravo ryžto. Tik kartais nejučia išdygdavo už nugaros. Tarytum laukė palankių ženklų. Tarytum šnekino ją mintyse. Bet Izabelė nesiklausė. Ji lipo ir lipo iš niekada nesušylančio ežero, vieniša ir susenusi lyg gumbuota obels šaka.

PER ketverius metus drobių atsirado daugiau. Izabelę apsėdo nepailstanti žaisminga dvasia, ji šėlo, liejosi per ranką. Iš pradžių tekdavo skolintis pinigų drobei

ir dažams. Paskui atsirado pirkėjų. Pagyvenęs Čikagos lietuvis Benecijus Krincius, išsiruošęs į Izabelės paieškas kaip į ekspediciją – su guminiais batais ir neperšlampamu lietpalčiu, surado jos trobelę ir nusipirko iš karto tris paveikslus. Sumokėjo tiek, kad Puškuose pagaliau buvo įvestas vandentiekis ir internetas, sutaisytas stogas, ir Izabelei ne tik kad daugiau neteko klimpti į skolas, bet nuo šiol ji rašė straipsnius vien savo malonumui.

Negana to, Benecijus supažindino Izabelę su dar keliais pelningais pirkėjais. Puškuose jis jautėsi lyg savo paties atrastoje amerikoje. Galėjai įtarti, kad čia jį traukia ne tik gūdi gamta ir menas, bet ir tarp viso to lyg liepsna po gaubtu plevenanti šeimininkė. Jis rašė ilgus, intelektualiai jausmingus laiškus. Atvykdavo pasidabinęs akinamai baltu lyg taikos vėliava drabužiu ir iš tolo nušvisdavo tokia pat balta prie švarko priderinta šypsena. Apylankomis ir atvirai kaulijo savo portreto ir buvo pasiruošęs pirkti katę maiše, kad tik ji būtų Izabelės tapyta.

Iš pradžių Izabelė kratėsi minties apie portretą. Ir ne tik Benecijaus.

Bet vieną pavasarį ji sutiko mieste Beatričę.

Popietė buvo tvanki, Beatričė vilkėjo suknelę su petnešėlėmis ir egiptietiškais raštais. Jai iš šonų lyg du sfinksai stypsojo paaugę, tokie pat juodbruvi sūnūs.

Izabelė jau buvo girdėjusi, kad Beatričė atsisakė direktorės vietos globos namuose, išsiskyrė su Eimuntu Brašiškiu ir ieškojo laimės Londone. Ar rado, sunku pasakyti. Atrodė beveik nepasikeitusi, gal kiek pavargusi, bet turbūt tik todėl, kad pamiršo pasiraudoninti savo putlias, įnoringas lūpas. Moterys sustojo per mandagų atstumą ir, slėpdamos sumišimą, nusišypsojo labiau į erdvę negu viena kitai.

Po to sekė padrikas pokalbis su nejaukiomis pauzėmis, per kurias Beatričės sargyba nuobodžiaudama muistėsi ir mykė. Izabelė netroško nei pasakoti apie save, nei išgirsti Beatričės naujienas. Bet tarp jų lyg šikšnosparnis šmėkščiojo rudaakis berniukas.

– Na, turime bėgti. Reiks susitikti kada, išgert vyno, paplepėti, – užbaigė Beatričė dar vieną užsitęsusią pauzę.

– Paskambink, kai turėsi laiko, – sutiko Izabelė.

Prieš nueidama Beatričė staiga atsisuko:

– Beje, turbūt negirdėjai, kad Ilja pabėgo. Jau koks pusmetis – nieko. Tas Vaidotas Zulonas, konformistas toksai... jei atsimeni... universitete žinojo, kam užpakalį laižyti... tai jis dabar mano kėdėje sėdi. Ir esu tikra, kad jam nusispjaut į tą vaiką. Ieškotų ir rastų. Bet jam nusispjaut.

Grįždama į Puškus saulės nutaškytu plentu Izabelė jau žinojo, kad imsis portreto. Tapys laisvai, ne iš

natūros, bet iš atminties ir su draugiška ironija – Benecijaus portretą.

Tačiau po keleto dirbtuvėje praleistų valandų iš drobės lyg dvi kulkos išsikalė skvarbios rudos akys. Izabelė atšlijo nustebusi ir išsigandusi, bet ranka nepaisė emocijų, talžyte talžė drobę, negailestingai tepdama ant jos pažįstamus bruožus.

Baigė temstant. Iš kruvinos prieblandos į ją žvelgė geltonas pakrikusio berniuko veidas. Lūpos kietai sučiauptos, kakta lyg veršiuko atstatyta į priekį, o akių gelmėje vaidenasi nedrąsus meldimas pagalbos.

Izabelė nugręžė drobę į sieną ir išėjo į sodą.

Tarytum trūko oro. Švelnūs vėjo gūsiai staiga sužvangindavo obelų lapelius ir nuščiūdavo tamsoje. Tenai, susiliejęs į juodą kamuolį, alsavo kamienų ornamentas – Izabelė nulipo verandos laipteliais ir pasinėrė į jį. Čia buvo vėsu ir drėgna, vaismedžių žievė šnabždėjo kažką be sąryšio, glamonėdama jaukiu motinišku ššš, ššš. Ji viską juto taip ryškiai ir giliai – nenušienauta žolė lyg šlapi plaukai vėlėsi aplink blauzdas, vėstančio oro mantija supstė Izabelę, ant plaukų byrėjo rasa. Virš obelų lyg juodi klevo lapai be garso siuvo šikšnosparniai, apačioje už sodo gurgė upelis ir lakštingala sidabrine trelės adata dygsniavo tamsą. Visa šitai glaudėsi prie Izabelės, šnekėjosi su ja ir tarytum laimino. Ji taip pat skleidė garsus ir šilumą, kuteno naktį kvėpavimu,

buvo įausta į šį audinį. Bet žmogiškas nuovargis ir nusivylimas trukdė visiškai su juo susilieti, patikėti savo skaidrumu. *Aš per sunki,* atsirėmusi į šiurkštų obels kamieną sukuždėjo Izabelė. *Kas man pasidarė.*

Tarp tolimiausių obelų krustelėjo siluetas – šiltesnis ir paslankesnis už vaismedžio kamieną, tarytum slėpėsi obels dvišakume. Izabelė sustojo, žolė nutilo, obelų lapeliai sustingo be žado. *Tasai* prigludo prie kamieno lyg antra žievė, ir tirštoje prieblandoje jau negalėjai suprasti – gal ten tik vaismedžio gumbas, šešėlis, nakties iškreiptas negyvas pavidalas.

– Ilja?!.. – dusliai šūktelėjo Izabelė.

Tik vėjas perbėgo obelų lapeliais. Dvikamienė obelis tylėjo kaip tylėjusi, niekas neatsiskyrė nuo jos, netrakštelėjo, neatsiliepė. Izabelė apsigręžė ir klausydamasi, ar niekas nesiveja, šmurkštelėjo į verandą. Tamsa garsiai sušvokštė į kaklą. Pašiurpusi ji užšovė duris su tokia jėga, lyg daugiau niekada nesiruoštų jų atidaryti. Paskui patikrino kitas dvejas, pasišaukė snūduriuojantį Riešutą ir, atsargiai prisiartinusi prie langų, tarsi šie būtų užnuodyti, užtraukė naktines užuolaidas.

Guldama miegoti pasidėjo prie lovos duonriekį peilį.

O rytą susiėmė ir paskambino Liudui.

Labai retai, bet per ketverius metus jiedu susitikdavo. „Reikia pasikalbėti, ar šiandien būsi mieste,

gal kur išgerkim kavos.“ Izabelė nė sykio neatsisakė išgerti su Liudu kavos kurioje nors centrinės gatvės kavinėje, kur per triukšmą jie vos girdėdavo vienas kitą ir galėjo iki valios dairytis, užsižiopsoti į kitus, išmesti iš rankų piniginę arba šaukštelį ir ilgai ieškoti jo po stalu, kad nereikėtų žiūrėti viens kitam į akis. Porą sykių Izabelė tik dėl to atvažiavo iki miesto, sumelavusi Liudui, kad turi čia reikalų. O šis paprastai kalbindavo dėl to paties – siūlydavo pigių paskutinės minutės kelionių, o kadangi kelionių agentūra „Liudvikas“ klestėjo, Izabelei tereikėjo išsirinkti norimą šalį, ir Liudas būtų apmokėjęs jos kelionę ir brangesnėmis sąlygomis. Jeigu jai pritrūktų pinigų, žinoma. Jis žadėdavo du bilietus, bet niekada nesisiūlydavo vykti su Izabele pats. Antrasis buvo skirtas kam nors, ką Izabelė geidautų pasikviesti su savimi. Draugei ar kokiam vyriškiui – Liudo akys susiaurėdavo, mėgindamos išskaityti iš Izabelės veido, ar ji turinti žmogų tam antram bilietui. Bet Izabelė tik užsispyrusi purtydavo galvą. Ji teisinosi negalinti palikti tuščių namų, lyg per atstumą būtų girdėjusi, kaip juose kaupiasi dulkės. Kai bandanti įsivaizduoti save lipančią į lėktuvą – ji nekentė lėktuvų, – tai baisus šaltis surakinąs paširdžius, tarytum kas užspaustų nematomą bambagyslę, siejančią Izabelę su namais. Vienu žodžiu, ji

elgėsi ir šnekėjo senu savo stiliumi, tuo stiliumi, kuris iš pradžių taip traukė Liudą, o paskui atbaidė. Tuo stiliumi, nuo kurio ir dabar suvirpėdavo jo pirštai, kai lenkdavosi po stalu pakelti Izabelės šaukštelio. O ten, virš stalo, viską nutolinančiame kavinės šurmulyje jo laukdavo dvi drėgnai spindinčios akys. *Aš galėjau pasikelti pati. Kitą kartą taip nedaryk*, priekaištaudavo jų šeimininkė. Ir Liudo akyse staiga atsirasdavo toks pat drėgnumas.

Iš jo drabužių, beveik nepasikeitusių manierų ir kvapo, kuris kartais būdavo toks pažįstamas, o kartais nugąsdindavo Izabelę naujumu, ji, pati to nenujausdama, taip pat mėgino įskaityti, ar Liudas turėtų žmogų antram bilietui. Ar bent jau dvigulei lovai. Bet jei aplink jį ir sukosi moteris, – o jis buvo iš tų, apie kuriuos *sukasi,* – Liudas vargu ar būtų pasiėmęs ją į kelionę. Kodėl Izabelė tuo neabejojo?.. Gal todėl, kad Liudo akyse vis dar plyksteldavo senas švelnumo ir rūpesčio inkaras. Nors jis ir negarantavo, jog Izabelė tebėra vienintelė, į kurią Liudas taip žiūri.

Jiedu susitikdavo apsiuostyti kaip žvėrys, kad įsitikintų, jog išliko tokie patys, kad perskaito vienas kitą, kad juose, kaip seniau, teberusena neišnaudotas artumas. Šitaip ir išsiskirdavo. Pasitikrinę, gal ir paženklinę vienas kitą, bet retai apie tai susimąstydami.

Niekuomet nekviesdavo vienas kito į svečius – Izabelė tik žinojo, kad Liudas dar sykį keitė butą ir dabar gyvena kažkur senamiestyje, turi tris kambarius, kurių vieno langai išeina į Bekešo kalną. O Liudas nesilankė Puškuose nuo tada, kai Izabelė padegė tvartelį.

Taigi tą rytą, nubudusi prie duonriekio peilio, kurio ašmenimis žaidė saulė, tramdydama jaudulį Izabelė paskambino Liudui. Jis ilgai nekėlė. Pagaliau kitame ragelio gale pasigirdo tylus *klausau*.

– Man reikia išvažiuoti, – tuoj pat išpylė ji.

– Izabele, čia tu?..

– Į kalnus. Suorganizuok man kelionę į kalnus.

KELIONĖ jau tvino joje lyg nesuvaldoma, ilgai laukta banga, ir niekas negalėjo jos sulaikyti. Giliai po širdimi Izabelė turėjo nešulį, metų metus dangstytą nuo saulės šviesos, augintą vėstančių patalų tamsoje, perėtą kaip negandos kiaušinis. Palyginti su šia širdies našta, kelioninis krepšys, į kurį įsimetė apatinius ir šiltesnius drabužius, dantų šepetėlį ir šukas, atrodė menkai lengvas. Tai buvo tik atributas, pasiteisinimas smalsioms akims, iš tiesų Izabelė galėjo keliauti be jo. Veidrodėlio, apvalaus pudrinės veidrodėlio, kurį moterys pasiima į kelionę, ji niekur nerado. Gal išmetė ar sukūlė dar tada, kai visi ją staiga paliko. Šitiek metų jai buvo per sunku turėti veidą, stumti save iš dienos į dieną

kaip beprasmį monumentą, taikstytis su mintimis, kurios be gailesčio ir atvangos draskė protą palikdamos jame negyjančius įbrėžimus. Dar daugiau – apsimetinėti, kad tos mintys jos nekamuoja ir tai yra laimė. Ji sudaužė savo protą, kad šis neatspindėtų seniai nutikusių įvykių ir prarasti veidai negrįžtų pas Izabelę, nešauktų jos naktimis, pasilenkę virš lovos kaip virš kapinių šulinio. Ji sudaužė veidrodžius, ji viską užmiršo, bet niekam neatleido, ir tas priverstinis praeities anuliavimas niekur nedingo, tik sūdrėjo ir gulė paširdžiuose į negerą tamsų rietimą.

Ji pasiėmė su savimi viską, kas kaupėsi joje metų metus, viską, kiek galėjo pakelti. Saulėlydžio pluoštus tvartelio tarpdury, papartyno prieblandą, žaizdą viduriuose, kuri vėl atsivėrė važiuojant plentu į miestą. Visas bedugnes dienas, kai merdėjo priešais mirusio vaiko marškinėlius, kryželiu sudėtus pieštukus, plastilino gumulėlį, nežmoniškomis pastangomis bandydama išsiaiškinti ir pateisinti neteisybę, sudėlioti viską iš naujo. Visas naktis, kai klausėsi ne šio pasaulio traškesių, kai bijojo ir nekentė, kai žudė mintyse ir kėlė iš numirusiųjų.

Ji niekada nebuvo kalnuose, bet ilgėjosi, lyg gerai būtų pažinojusi, dezinfekuojančio jų prigimties atšiaurumo ir tyros, svetingos tuštumos, kurioje atrišami ir ištirpdomi patys sunkiausi – širdies mazgai.

Ji lėkė plentu, tuo pačiu plentu, kuris tiesus ir šaltas kaip peilio geležtė kreipė ją į miestą. Slydo šituo keliu lyg paskutinį kartą, iš tiesų nežinojo, ar tai pasikartos, ir šiame *naujame* važiavime glūdėjo Izabelei dar nepažįstamas lengvumas. *Aš tampu lengvesnė,* pamanė ji. Ir netrukus, vos nulaikiusi vairą ant staigaus posūkio, nusijuokė: *Aš esu lengva!*

Lėktuvas turėjo išskristi ankstų rytojaus rytą, Izabelė tarėsi nakvoti pas draugę ir palikti automobilį jos kieme.

Temo, mieste jau degė žibintai, ir įsukusi prie traukinių stoties Izabelė kažkodėl pagalvojo: *daugiau niekada nedarysiu to paties du kartus*. Pati nesuprato, ką tai turėtų reikšti. Bet tos savaime joje nuskambančios frazės kėlė nuotaiką.

Ji paliko automobilį stovėjimo aikštelėje ir užsuko į banką išsikeisti pinigų rytdienos kelionei. Eilės prie langelių buvo ilgos, bet judėjo gana greitai. Tarp žmonių ji jautėsi natūraliai, truputį nutolusi, kaip sapne, nejuto nerimo ar kankinančio poreikio tuoj pat išeiti. Banko operatorė atrodė pavargusi, tačiau maloni. Ant banknotų Izabelė pajuto jos pirštų šilumą.

Gatvėje ją kažkas suerzino – buvo jau visai sutemę, virš troleibuso stotelės gailiai švietė žibintai. Aplink mersedesą sukiojosi tamsi dėmė, atidžiau įsižiūrė-

jus – žmogus, jaunas vaikinas su juoda kepure ir kibiru rankose. Jau iš tolo galėjai suprasti, kad jis ko nors paprašys.

– Teta, duokit litą, aš jums mašiną nuploviau, – prodainiu išpylė vaikinukas.

Ji nepažino jo balso, ji negalėjo pažinti, viskas buvo taip seniai.

Bet staiga iš jo atvilnijo dar kažkas, lyg elektra nutvilkė Izabelę – jiedu krūptelėjo ir įsmeigė viens į kitą akis.

Jo tik *akys* buvo nepasikeitusios – visa kita išsikreipę, ištįsę, tarytum perdaryta. Vaikystėje susiskliautę bruožai išsiskleidė, įgavo grobuoniško ryškumo ir atstumiančio, šiurpaus grožio.

Jiedu atšoko vienas nuo kito lyg du magnetai. Izabelė šmurkštelėjo į automobilį ir užtrenkė dureles. Kurį laiką sėdėjo nudelbusi akis ir jautė, kaip kūnu ritasi virpulys, ir juto per stiklą *tą vaiką*.

Jis stovėjo čia pat, tamsi dėmė su vos šviesesniu veidu. Juos skyrė tik stiklas. Juos visada kas nors skirdavo.

Stovėjo kaip svetimas. Neišsigando, nepaspruko. Iš Izabelės jam tereikėjo lito.

Švarkelio kišenėje sugraibiusi penkių litų monetą, Izabelė atidarė langelį ir ištiesė ją Iljai. Iš tamsos kyštelėjo godi ranka, užčiuopusi drėgnus pirštus Izabelė

krūptelėjo, ir jos atmintyje žaibo greitumu sublyksėjo plieno ašmenys. Bet dabar tik moneta žybtelėjusi iškrito iš josios delno ir tuoj pat dingo Iljos tamsoje. Jis nepadėkojo, tarytum bijodamas pasidalinti savo suvyriškėjusiu balsu. Tarytum viską, ką nors trumpam galėjo nukreipti į Izabelę, būtų skubėjęs tuoj pat išsinešti su savimi – kaip tą plastikinį kibirą su muilinu vandeniu – į atšiaurią, murziną stoties tamsą. Jis nuskubėjo pas savo bendrus – šie su kibirais būriavosi atokiau, tarp tuščių automobilių – gyvas, medžiojantis nakties kamuolys.

Persimetęs keliais žodžiais Ilja atplyšo nuo būrelio ir patraukė tolyn, link kioskų. Nė karto neatsigręžė pažiūrėti, ar ji nuvažiavo. Izabelė įtempė regą, kad kuo ilgiau nepamestų iš akių minioje šokinėjančios kepurkšlės.

Staiga ją užplūdo švelnumas, švelnumas be jokio paaiškinimo ar priežasties – išlaisvinanti, viską ištaisanti jausmo banga, kažkas iš žemės, iš šviesos, iš papartyno, iš įsčių gelmės, kuri niekada neklysta ir niekada neatsiveria iki galo. Tolstančio vaiko šokinėjimas atsimušė Izabelės strėnose, lyg prieš penkiolika metų šioje stotyje rasta jo galvutė dabar stumtųsi pasaulin jos gimdymo takais.

Tai priminė tą *naują* važiavimą plentu.

Izabelė atsiduso. Giliai, iš paties dugno, tarytum išgriebdama supelijusias, kandžių sukapotas širdies marškas, ir visa tenai subangavo, paskui įsitempė, tarytum priešinosi, tarytum muistėsi prieš suplyštant, – bet ji žinojo, kad pajėgs.

Už stiklo vėrėsi švari, tuščia, vien tik saulės skrodžiama erdvė.

Kalnai jau buvo čia pat.

2005

TURINYS

OLOS 5

SPĄSTAI 21

TREČIAS 95

AUKOS 105

DAUG ŠILKO PLAUKUOSE IR VISUR 157

NAMAI 163

Černiauskaitė, Laura Sintija

Če321 Kvėpavimas į marmurą: romanas / Laura Sintija Černiauskaitė. – Vilnius: Alma littera, 2009. – 208 p.

ISBN 978-9955-38-453-3

Laura Sintija Černiauskaitė (g. 1976) – lietuvių prozininkė ir dramaturgė. Pirmoji apsakymų knyga „Trys paros prie mylimosios slenksčio“ (1994) Respublikiniame jaunųjų filologų konkurse buvo apdovanota kaip geriausia moksleiviška proza ir išleista Lietuvos rašytojų sąjungos serijoje „Pirmoji knyga“. 2000 m. autorė debiutavo kaip dramaturgė.

2003 m. pasirodė apysakų ir pjesių rinkinys „Liučė čiuožia“. Pjesė „Liučė čiuožia“ laimėjo pirmąją vietą Berlyno teatrų festivalyje „Theatertreffen“ (2004). 2005 m. išleistas apysakų, novelių ir pjesių rinkinys „Artumo jausmas“.

Autorė yra parašiusi du romanus – „Kvėpavimas į marmurą“ (2006) ir „Benedikto slenksčiai“ (2008). 2009 m. „Kvėpavimas į marmurą“ buvo apdovanotas Europos Sąjungos literatūros premija.

UDK 888.2-3

Laura Sintija Černiauskaitė

KVĖPAVIMAS Į MARMURĄ

Romanas

Viršelio dailininkas *Agnius Tarabilda*
Redaktorė *Bronė Balčienė*
Maketavo *Albertas Rinkevičius*

Tiražas 1000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Aušra“, Vytauto pr. 23, LT-44352 Kaunas
Interneto svetainė: www.ausra.lt
Užsakymas 711

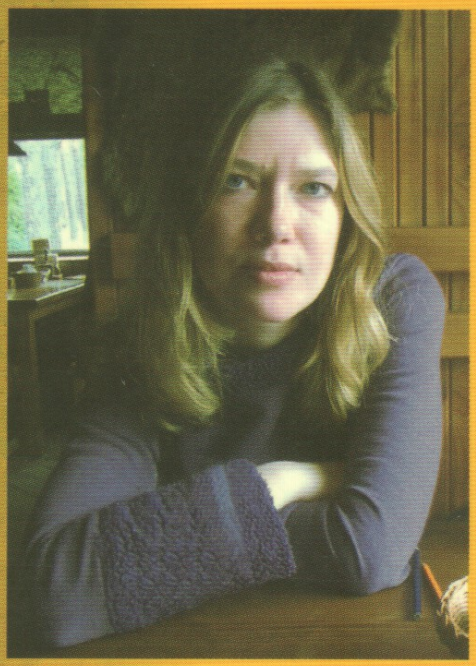

Regimanto Tamošaičio nuotrauka

Lauros Sintijos Černiauskaitės kūryba yra pelniusi nemažai premijų ir patenka į pastarųjų metų geriausių knygų dešimtukus. Romanas *Kvėpavimas į marmurą* 2009 m. buvo apdovanotas Europos Sąjungos literatūros premija.

Gimiau ir mokiausi praėjusiame amžiuje, kai žmonės dar rašydavo laiškus ranka ir dangaus dovanos būdavo lengviau atpažįstamos. Ranka vidurinės suole keverzojau ir savo pirmąją knygą. *Kvėpavimas į marmurą* – ketvirtoji po tos ranka rašytos ir dviejų vėlesnių – *Liučė čiuožia* ir *Artumo jausmas*. Ir – pirmasis romanas. Turiu prisipažinti, kad šis jau sąžiningai atbelstas kompiuteriu. Bet jo personažai lengvai atpažįstami, kaip ir autorė – truputį užstrigę praėjusiame šimtmetyje. Vieni jų žudo, kiti miršta, o likę gyventi pučia šiltą kvapą į stingstančius pirštus. Visą laiką jų prašiau – miegodami nesugniaužkite kumščių, net jeigu sapne tenka krist į bedugnę ar prieš užmiegant beprotiškai skaudžiai tiksi laikrodžiai. Nes vienas Dievas žino, kas tamsoje gali nukristi į atvirą delną. Tekdavo rasti ir angelo pūką...

Laura Sintija Černiauskaitė

9 789955 384533

www.almalittera.lt

knygų klubas

Tapkite Knygų klubo nariu!

- Nemokamas knygų katalogas kiekvieną ketvirtį
- Naujausios ir populiariausios knygos
- Ypatingi pasiūlymai
- Knygų pristatymas į namus, darbovietę ar paštą

Informacijos teiraukitės nemokamu tel. 8 800 200 22
www.knyguklubas.lt